

VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS FAKULTETAS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO
FAKULTETAS

FINANSAI IR BANKININKYSTĖ

Greta Eimantė Šalonytė

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

NEPRIKLAUSOMŲ DARBUOTOJŲ FINANSINĖS GEROVĖS VERTINIMAS	EVALUATION OF THE FINANCIAL WELL-BEING OF INDEPENDENT EMPLOYEES
---	--

Darbo vadovė: Prof. Dr. Alfreda Šapkauskienė

Vilnius, 2024

Turinys

ĮVADAS	5
1. FINANSINĖS GEROVĖS ANALIZĖ TEORINIU ASPEKTU	7
1.1. Nepriklausomi darbuotojai ir susijusios rizikos	7
1.1.1. Nepriklausomų darbuotojų temos ištyrimas	9
1.2. Finansinė gerovė	11
1.2.1. Finansinę gerovę įtakojantys veiksniai	17
1.2.2. Finansinės gerovės temos ištyrimas	20
1.3. Finansinės gerovės vertinimo skalė.....	23
2. NEPRIKLAUSOMŲ DARBUOTOJŲ FINANSINĖS GEROVĖS VERTINIMO	
METODOLOGIJA	27
2.1. Tyrimo hipotezės.....	27
2.2. Duomenų rinkimas ir analizės metodai	29
3. NEPRIKLAUSOMŲ DARBUOTOJŲ FINANSINĖS GEROVĖS VERTINIMAS	34
3.1. Tyrimo rezultatų analizė.....	34
3.2. Nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vertinimas	45
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	55
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	57
SUMMARY	70
PRIEDAI.....	72

Paveikslų sąrašas:

1 paveikslas <i>Finansinės gerovės sandara</i>	13
2 paveikslas <i>Finansinės gerovės sistema</i>	15
3 paveikslas <i>Dviejų komponentų bendra finansinė gerovė</i>	24
4 paveikslas <i>Respondentų pasiskirstymas, pagal skolinimąsi</i>	36
5 paveikslas <i>Respondentų pasiskirstymas pagal skolinimosi tikslus</i>	36
6 paveikslas <i>Respondentų gebėjimas planuoti finansus</i>	37
7 paveikslas <i>Respondentų pasitenkinimas gaunamu atlygiu</i>	38
8 paveikslas <i>Respondentų nuomonė apie jų turimas finansines žinias</i>	38
9 paveikslas <i>Respondentų nuomonė apie jų finansinę gerovę</i>	39
10 paveikslas <i>Respondentų nuomonė apie jų pasitenkinimą gyvenimu</i>	40
11 paveikslas <i>Respondentų pasiskirstymas atsakant į klausimus apie sudėtingas palūkanas</i>	41
12 paveikslas <i>Respondentų pasiskirstymas atsakant į klausimą apie infliaciją</i>	42
13 paveikslas <i>Respondentų atsakymų pasiskirstymas patvirtinant ar paneigiant teiginį apie akcijas</i>	42
14 paveikslas <i>Respondentų finansinės gerovės vertinimas remiantis finansinės gerovės vertinimo skale</i>	44

Lentelių sąrašas:

1 lentelė Keturi finansinės gerovės elementai	24
2 lentelė Sutrumpinta 5 klausimų finansinės gerovės vertinimo skalė	26
3 lentelė Tyrimo klausimų grupės	29
4 lentelė Finansiniam raštingumui įvertinti naudojami klausimai ir teisingi atsakymo variantai	30
5 lentelė Respondentų demografinės charakteristikos.....	34
6 lentelė Vidutiniai finansinės gerovės balai	39
7 lentelė Finansinio raštingumo pasiskirstymas.....	43
8 lentelė Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp vienišų (n=17) ir gyvenančių su partneriu ar susituokus (n=72) nepriklausomų darbuotojų	45
9 lentelė Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp neturinčių vaikų (n=40) ir turinčių bent vieną vaiką (n=49) nepriklausomų darbuotojų	46
10 lentelė Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp tirtų nepriklausomų darbuotojų, kurie šiuo metu nesirūpina pensija (n=34) ir tų, kurie kaupia II-oje ar III-čioje pakopoje (n=42).....	47
11 lentelė Finansinio planavimo (kaupimo pensijai) įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei tiesinės regresijos rezultatai	47
12 lentelė Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp tirtų nepriklausomų darbuotojų, kurie mano, kad turi pakankamai finansinių žinių (n=50) lyginant su tirtais nepriklausomais darbuotojais, kurie nurodė, kad neturi pakankamai finansinių žinių (n=39)	48
13 lentelė Subjektyvių finansinių žinių įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei regresijos rezultatai	49
14 lentelė Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp nepriklausomų darbuotojų, kurie šiuo metu yra patenkinti savo gyvenimu (n=67) ir tų, kurie šiuo metu nėra patenkinti savo gyvenimu (n=22)	50
15 lentelė Finansinio planavimo (kaupimo pensijai) ir subjektyvių finansinių žinių įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei regresijos koeficientų lentelė	51
16 lentelė Hipotezių tikrinimo rezultatai	52

ĮVADAS

Finansai yra svarbi šiuolaikinės visuomenės gyvenimo sritis. Finansinis pasitenkinimas yra svarbus tarpininkas tarp pajamų ir subjektyvios gerovės. Taip pat, finansinė gerovė yra glaudžiai susijusi su asmenine ir socialine gerove, o sveikas vartojimas padeda pagerinti žmonių gyvenimo kokybę ir pasitenkinimą gyvenimu.

Apskritai, gerovė yra plati sritis, kuri ištirta iš daugelio skirtingų perspektyvų. Pavyzdžiui, yra atliktų tyrimų, kurie nusako gerovę makroekonominių kintamųjų, socialinės sveikatos ar tinkamos aplinkos sąlygų temomis. Tokie požiūriai grindžiami mintimi, kad žmonės jaučiasi geriau gyvenant stabilioje ekonomikoje ir esant sveikai socialinei bei ekologiškai aplinkai. Plačiausiai tyrinėta yra subjektyvios gerovės sritis. Autoriai Diener ir Scollon (2014) atkreipė dėmesį, kad pastaruoju metu atsiranda vis daugiau straipsnių, kurie buvo analizuojami subjektyvios gerovės tema, kur tiriamos dvi sritys, tai yra ar žmonės galvoja, kad jiems sekasi gerai (kognityvinė gerovė) ir ar jie jaučiasi gerai šiuo savo gyvenimo momentu (emocinė savijauta). Įvairūs požiūriai į gerovės tyrimą neturi būti labai skirtingi. Atlikti vartotojų gerovės tyrimai atspindi didelę įvairovę, kaip jos ieškoti esant gerai savijautai (Mick ir kt., 2012).

Mokslininkai jau senai domisi ryšiu tarp darbo ir gerovės (Backman, 2004, Bakker ir Oerlemans, 2011), atlikę daug tyrimų organizacinėje aplinkoje sutiko su mintimi, kad gerovė yra teigiamai susijusi tiek su asmenybe (Wright ir Cropanzano, 2000) tiek su organizaciniu (Taris ir Schreurs, 2009) lygiais. Be to tyrimų, susijusių su darbo santykiais bei gerove organizacinėje aplinkoje, pastaruoju metu padidėjo, pastebimas mokslininkų susidomėjimas savarankiško darbu ir verslininko karjeros bei individualios gerovės ryšiu, pradedant pasitenkinimu darbu (Bowling ir kt. 2011), baigiant darbu su šeima (Matthews ir kt. 2014). Nemažas dėmesys buvo skiriamas subjektyvaus ryšio gerovę lemiančių ekonominių ir finansinių veiksnių (Nikolaev, 2014). Nors didelis dėmesys buvo skiriamas asmeninės gerovės ir finansinės gerovės sąsajai apskritai (Diener ir Bisvas-Diener, 2002, Diener ir kt. 1993), tačiau verslumo tyrimams buvo skiriama palyginti mažiau dėmesio. Mažiau dėmesio buvo skiriama ir tam, kaip subjektyvi gerovė gali būti susijusi su finansine gerove savarankiško darbo kontekste.

Finansinė gerovė dažnai siejama su finansiniu raštingumu. Autoriai Mende ir van Doorn, (2015) analizuoja, kaip finansinių konsultacijų teikimas įtakoja finansinę gerovę, tuo tarpu autoriai Bruggen ir kt. (2017) teigia, kad pasaulyje vyrauja netinkamas finansinis planavimas, o tai reiškia, kad namų ūkiams trūksta žinių, kaip tinkamai valdyti savo finansus. Autoriai Patel ir Wolfe (2019) tiria subjektyvios gerovės ir finansinės gerovės ryšį, o autoriai Iannello ir kt. (2021) tiria ar finansinė gerovė įtakoja subjektyvią gerovę atsižvelgiant į netikrumą ir neaiškumą. Autoriai Xue

ir kt. (2019) teigia, kad vartojimo elgsena ir finansinis raštingumas yra pagrindiniai veiksniai lemiantys finansinę gerovę. Autoriai Philippos ir Avodoulas (2019) tyrė finansinį raštingumą, finansinį pažeidžiamumą ir finansinę gerovę, bei nustatė lemiančius veiksnius, kur tyrimo rezultatas parodė, kad labiau finansiškai raštingi žmonės lengviau susidoroja su netikėtu finansiniu sukrėtimu. Taigi, kuo didesnės finansinio raštingumo žinios, tuo didesnė finansinė gerovė gali būti pasiekta.

Yra atlikta ne mažai tyrimų kuriuose analizuojama visų namų ūkių finansinė gerovė, tačiau yra mažai atliktų tyrimų, kur tiriama kaip subjektyvi gerovė gali būti susijusi su finansine gerove skirtingai tarp savarankiškai dirbančių asmenų. Tai yra aktuali tema, kurią reikėtų išnagrinėti, nes iš ankstesnių tyrimų galima pastebėti, kad savarankiškai dirbantys asmenys patiria mažesnę streso lygį (Hessels ir kt., 2018) ir patiria aukštesnę individualios gerovės lygį (Parasuraman ir Simmers, 2001), palyginti su savo kolegomis, kurie dirba organizacijose. Subjektyvios gerovės nauda, kurią patiria savarankiškai dirbantys asmenys, gali būti susijusi su aukštesne finansine gerove, tad galima teigti, kad laimingas darbuotojas yra produktyvus darbuotojas.

Tyrimo problema – nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė

Tyrimo objektas – nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.

Tyrimo tikslas – atlikti nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vertinimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę atskleisti nepriklausomų darbuotojų ir finansinės gerovės sampratą bei finansinės gerovės vertinimo būdus.
2. Sudaryti nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės tyrimo metodologiją.
3. Atlikus apklausą įvertinti nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, patikrinti išsikeltų hipotezių tikslumą

Tyrimo metodai: Pirmoje baigiamojo darbo dalyje siekiant išanalizuoti nepriklausomų darbuotojų ir finansinės gerovės sampratą bei įvertinti jau atliktus tyrimus, renkant ir sisteminant mokslinę medžiagą naudojami lyginamosios mokslinės literatūros ir sintezės metodai. Tyrimo dalyje susisteminami duomenys, kurie gauti atliekant apklausą ir remiantis jais atliekama analizė. Gautiems rezultatams apibendrinti naudojamas interpretavimo metodas.

Darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmojoje dalyje teoriniu aspektu analizuojama mokslinė literatūra nepriklausomų darbuotojų ir finansinės gerovės temomis bei analizuojamas plačiausiai naudojamas finansinės gerovės vertinimo metodas. Antroje darbo dalyje yra pristatoma tyrimo metodika, iškeliamos hipotezės. Paskutinėje darbo dalyje pateikiama tyrimo rezultatų analizė ir tikrinamos iškeltos hipotezės.

1. FINANSINĖS GEROVĖS ANALIZĖ TEORINIŲ ASPEKTŲ

1.1. Nepriklausomi darbuotojai ir susijusios rizikos

Darbo jėgos pobūdis, kuris yra šiandien, skiriasi nuo to, kuris buvo anksčiau, tai yra prieš kelis ir daugiau metų. Europos Sąjungoje nepriklausomų darbuotojų ar laisvai samdomų darbuotojų skaičius augo, ypač išsivysčiusiose šalyse (Poon, 2018). Remiantis Amerikos statistikos duomenų portalu „Statista“ Amerikoje 2022 m. laisvai samdomų darbuotojų buvo 64,6 mln., tai yra 36 proc. visų dirbančiųjų, o Europoje remiantis Europos statistikos „Eurostat“ duomenimis laisvai samdomų darbuotojų 2022 m. buvo 27,66 mln., tai sudarė apie 14,04 proc. visų darbuotojų Europoje.

Didėjančiam nepriklausomų darbuotojų augimui išsivysčiusiose šalyse yra keletas svarbių priežasčių. Pirmiausia tai yra lankstumas ir laisvė, kuri yra susijusi su savarankišku darbu (Poon, 2018). Tūkstančiai darbuotojų turėjo didelį susirūpinimą dėl lankstumo darbe, kuris buvo suprantamas kaip svarbus elementas palaikyti jų sveikatą, gerovę ir laimę (Deloitte, 2017). Labiausiai buvo vertinama sveika darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra, lanksčios darbo valandos, atostogos ir asmeninis laikas, o svarbiausia buvo darbuotojų, kaip asmenų, poreikių vertinimas (Alton, 2017).

Paprastai ekonomikos teorija savarankišką darbą traktuoja kaip darbo jėgos pasiūlos sprendimą. Didžioji dalis ekonominės literatūros yra nukreipta į verslumą (Boeri ir kt., 2020). Savarankiškas darbas ir laisvai samdomi asmenys dažniausiai apibrėžiami kaip viena iš verslumo formų, nors skirtumai tarp šių darbo formų nėra labai ryškūs. Galima teigti, kad savarankiškas darbas ir laisvai samdomi darbuotojai dažnai susikerta ir papildo vienas kitą (Baitenizov ir kt., 2019).

Pasak autorių Halvorsen ir Morrow-Howell (2016) savarankiškas darbas gali būti kelių rūšių ir yra apibrėžiamas kaip darbas sau, o ne darbas kitam asmeniui ar organizacijai. Autoriai taip pat teigia, kad savarankiškai dirbantys asmenys dirba kaip konsultantai, smulkaus verslo savininkai, verslininkai, socialiniai verslininkai ir pan. Svarbu paminėti, kad mokslininkai savarankišką darbą apibūdina kaip labiau idealizuotą, orientuotą į objektyvias naujoves.

Laisvai samdomas specialistas dažniausiai laikomas labai kvalifikuotu profesionalu, šis terminas yra tapatinamas su tam tikra veiklos klasifikacija. Laisvai samdomi profesionalai dažniausiai būna mokslininkai, dėstytojai, rašytojai, informacijų technologijų specialistai, architektai, inžinieriai, auditoriai, teisininkai, menininkai, gydytojai, vertėjai ir pan. Laisvai

samdomi darbuotojai suteikia aukštos kokybės darbus bei kokybiškai atlieka darbus, kurių suteikimas yra grindžiamas informacija ir žiniomis (Baitenizov ir kt., 2019).

Autoriai Zwan ir kt. (2020) teigia, kad įmonėje dirba trijų rūšių darbuotojai: profesionalūs darbuotojai, laisvai samdomi profesionalūs darbuotojai ir darbuotojai, kurie dirba įprastus darbus. Autorių teigimų savarankiškai dirbantys darbuotojai jautė didesnę pasitenkinimą darbu, nei tie, kurie dirba nuolatinį darbą. Šį pasitenkinimą aiškina taip, kad savarankiškai dirbantys darbuotojai yra patys sau viršininkai ir turi daugiau laisvės.

Nors vis didėja susidomėjimas nepriklausomu darbu, tačiau nėra visuotinai priimto apibrėžimo, bet yra bendras susitarimas, kad nepriklausomas darbas apima tris darbo tipus: ne visą darbo dieną, terminuotą ar laikiną darbo sutartį ir savarankišką darbą (Matsaganis ir kt., 2016). Laikinas ar terminuotas darbas atsiranda tuomet, kai įmonės samdosi darbuotoją tam, kad pakeistų laikinai nedirbantį ar tada, kai atsiranda tam tikrų paklausos svyravimų. Laikinas užimtumas paplitęs sezoniniuose darbuose, tokiuose kaip statybos, tam tikros sezoninės paslaugos, žemės ūkis (Berg, 2016). Ne visą darbo dieną dirbantys nepriklausomi darbuotojai, tai tokie, kurie dirba tik kelias valandas per dieną, dažnai dar vadinami budintys darbuotojais (Matsaganis, ir kt. 2016).

Nepriklausomi darbuotojai susiduria su neapsaugota rizika. Daugeliui minėtų darbuotojų trūksta galimybių gauti tam tikras darbdavių mokamas išmokas, tokias kaip sveikatos draudimas, taip pat trūksta draudimo apsaugos nuo traumų darbe. Įvairūs nepriklausomi darbuotojai patiria įvairių formų riziką (Veghte ir kt., 2017):

- riziką susijusią su pajamomis. Atsiranda rizika negauti pajamų, nepastovios mėnesinės pajamos, taip pat susiduria su pajamų nepakankamumu. Pajamų nepastovumas yra viena didžiausių nepriklausomų darbuotojų rizikų, nes jie neturi pakankamo užimtumo, o kartu praranda tradicinės darbo vietos apsaugą;
- rizika susijusi su sveikata. Nepriklausomi darbuotojai turi patys susimokėti privalomojo sveikatos draudimo įmokas, nemokant šių įmokų, asmenys turėtų patys susimokėti gydymo įstaigoje;
- rizika susijusi su senatvės pensija. Nepriklausomi darbuotojai susiduria su padidėjusia finansine rizika išėjus į pensiją. Nepriklausomai darbuotojai, kaip ir sveikatos apsauga, taip ir socialine apsauga turi pasirūpinti patys, tai yra sumokėti įmoką, kuri priklauso nuo gautų pajamų;
- rizika susijusi su nedarbu. Nepriklausomi darbuotojai susiduria su rizika, kad gali neturėti pakankamai darbo, dėl to nukenčia pajamos;
- rizika susijusi su įvairiais mokesčiais. Nepriklausomi darbuotojai susiduria su rizika neteisingai apskaičiuoti ar iš viso nepaskaičiuoti/nuslėpti mokesčius, tokius kaip pajamų mokestis,

PVM mokestis ir pan. Neteisingai paskaičiuavus gali tekti mokėti delspinigius, o nuslėpus – gresia baudžiamoji atsakomybė.

Apibendrinant galima teigti, kad yra dvi nepriklausomų darbuotojų rūšys, tai yra dirbantys savarankiškai ir laisvai samdomi darbuotojai. Nepriklausomi darbuotojai neturi tradicinės darbo vietos ir jie dažniausiai yra labiau patenkinti savo darbu, tačiau susiduria su nemažai rizikų, lyginant su tradiciniais darbuotojais.

1.1.1. Nepriklausomų darbuotojų temos ištyrimas

Nepriklausomų darbuotojų skaičius kasmet vis auga, ypač išsivysčiusiose šalyse, o augant nepriklausomu darbuotojų skaičiui didėja ir mokslininkų susidomėjimas šia tema.

Autoriai Li ir kt. (2022) išanalizavę įvairių autorių literatūrą teigia, kad nuo COVID-19 pandemijos pradžios savarankiškų darbuotojų darbo vietos ir darbo praktika buvo iš esmės pakeistos, o tai turėjo didelės įtakos jų fizinei ir psichologinei gerovei. Tad autoriai siekė sukurti nepriklausomų darbuotojų darbo jėgos gerovės sistemą ir išplėtoti teorijas apie pereinamųjų organizacijų gerovės pagrindus. Pirmiausiai šiuo tyrimu buvo siekiama ištirti nesaugaus darbo įtaką nepriklausomų darbuotojų gerovei, įskaitant fizinę, psichologinę, socialinę ir subjektyvią gerovę. Autorių teigimu šio tyrimo rezultatai padės sudaryti bendrą supratimą apie nepriklausomų darbuotojų gerovę darbe ir išsamiai parodys, kiek skirtingi nesaugaus darbo aspektai prisideda prie skirtingų jų gerovės aspektų. Atliktu tyrimu taip pat buvo siekiama ištirti kaip savarankiško darbo pobūdis ir COVID-19 pandemija daro įtaką šios, augančios darbo jėgos, gerovei, o taip pat autoriai siekė užpildyti spragą ir suteikti daugiau įžvalgų apie savarankiškų darbuotojų gerovę svetingumo, turizmo ir renginių industrijoje. Atliktas tyrimas atskleidžia nepriklausomų darbuotojų gerovę darbe, kurią įtakoja COVID-19 pandemija.

Autoriai Rostamkalaei ir kt. (2022) tyrė savarankiškai dirbančių asmenų finansinių žinių lygį ir tai, kiek savarankiškai dirbantys asmenys rūpinasi savo ilgalaike finansine sveikata, ypač daug dėmesio skiriant finansiniams sprendimams, kurie yra susiję su išėjimu į pensiją. Autorių teigimu, asmenys, kurie dirba savarankiškai, yra ypač atsakingi už savo finansinę gerovę, tad šiuo tyrimu autoriai lygina finansinį elgesį bei savarankiškų darbuotojų ir pilną darbo dieną dirbančių asmenų išėjimo į pensiją planavimą. Autoriai savo darbe analizavo samdomą darbą bei savarankiškai dirbančių asmenų finansinių žinių skirtumus. Atliktas tyrimas parodė, kad finansinių žinių lygis tarp samdomą darbą dirbančių asmenų ir savarankiškai dirbančių asmenų statiškai reikšmingai nesiskyrė. Taip pat atliktame tyrimo buvo atskleista, kad nors ir savarankiškai dirbantys asmenys dažniau galvoja apie reikiamą pinigų sumą išėjimui į pensiją, tačiau jie nesiima veiksmų, kad būtų pasirengę senatvei. Teigiama, kad savarankiškai dirbančių asmenų išėjimo į

pensiją planavimo kliūtis yra didesnė nei samdomą darbą dirbančių darbuotojų, tačiau tyrimo rezultatai rodo, kad tiek viena tiek kita dirbančioji grupė neturi pakankamai reikiamų žinių bei įgūdžių planuoti pensiją patiems.

Autoriai Kalenkoski ir Pobilonia (2022) atliko tyrimą kaip COVID-19 pandemija paveikė darbuotojus pagal darbuotojų klasę ir nustatė, kad savarankiškai dirbančių asmenų užimtumas ir darbo valandos sumažėjo visų sričių darbuotojams, o tai reiškia, kad savarankiškai dirbantys asmenys buvo labai pažeidžiami. Autorių teigimu, tai galėjo įtakoti, kad pandemijos pradžioje šie darbuotojai neturėjo pakankamai užtikrinto finansinio saugumo. Atliktame tyrime buvo pastebėta, kad savarankiškai dirbančioms moterims pandemijos metu sekėsi prasčiau nei vyrams, dėl to buvo daroma išvada, kad darbo sumažėjimas buvo tose veiklos srityse, kur dominuoja moterys, o taip pat moterys, turinčios vaikų, šiuo laikotarpiu skyrė dėmesį jiems, o ne darbui.

Autorė Poon (2018) analizavo spartaus nepriklausomų darbuotojų, kaip svarbios kategorijos išsivysčiusiose šalyse, skaičiaus augimą ir siekė paaiškinti, kodėl ši tendencija atsirado. Atliktame tyrime autorė atskleidė, kad šią raidą lėmė svarbūs veiksniai. Pirmiausiai tai, kad yra daug įmonių, kurioms yra naudinga samdyti nepriklausomus darbuotojus konkrečioms projektams. Kitas veiksnys yra tai, kad prie laisvai samdomų darbuotojų rato prisijungia vis daugiau asmenų, dėl to, kad tokiam darbe yra daugiau lankstumo, darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra ir asmeninių poreikių įvertinimas, o ne įsipareigojimas oficialiam darbui, tad šie veiksniai be jokių abejonių skatins nepriklausomų darbuotojų augimo greitį ir apimtį.

Autoriai Hessels ir kt. (2018) siekė ištirti savarankiškai dirbančių asmenų ir samdomą darbą organizacijose dirbančių darbuotojų, pasitenkinimo gyvenimu skirtumus. Atliktame tyrime autoriai nustatė, kad savarankiškai dirbantys asmenys paprastai yra labiau patenkinti savo gyvenimu, nei samdomi darbuotojai, o taip pat savarankiškas darbas gali padėti įveikti žemus pasitenkinimo gyvenimu balus, kurie susiję su žemos kvalifikacijos darbu bei su atliekamais darbais gamyklose, statybose ir kitose panašiose srityse. Autorių teigimu savarankiškai dirbantys asmenys, kurie buvo patenkinti savo darbu, buvo labiau patenkinti savo gyvenimu lyginant su samdomą darbą dirbančiais asmenimis. Tačiau autoriai įžvelgia ir grėsmių, kad dėl didelio dėmesio darbui gali nukentėti kitos gyvenimo sritys, tokios kaip savo laisvalaikio skyrimas šeimai bei pomėgiams, dėl to gali sumažėti ir pasitenkinimas gyvenimu.

Autoriai Jabagi ir kt. (2020) siekė ištirti, kaip savarankiški darbuotojai subalansuoja finansinį nestabilumą, riziką sveikatai ir psichinę gerovę. Tyrimui atlikti buvo naudojamos apklausos, kurios buvo atliktos prieš COVID-19 pandemiją ir apklausas, kurios buvo atliktos šios pandemijos metu. Apklausos buvo labiau orientuotos į vairuotojus ir maisto pristatytojus, kurie gyvena didmiesčiuose, kadangi tokie darbuotojai, autorių teigimu, neturi stabilių pajamų, o taip pat jiems nėra taikoma darbuotojams siūloma darbo apsauga. Savarankiškai dirbančių asmenų vis

daugėja, ypač didžiuosiuose miestuose, tačiau ryšys tarp tokio darbo ir fizinės bei psichologinės sveikatos nėra aiškus, tad buvo tiriama, kaip ekstremalios finansinio nestabilumo sąlygos ir pavojus sveikatai turi įtakos savarankiškai dirbantiems asmenims. Autoriai pastebėjo, kad savarankiškai dirbančius asmenis pandemija paveikė labiau nei kitus darbuotojus tiek finansinių rezultatų prasme, tiek fizinės sveikatos požiūriu. Atliktas tyrimas parodė, kad nors ir buvo savarankiškai dirbančiųjų pandemijos metu, tačiau jų gaunamos pajamos sumažėjo.

Autoriai Čumarovič, Hyll (2016) teigimu, naujausi tyrimai rodo, kad finansinis raštingumas turi įtakos priimant namų ūkio finansinius sprendimus, tad siekė ištirti ryšį tarp finansinio raštingumo ir savarankiško darbo. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad finansinis raštingumas teigiamai veikia tikimybę dirbti savarankiškai, o mažiau finansiškai išprusę asmenys renkasi dirbti samdomą darbą. Finansinis raštingumas gali padėti efektyviau apdoroti informaciją, vertinti riziką bei efektyviau realizuoti verslo idėjas, o finansinio raštingumo stiprinimas gali paskatinti verslumą.

Apibendrinant galima teigti, kad savarankiškai dirbantys darbuotojai yra itin aktuali tema, kuri dar nėra pakankami ištirta. Vis didesnis dėmesys tokiems darbuotojams skiriamas COVID-19 pandemijos metu ir po jos. Daugiausia tyrimų buvo atlikta apie pandemijos poveikį šiems darbuotojams. Išanalizavus įvairių autorių literatūra galima pastebėti, kad atlikti tyrimai gali būti pagrindas tolimesnėms įžvalgoms.

1.2. Finansinė gerovė

Finansinė gerovė tampa vis labiau populiarėjanti tyrimų sritis (Bruggen ir kt., 2017), kur gerovė plačiai analizuojama iš skirtingų perspektyvų (Iyer ir Muncy, 2016): sociologijos (Xue ir kt., 2019) ir psichologijos (Dittman ir kt., 2014).

Anksčiau atlikti tyrimai tiksliai apibrėžia ir matuoja finansinę gerovę, naudojant skirtingas objektyvias charakteristikas, kurie atspindi finansinės gerovės rodiklius, tokius kaip pajamos ir investicinės veiklos rezultatai (Chu ir kt., 2017, Xue ir kt., 2019). Autoriai Limbu ir Sato (2019) dėmesį skyrė studentų finansinei gerovei, kur naudojo studentų skolų lygį kaip finansinės gerovės matą.

Atliktame konceptualiaame tyrime finansinė gerovė buvo apibrėžiama kaip suvokimas, kad gali išlaikyti esamą ir numatomą norimo gyvenimo ir finansinę laisvę (Bruggen ir kt., 2017). Šis apibrėžimas pabrėžia subjektyvių jausmų svarbą, nes žmonių finansinės gerovės vertinimas priklauso nuo jų pačių ir nėra atsižvelgiama į finansinę padėtį. Svarbu pastebėti, kad žmonės, turintys panašią socialinę padėtį finansinę gerovę suvokia skirtingai (Xue ir kt., 2019). Buvo

atlikta įvairių tyrimų, kurie apėmė asmenines demografines savybes, pvz.: lytis, amžius, išsilavinimas, šeimyninė padėtis ir šeimos sudėtis (Mahdzhan ir kt., 2019), kurie turi įtakos asmens finansinės gerovės vertinimui. Taip yra ir su finansinėmis žiniomis (Limbu ir Sato, 2019), finansiniu požiūriu į pinigus ir skolas (Sorgente ir Lanz, 2019), finansinės nuostatos, tokios kaip materializmas ir noras rizikuoti (Limbu ir Sato, 2019) ir finansinė elgsena tokiose srityse kaip biudžeto sudarymas, taupymas ir impulsyvus pirkimas (Mahdzhan ir kt., 2019) visa tai gali turėti įtakos finansinės gerovės suvokimui. Ekonominiai ir socialiniai veiksniai, taip pat makroekonominės aplinkos pokyčiai, kuriuos sudaro didėjantys ar mažėjantys ekonominiai rodikliai (nedarbas, infliacija), neigiami veiksniai, tokie kaip darbo praradimas – visa tai taip pat gali turėti įtakos finansinės gerovės suvokimui. Nors pajamos ar turimos vertybės yra svarbūs rodikliai, tačiau jie ne visiškai atspindi finansinės gerovės sąvokas (Xue ir kt., 2019).

Subjektyvi finansinė gerovė buvo analizuojama ir kitų autorių (Mahdzhan ir kt., 2019; Limbu ir Sato, 2019). Autorius Xue ir kt. (2019) teigia, kad žmonės finansinę gerovę skirtingai vertina įvairiuose savo gyvenimo etapuose o tuo pačiu finansinė gerovė suvokiama lyginant skirtingus rodiklius. Vertinant individualią finansinę gerovę subjektyvūs rodikliai nusveria objektyvius rodiklius (Bruggen ir kt., 2017). Asmens finansinės gerovės suvokimas skirtingu laiku suvokiama skirtingai. Tokį finansinės gerovės suvokimą lemia skirtingi asmeniniai ir ekonominiai veiksniai, kurie nėra pastovūs. Atsižvelgiant į pokyčius, kad kažkas gali pasikeisti gyvenime, būtų klaidinga manyti, kad asmens gerovės vertinimas išliks toks pats ilgesnį laiko tarpą (Bruggen ir kt., 2017).

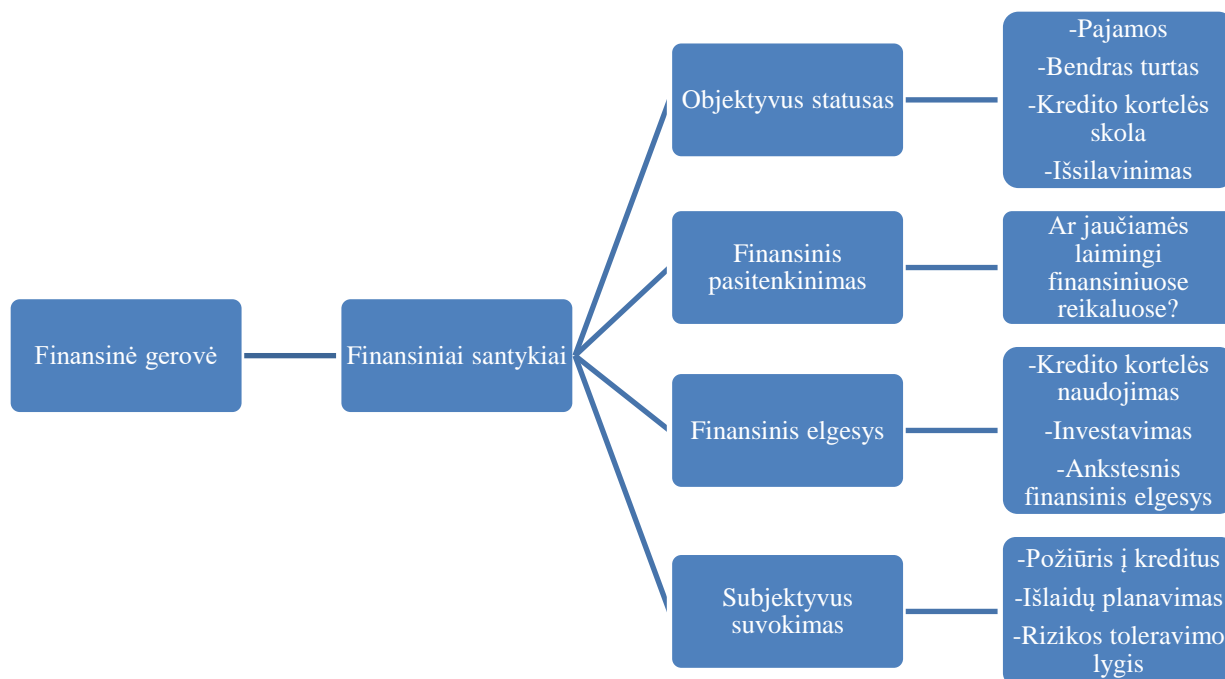
Autoriai Rutherford ir Fox (2010) teigia, kad objektyvūs finansinės gerovės rodikliai nurodo kiekybiškai įvertinamus ir nešališkus asmens ekonominės būklės aspektus: pajamos, faktinė skola ir santaupos ar turtas, tačiau Osman ir kt., (2018) pabrėžia, kad subjektyvios finansinės gerovės priemonės, tokios kaip suvokiamas gebėjimas padengti išlaidas, pasitenkinimas savo finansine būkle, nerimas dėl turimos skolos bei suvokimas apie skolos ir santaupų valdymą nėra pasiekiamas remiantis objektyviomis priemonėmis.

Tvarkyti finansinę gerovę yra itin svarbu, nes tai turi tiesioginės ir netiesioginės įtakos gyvenimo kokybei ir finansinės gerovės supratimui (Mahdzhan ir kt., 2019). Teigiamas finansinės gerovės suvokimas turi teigiamą įtaką asmenims bei asmeniniams santykiams (Xue ir kt., 2019, Taylor ir kt., 2011). Fiziniai ir psichologiniai veiksniai gali teigiamai paveikti darbo rezultatus ir finansinį elgesį (Bruggen ir kt., 2017), kurie sumažintų visuomenės problemas ir gerintų socialinę gerovę (Xue ir kt., 2019). Kita vertus, neigiamas finansinės gerovės suvokimas gali sukelti nerimą, smurtą, nuovargį ir prastą sveikatą (Tuzovich, Kabadayi, 2020), taip pat gali pasireikšti neigiamas elgesys, pradedama vėluoti apmokėti sąskaitas, didėja nusikalstamumas, gali atsirasti kitų socialinių problemų (Sacks ir kt., 2012).

Išanalizavus įvairių autorių literatūrą, galima išskirti finansinės gerovės sandarą (žr. 1 pav.).

1 paveikslas

Finansinės gerovės sandara

Šaltinis: Kaur ir kt., 2021; O’Neill ir kt., 2005, Osman, 2018; Rutherford, Fox, 2010; Sorgente ir Lanz, 2017; Stromback ir kt., 2017.

Finansinis pasitenkinimas, tai pasitenkinimas savo finansine padėtimi, šis pasitenkinimas yra naudojamas, kaip finansinės gerovės priemonė. Finansinis pasitenkinimas turėtų būti suvokiamas, kaip pasitenkinimas savo gaunamomis pajamomis, gebėjimas tvarkyti savo finansus esant kritinei situacijai, turimų įsipareigojimų suma, santaupų lygis ir pinigų suma būsimiems poreikiams tenkinti. Kita vertus, finansinis pasitenkinimas nėra susietas su konkrečia suma, tad identiška finansinė padėtis gali padaryti vieną asmenį labai patenkintą, o kitas asmuo gali būti nepatenkintas, todėl finansinis pasitenkinimas nebūtinai reiškia dideles pajamas ir mažas skolas, tai reiškia, kad esama finansinė padėtis tenkina (Rutherford, Fox, 2010).

Finansinis elgesys, tai efektyvus pajamų ir turimo įsiskolinimo panaudojimas, atsiskaitymai ir investicijos į ateitį. Teigiama, kad tie, kurie neturi įsiskolinimo kreditinėse kortelėse ar neveluoja apmokėti sąskaitų, tuomet tie, tikėtina, bus finansiškai patenkinti (O’Neill ir kt., 2005; Rutherford, Fox, 2010; Stromback ir kt., 2017).

Subjektyvus suvokimo vertinimas apima asmenų požiūrį ir finansines žinias įvairiomis asmeninių finansų temomis. Įvairių autorių literatūroje teigiama, kad asmenys, turintys teigiamą požiūrį į kreditą, tikėtina, kad pasieks didesnę finansinę gerovės lygį. Taip pat, autoriai teigia, kad tolimesnis finansų planavimas skatina finansinę gerovę, o vartotojai, kurie mažiau rizikuoja arba netoleruoja rizikos, labiau linkę pasiekti finansinę gerovę, nei tie kurie linkę rizikuoti (Kaur ir kt., 2021; Osman, 2018; Rutherford, Fox, 2010; Sorgente ir Lanz, 2017).

Finansiniai santykiai, tai priemonė, kuri naudojama finansinei pažangai vertinti ir nustatyti galimas problemines sritis. Finansiniai santykiai yra dažnai naudojami tiek praktikų, tiek mokslininkų kaip finansinio pajėgumo rodikliai ir stebimas laikui bėgant pasiektas progresas. Jie pateikia objektyvų ir nuoseklų finansinės gerovės matavimo būdą, kai yra lyginamos santykio vertės su nustatytomis gairėmis, kurios yra parengtos atliekant išsamius asmeninių finansų srities tyrimus (Rutherford, Fox, 2010).

Finansinė laisvė taip pat yra svarbi, kuri reiškia, kad asmuo nepatiria streso įgyvendinant savo pasirinkimus atsižvelgiant į asmeninius poreikius ar pradinio lygio finansines išlaidas. Turint finansinę laisvę asmenims suteikiama galimybė priimti gyvenimiškus sprendimus ir nesijaudinti dėl finansinių suvaržymų ir tai pagerintų asmenų finansinės gerovės suvokimą (Bruggen ir kt., 2017; Ponchio ir kt., 2019; Zhang ir Cao, 2010). Atlikus įvairių autorių literatūros analizę, galima sudaryti finansinės gerovės sistemą (žr. 2 pav.)

Kontekstiniai veiksniai autorių Brugen ir kt. (2017) teigimu, tai vieni svarbiausių veiksnių finansinei gerovei. Galima skirti šiuos kontekstinius veiksnius:

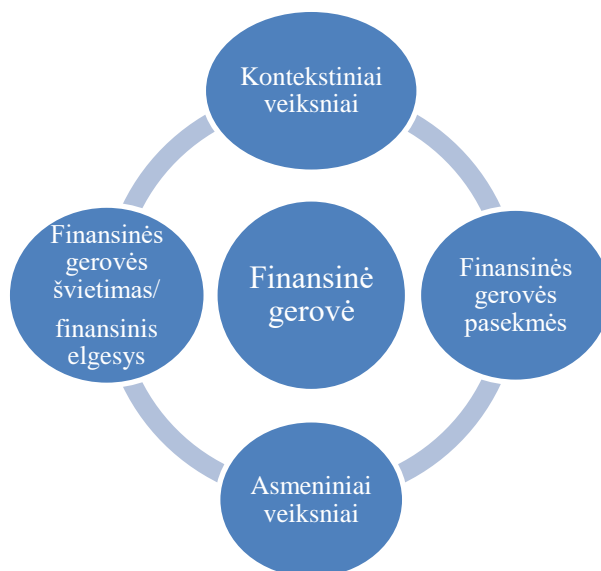
- ekonominiai veiksniai (pvz.: ekonominė plėtra, ekonomikos augimo normos, užimtumo lygis, palūkanų norma, infliacijos norma);
- teisiniai veiksniai (pvz.: vartotojų apsauga);
- politiniai veiksniai (pvz.: politinis stabilumas, mokesčių politika);
- socialiniai – kultūriniai veiksniai (pvz.: kultūra, demografinis pasiskirstymas, populiacijos augimas).
- technologiniai veiksniai (pvz.: skaitmenizacijos lygis, finansinių technologijų lygis);
- rinkos veiksniai (pvz.: prieinami/galimi finansiniai sprendimai, rinkodaros/komunikacijos/pardavimų pastangos).

Kitas svarbus finansinės gerovės sistemos elementas – finansinės gerovės švietimas. Šį elementą sudaro finansinis švietimas, finansinis konsultavimas, finansiniai patarimai, struktūrinis švietimas. Svarbu apsvaistyti šiuos veiksnius, kadangi visą tai veikia finansinę gerovę. Autoriai Liao ir kt. (2017) teigia, kad asmenys, kurie supranta finansinius principus geriau pasiruošia pensijai, o autoriai Mende ir Doorn (2015) teigia, kad finansinis raštingumas daro teigiamą poveikį

finansinei gerovei. Finansinei gerovei įtakos turi ir finansinis elgesys. Turint pakankamai finansinių žinių asmenys kritiškose gyvenimo situacijose priima finansiškai pagrįstus sprendimus (Brugen ir kt., 2017).

2 paveikslas

Finansinės gerovės sistema

Šaltinis: Hubler ir kt, 2015; Mende ir Doorn, 2015; Downing, 2016; Brugen ir kt, 2017; Liao ir kt. 2017.

Finansinės gerovės pasekmės apima skirtingus lygmenis ir skirtingas suinteresuotas šalis, tai yra individualus, kolektyvinis, organizacinis ir visuomeninis lygiai. Individualiuoju ar kolektyviniu lygmeniu finansinė gerovė gali būti teigiama ir paveikti gyvenimo kokybę, sėkmę, laimę, bendrą savijautą, psichinę sveikatą ir santykių kokybę (Hubler ir kt, 2015). Tačiau finansinės gerovės disbalansas gali neigiamai paveikti tuos veiksnius. Autoriaus Downing (2016) buvo atliktas tyrimas, kuris parodė, kad susidūrimas su finansiniais sunkumais yra susijęs su prasta psichologine sveikata, atsiranda nerimas, blogėja sveikata, padidėja smurto tikimybė.

Prie finansinės gerovės taip pat prisideda ir socialiniai – demografiniai veiksniai, tokie kaip lytis, amžius, išsilavinimas, profesija, pajamos, turima skola ir turimos santaupos. Finansinę gerovę skatina ir turimi įgūdžiai, požiūris ir motyvacija, finansinė praktika, tai yra kaip valdomi asmeniniai finansai. Gyvenimo įvykiai, tokie kaip asmeninės šventės, taip pat ir su užimtumu susiję įvykiai (Brugen ir kt., 2017).

Asmeniniai pinigų tvarkymo įgūdžiai ir finansinė gerovė prisideda prie darnios ateities sau ir savo šeimai. Autoriai Muir ir kt., (2017) teigia, kad finansinė gerovė pasiekama tada, kai

žmogus sugeba padengti savo išlaidas, gali susitaupyti pinigų ir kontroliuoja savo finansus. Finansinis raštingumas yra esminis veiksnys siekiant finansinės gerovės (Glidden ir Brow, 2017; Muir ir kt., 2017). Svarbi padidėjusio dėmesio finansiniam raštingumui priežastis buvo 2008 m. pasaulinė finansų krizė, kuri išryškino finansinių žinių ir įgūdžių svarbą vartotojams (Miller ir kt., 2014). Autorius Moolman (2019) finansinį raštingumą apibūdina kaip individo matavimą tai kaip jis supranta ir naudoja savo finansinę informaciją. Richards ir kt. (2015) teigia, kad asmeninis finansinis raštingumas yra gebėjimas skaityti, analizuoti, valdyti ir rašyti apie asmenines finansines sąlygas, turinčias įtakos materialinei gerovei. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) (2016) finansinį raštingumą apibūdina kaip sąmoningumo, žinių, įgūdžių, požiūrio ir elgesio derinį, reikalinga priimti pagrįstus finansinius sprendimus ir galiausiai pasiekti individualią finansinę gerovę. Autoriai Bi ir kt. (2020) teigia, kad finansinis raštingumas yra kažkieno finansinių žinių ir jų taikomosios patirties matas, siekiant suteikti įgūdžius valdyti pinigus. Potrich ir kt. (2016) sutinka su šiuo požiūriu ir apibūdina finansiškai raštingą asmenį, kaip asmenį, suprantantį finansinius skaičiavimus ir pademonstruojantį finansines žinias su galimybe derinti tai su tinkamu finansiniu požiūriu siekiant tvarios finansinės elgsenos. Louw ir kt., (2013) plačiau apibūdina finansinio raštingumo žinių turintį asmenį. Autoriaus teigimu tai asmuo, kuris supranta kad gali valdyti savo finansus, turi teigiamą požiūrį į savo (asmeninius) finansus bei finansinių žinių tobulinimą, gebantį atskirti gerus ir blogus finansinius sprendimus, taip pat turi įgūdžiu įgyvendinti tai praktiškai.

Sąvokos finansinis raštingumas, žinios, išsilavinimas, rafinuotumas ir gebėjimas yra pakaitomis naudojami tyrimuose (Tang ir kt., 2015). Finansinės galimybės yra apibrėžtos kaip galimybė kreiptis reikiamų finansinių žinių ir atitinkamas finansinis elgsenys siekiant finansinės gerovės (Xiao, Chen ir Chen, 2013). Finansinės galimybės sudaro keturios pagrindinės sritys: žinios, įgūdžiai, požiūris ir elgsenys (Zottel ir kt., 2013). Nors nėra tikslaus ir visuotinai pripažinto apibrėžimo, bet finansinis raštingumas suprantamas kaip asmens finansinių produktų supratimas, galimybė apdoroti ekonominę ir finansinę informaciją, pagrįstų sprendimų priėmimu planuojant asmeninius finansus (Goyal, Kumar, 2020; Lusardi ir Mitchel, 2014). Pasak autorių Nicolini ir kt. (2013) yra kultūrinių ir nacionalinių skirtumų tarp namų ūkių asmeninių finansų žinių.

Žmonės, kurie turi geresnes finansines žinias pasiekia aukštesnį finansinės gerovės lygį ir vidutiniškai jie sukaupia daugiau turtų, patiria mažesnę finansinę ir psichologinę stresą bei yra mažiau linkę patirti finansinių sunkumų (O'Connor, 2019). Tradicinė ekonomikos teorija daro prielaidą, kad vartotojai yra gerai informuoti ir drausmingi priimdami sprendimus vartojimo klausimais bei priimdami sprendimus suvokia sprendimų aplinkybes. Tačiau atlikus daugiau elgsio tyrimų buvo suabejota šiomis prielaidomis, o jomis buvo abejojama dėl sąveikos disbalanso rinkoje (pvz. trūksta vartotojams pagrindinių finansinių įgūdžių), daugelis vartotojų

yra bejėgiai ir finansiškai pažeidžiami. Teigiama, kad pastaraisiais metais tyrimai viešojo politikoje parodė vartotojų pažeidžiamumą priimant nepagrįstus finansinius sprendimus, ypač dėl jų prastų finansinių žinių (O'Connor, 2019).

Apibendrinant galima teigti, kad finansinė gerovė yra labiau susijusi su asmenine savijauta, nei su tam tikrais finansiniais rodikliais. Finansinė gerovė neturi konkrečios sąvokos ir kiekvieno yra suvokiama skirtingai. Kitaip tariant, finansinę gerovę galime apibrėžti kaip gebėjimą išlaikyti suvokiamą esamą ir numatomą norimą gyvenimo lygį bei finansinę laisvę, o finansinės žinios yra pamatas finansinei gerovei. Neturinti pakankamai finansinių žinių asmuo gali priimti netinkamus finansinius sprendimus, kurie gali turėti įtakos ir ateityje.

1.2.1. Finansinę gerovę įtakojantys veiksniai

Augantis finansų pasaulio sudėtingumas atkreipė mokslininkų dėmesį ir paskatino nagrinėti finansinį planavimą ir asmenų gerovę, todėl mokslininkai pradėjo nagrinėti individualius veiksnius, lemiančius finansinę gerovę.

Išnagrinėjus užsienio autorių mokslinę literatūrą, galima teigti, kad įvairūs demografiniai veiksniai daro didelę įtaką finansinei gerovei. Atliktuose tyrimuose teigiama, kad moterys yra mažiau išmanančios finansus (Lusardi ir Mitchel, 2014), labiau vengia rizikos (Barber ir Odean, 2001; Fellner ir Maciejovsky, 2007), mažiau pasitiki savimi priimant finansinius sprendimus ir yra mažiau patenkintos (Hira ir Mugenda, 2000; Kirbiš ir kt., 2017). Lyčių vaidmenų teorijos ir šeimos finansinės socializacijos modeliai patvirtina šias išvadas (Fan ir Babiarz, 2019; Hira ir Mugenda, 2000). Studijos rodo, kad tėvai skirtingai socializuoja berniukus ir mergaites, todėl skiriasi finansinės žinios, požiūris, elgesys ir galiausiai jų finansinė gerovė (Falahati ir Paim, 2011, 2012). Taip, pat pastebėtas didelis amžiaus poveikis, teigiama, kad jauniems žmonėms trūksta finansinių žinių, reikalingų priimti norimus finansinius sprendimus (Lusardi ir kt., 2010), tuo tarpu vyresnio amžiaus žmonės turi daugiau finansinių žinių, didesnę turto kiekį ir mažesnius įsipareigojimus (Hansen ir kt., 2008; Hsieh, 2003; Plagnol, 2011). Išsilavinimo lygis taip pat teigiamai siejamas su finansiniu pasitenkinimu (Hira ir Mugenda, 1998; Joo ir Grable, 2004). Būti susituokus suteikia finansinio saugumo jausmą ir yra susiję su didesniu finansiniu pasitenkinimu (Fan ir Babiarz 2019; Zurlo 2009).

Kitas finansinei gerovei darantis veiksnys yra pajamos. Egzistuoja nuoseklus teigiamas ryšys tarp pajamų ir finansinės gerovės (Chatterjee ir kt., 2019; Newman ir kt., 2008; Riitsalu ir Murakas, 2019; Subramaniam ir kt., 2014). Siekdami ištirti finansinę gerovę trijose skirtingų pajamų grupėse Malaizijoje, autoriai Shahnaz ir kt. (2019) nustatė, kad mažas pajamas gaunanti grupė patiria daugiau finansinio streso ir mažiausią finansinį pasitenkinimą. Atsižvelgiant į

subjektyvią pajamų funkciją autorių Grable ir kt. (2013) teigimu ne tik pajamos, bet ir pajamų adekvatumo suvokimas lemia finansinį pasitenkinimą ar nepasitenkinimą. Kita vertus, paskolos rodo reikšmingą neigiamą koreliaciją su finansine gerove (Grable ir Joo 2006; Henager ir Wilmarth 2018; Norvilitis ir kt., 2006). Tačiau autoriai Xiao ir kt. (2009) nustatė, kad neigiamas skolos poveikis finansinei gerovei gali būti sušvelnintas, jei vykdomas teigiamas finansinis elgesys.

Atlikus nemažai tyrimų, nustatyta, kad finansinės žinios (objektyvios ir subjektyvios) yra reikšmingos individualios finansinės gerovės veiksnys, nes jos gali daryti įtaką finansiniams sprendimams. Objektiviūs rodikliai fiksuoja tiriamojo žinias apie įvairias finansines sąvokas, tokias kaip palūkanų normų ir infliacijos santykį, o subjektyviūs rodikliai – jo paties įvertintas finansines žinias ir kai kurie tyrimai rodo, kad subjektyvios finansinės žinios turi didesnę poveikį finansinei gerovei (Riitsalu ir Murakas 2019; Xiao ir Porto, 2017). Yra atliktų tyrimų, kai žmonės, turintys aukštesnius finansinių žinių balus, tinkamai elgiasi taupymo ir investavimo srityse, yra labiau linkę planuoti metus, po išėjimo į pensiją ir suvokti didelį finansinį pasitenkinimą arba finansinę gerovę (Ali ir kt., 2015; Lee ir kt., 2020; Philippos ir Avdoulas 2019). Tyrimai rodo, kad finansinės žinios padeda žmonėms pasiruošti ekonominei nelaimėi (Klapper ir kt., 2011). Naujausi finansinio raštingumo tyrimai rodo, kad jo poveikis ilgalaikiam finansiniam elgesiui yra stipresnis nei trumpalaikis (Wagner ir Walstad, 2019). Tačiau kai kurie autoriai abejoja ir dėl finansinių žinių įtakos finansiniam elgesiui, nes yra atliktas tyrimas, kuris rodo, kad aukštųjų mokyklų absolventai, kurie baigė finansų valdymo kursą, nepasižymėjo geresniu finansiniu elgesiu, nei tie, kurie to nedarė (Fernandes ir kt., 2014; Mandell ir Klein, 2009).

Daugelyje tyrimų nustatyta, kad požiūris į pinigus turi įtakos renkantis finansinius produktus, atsakingą finansinį elgesį ir finansinės būklės suvokimą (Abdullah ir kt., 2019; Aydin ir Selcuk 2019; Hayhoe ir kt., 2012). Literatūra apie požiūrį į pinigus atskleidžia dvi skirtingas dimensijas: viena susijusi su simboline reikšme, kurią žmonės sieja su pinigais, o kita atspindi požiūrį į pinigų valdymą. Pinigų požiūris padeda suprasti vartojimo, taupymo ir skolinimosi elgesį, kurie galiausiai turi įtakos finansinės gerovės lygiui. Pinigų požiūris numato tikimybę priimti rizikingus ar atsakingus sprendimus finansinius sprendimus, atsižvelgiant į jų tipą, pvz.: liberalesnio požiūrio žmonės priverstinai perka ir naudojami kreditinėmis kortelėmis, o aktyvesnio požiūrio žmonės labiau linkę priimti atsakingus sprendimus (Ahamed ir Limbu, 2018).

Autoriai Kaur ir kt. (2021) atlikę tyrimą teigia, kad amžius, lytis, išsilavinimas, šeimyninė padėtis ir finansinė socializacija yra pagrindiniai veiksniai darantys įtaką finansinei gerovei. Šis atradimas yra reikšmingas atsižvelgiant į socialinių ir demografinių veiksnių įtaką finansinės gerovės tyrimų duomenims. Kaip vienas iš stipriausių veiksnių, amžius reiškia finansinius iššūkius, kurie būdingi konkrečiam gyvenimo etapui, kuriuos gali kelti finansinei gerovei. Taigi,

kuriant finansinės gerovės strategijas, labai svarbu atsižvelgti į su amžiumi susijusius veiksnius. Pavyzdžiui, jaunuolių finansinės gerovės negalima pateisinti vien mažesnėmis pajamomis ir grynuoju turtu, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį ir į kitus su amžiumi susijusius veiksnius, tokius kaip jaunuolių didėjanti finansinė našta dėl menkų finansinių žinių ir patirties, impulsyvių pirkimų, vartotojiškumas, netinkamas kredito kortelių naudojimas ir didelės mokymosi išlaidos. Be to, šeiminė padėtis yra svarbus gyvenimo įvykis, kuris turi įtakos finansinei gerovei, nes tai lemia finansinių poreikių pokyčius ir iššūkį asmenų finansinėms galimybėms. Lytis, kaip viena pagrindinė finansinės gerovės priemonė, atspindi poreikį rimtai žiūrėti į lyčių klausimus priimant finansinius sprendimus. Moterų padėtis nepalankioje situacijoje, palyginti su vyrais, kalbant apie finansinius reikalus, rodo, kad reikia plėtoti su lytimi susijusias finansines intervencijas. Rezultatai suteikia papildomos vertės Fan ir Barbias (2019) tyrimams, pagal kuriuos lytis ir šeiminė padėtis turi didelę įtaką asmens finansiniam pasitenkinimui. Šie rezultatai skatina ištirti pagrindines lyčių finansinių skirtumų priežastis, pavyzdžiui ištirti visuomenės normų vaidmenį pagrįstą tokiomis teorijomis, kaip socialinio vaidmens teorija, pagal kurią vyrų ir moterų finansinį elgesį įtakoja stereotipiniai visuomenės įsitikinimai, dėl abiejų lyčių dalyvavimo priimant ekonominius sprendimus (Cupak ir kt., 2018; Driva ir kt., 2016).

Autorių Lacombe ir kt. (2022) atliktas tyrimas rodo, kad gebėjimas padengti mėnesines išlaidas yra svarbus kintamasis vertinant finansinę gerovę, mažėjant galimybei padengti finansinius išpareigojimus mažėja ir finansinės gerovės balas. Kitas, autorių teigimu, svarbus kintamasis yra finansinių tikslų nustatymas, tai yra asmenims aktyviau užsibrėžus finansinius tikslus, jų finansinės gerovės balas didėja. Trečias pagal svarbą finansinės gerovės balui įtakos turintis veiksnys yra individo pasitikėjimas finansinių tikslų pasiekimu, o tai reiškia, kad asmenims labiau pasitikint savo gebėjimu pasiekti savo finansinius tikslus, jų finansinės gerovės balas padidėja. Ketvirtas finansinės gerovės įtakai turintis veiksnys yra asmens pasitenkinimas savo gyvenimo aplinkybėmis, tai reiškia, kad didėjant asmens pasitenkinimui gyvenimu, jų finansinės gerovės balas didėja. Ir penktas veiksnys finansinei gerovei, tai yra kiek streso asmuo patiria, tai reiškia, kad kai asmens patiriamas stresas didėja, jo finansinės gerovės balas sumažėja. Bendrai autoriai Lacombe ir kt. (2022) teigia, kad rezultatai iš esmės rodo dvi pagrindines kategorijas, turinčias įtakos asmens finansinės gerovės balui. Pirmosios yra objektyvios finansinės gerovės priemonės, tokios kaip galimybė padengti mėnesines išlaidas, apmokėti kredito kortelės skolą ir galimybė sumokėti kitas skolas. Antroji pagrindinė kintamųjų, turinčių įtakos asmens finansinei gerovei, kategorija yra psichologinio pobūdžio. Pavyzdžiui, gebėjimas nustatyti finansinius tikslus ir jų siekti yra svarbus rodiklis, rodantis, ar asmuo patirs finansinės gerovės padidėjimą ar sumažėjimą. Kiti kintamieji, kuriuos būtų galima apibūdinti kaip psichologinius, yra gebėjimas siekti ilgalaikių tikslų, kurių nesugebėjimas gali sumažinti finansinę gerovę.

Apibendrinant galima teigti, kad finansinei gerovei įtakos turinčių veiksnių yra labai daug ir vieni daugiau kiti mažiau veikia finansinę gerovę. Atlikti įvairių autorių tyrimai rodo, kad didelę įtaką finansinei gerovei daro visai ne finansiniai veiksniai, o asmeniniai, psichologiniai veiksniai.

1.2.2. Finansinės gerovės temos ištyrimas

Finansinė gerovė buvo tiriama įvairiose akademinėse srityse: ekonomika, finansinės konsultacijos, planavimas, vartotojų sprendimų priėmimas ir panašiose srityse. Tačiau nėra visuotinai sutarto apibrėžimo ar matavimo, o taip pat nėra aišku ir dėl tikslaus plano bei sudedamųjų dalių, kaip vertinti finansinę gerovę, tad daugelis autorių finansinę gerovę įtraukė, kaip vieną iš savo atlikto tyrimo sudedamųjų dalių, tai yra finansinė gerovė buvo vertinama kaip ryšys su kažkuo kitu ar koks yra poveikis finansinei gerovei vienu ar kitu atžvilgiu, pvz: ryšys su finansiniu raštingumu, ryšys su subjektyvia gerove, koks finansinio raštingumo poveikis yra finansinei gerovei ir pan. Irmania, ir Lutfi (2020) teigė, kad vienas iš pagrindinių tikslų yra pasiekti finansinę gerovę. Tad autoriai atliko tyrimą minėta tema, kur tyrimo tikslas plėtoti integruotą finansinės gerovės modelį, nagrinėjant įvairius, tam modeliui įtakos turinčius veiksniai. Atliktas tyrimas parodė, kad finansinė patirtis, finansinės žinios, finansinė ir šeiminė padėtis tiesiogiai veikia finansinę gerovę.

Autoriai Osman ir kt. (2018) nagrinėjo santykį tarp finansinio raštingumo ir finansinės gerovės, analizavo finansinio raštingumo įtaką finansinei gerovei, tyrė ryšį tarp finansinio elgesio ir finansinės gerovės bei finansinio streso. Gauti rezultatai parodė, kad yra neigiama koreliacija tarp finansinio raštingumo lygio ir finansinio streso. Ryšys tarp finansinio raštingumo ir finansinės gerovės nėra reikšmingas, tačiau teigiama, kad įgijus finansinių žinių pagerės individuali gerovė. Panašia tema tyrimą atliko ir autoriai Lee M. J., Lee J. ir Kim (2019). Tyrimo tikslas buvo finansinių žinių ir finansinės gerovės ryšys. Atliktas tyrimas parodė, kad respondentai turintys didesnes objektyvias finansines žinias tuo pačiu turėjo ir didesnę finansinės gerovės lygį, t.y. jei finansinės žinios padidėtų vienu vienetu, tai finansinės gerovės lygis padidėtų 1,14 vieneto. Tyrimas taip pat parodė kad subjektyvios finansinės žinios teigiamai susijusios su finansinės gerovės lygiu. Su finansinės gerovės lygiu yra susijęs ir polinkis planuoti. Autoriai Riitsalu ir Murakas (2019) siekė išsiaiškinti kaip subjektyvios ir objektyvios finansinės žinios, finansinis elgesys ir socialinė – ekonominė padėtis turi įtakos finansinei gerovei. Atliktas tyrimas parodė, kad subjektyvios finansinės žinios labiau koreliuoja su finansine gerove ir finansiniu elgesiu. Apibendrinant visą tyrimą – yra teigiamas subjektyvių finansinių žinių, finansinio elgesio ir pajamų santykis su finansine gerove.

Nemažai dėmesio sulaukė finansinės gerovės ir finansinio raštingumo ryšio tema. Autoriai Xue ir kt. (2019) teigia, kad vartojimo elgsena ir finansinis raštingumas yra pagrindiniai veiksniai, lemiantys finansinę gerovę. Darbe tiriama kaip finansinis raštingumas tiesiogiai ir per sąveiką atsižvelgiant į vartojimo įpročius daro įtaką finansinei gerovei. Atliktame darbe teigiama, kad finansinis raštingumas pagerina finansinę gerovę, o vartojimo įpročiai ir finansinis raštingumas yra pagrindiniai veiksniai lemiantys namų ūkių finansinę gerovę. Įvertinti finansinį raštingumą, finansinį pažeidžiamumą ir finansinę gerovę, bei nustatyti lemiančius veiksnius siekė autoriai Philippasa ir Avdoulas (2019). Atliktas tyrimas parodė, kad tie, kurie registruoja savo išlaidas arba tie, kurių tėvai yra išsilavinę, yra finansiškai raštingesni ir tokie asmenys sugeba lengviau susidoroti su netikėtu finansiniu sukrėtimu.

Autoriai Chu, Wang, Xiao ir Zhang (2017) tyrė Kinijos gyventojų finansinio raštingumo poveikį namų ūkio investiciniam portfeliui ir investicinei gražai. Daug dėmesio buvo skirta finansinio raštingumo poveikiui priimant sprendimus renkantis akcijas ar investicinius fondus. Finansinė gerovė buvo siejama su investicinio portfelio našumu, tai yra kuo didesnė investicinio portfelio graža, tuo didesnė finansinė gerovė pasiekama. Atliktas tyrimas parodė, kad namų ūkiai turintys aukštą finansinio raštingumo lygį yra labiau linkę dalyvauti finansų rinkose. Gauti rezultatai parodė, kad yra ryšys tarp finansinio raštingumo ir rizikingo elgesio investuojant. Autoriai pastebėjo, kad tų namų ūkių, kurių finansinio raštingumo lygis yra aukštesnis, savo portfeliuose dažniau laikys investicinius fondus.

Augant susidomėjimui suprasti subjektyvią finansinę gerovę ir savarankiško darbo santykių autoriai Patel ir Wolfe (2019) siekė išsiaiškinti ar subjektyvi gerovė yra susijusi su finansine gerove savarankiškai dirbančių asmenų ir ar turintys finansinių įgūdžių gali lengviau pasiekti finansinę gerovę. Autorių atlikto tyrimo rezultatai parodo, kad iš tiesų subjektyvi gerovė yra teigiamai susijusi su savarankiškai dirbančių asmenų finansine gerove, o turimi finansiniai įgūdžiai teigiamai įtakoja subjektyvios gerovės ir finansinės gerovės ryšį tarp savarankiškai dirbančių asmenų. Bendrai atliktas tyrimas patvirtina naujausias išvadas, kad subjektyvi ir finansinė gerovė apskritai yra teigiamai susijusios. Iannello ir kt. (2021) tyrė ar finansinė gerovė įtakoja subjektyvią ir finansinę gerovę atsižvelgiant į netikrumą ir neaiškumą. Nustatyta, kad finansinė gerovė turi reikšmingos įtakos tiek subjektyviai tiek psichologinei savijautai, tuo pačiu nustatyta subjektyvi finansinė gerovė ir pasitenkinimas gyvenimu yra nekintamas visiems, nepaisant gebėjimo toleruoti neaiškumus ir netikrumą.

Finansinę gerovę tyrė D'Agostino, Rosciano ir Starita (2020). Autorių teigimu finansinė gerovė yra ne vienalytė Europos šalyse. Finansinės gerovės laipsnis nėra tiesiogiai susijęs su tradiciškai vertinamu turtu (t.y. BVP), tačiau rodo tam tikrą atitikimą tarp socialinių ir ekonominių gyventojų ypatybių bei šalies valdymo ir kultūrinius elementus. Gauti rezultatai rodo, kad

šiaurinėse Europos šalyse finansinės gerovės lygis yra didžiausias. Atlikus tolimesnius tyrimus siekiant išsiaiškinti, kas labiausiai įtakoja finansinės gerovės lygį, gauti rezultatai buvo tokie, kad labiausiai finansinę gerovę įtakoja laikas, finansinis saugumas ir vidinė gerovė. Atlikta pajamų analizė parodė, kad didesnis pajamų lygis didina finansinę gerovę.

Autoriai Collins ir Urban (2019) atlikę tyrimą finansinės gerovės tema pastebėjo, kad standartizuotas finansinės gerovės balas seka pajamas, turtus ir dalyvavimą investicinėse rinkose, bei teigiamą ir neigiamą finansinį elgesį. Tyrimas parodė, kad finansinė gerovė paprastai kinta per gyvenimo ciklą didėjant pajamoms ir santaupų lygiui, bei didėjant amžiui.

Ponchio, Cordeiro ir Goncalves (2019) siekė ištirti vartotojų savikontrolės, asmeninio taupymo, materializmo, finansinių žinių ir laiko perspektyvos įtaką finansinei gerovei. Atliktas tyrimas parodė, kad didesnė išlaidų savikontrolė sumažina pinigų valdymo stresą. Teigiamai, kad išlaidų kontrolė, didesnis taupymo suvokimas, didesnė orientacija į ateitį yra susiję su finansiniu saugumu. Autoriai Mahdhan ir kt. (2019) tyrė Malaizijos gyventojus subjektyvios finansinės gerovės, finansinių žinių, finansinio streso ir finansinės elgsenos temomis. Tirta buvo didelė namų ūkių grupė gaunanti įvairias pajamas (ypač mažas, vidutines ir dideles pajamas). Atlikę tyrimą autoriai nustatė, kad visų tirtų namų ūkių grupių subjektyvi finansinė gerovė yra gana žema. Gauti rezultatai parodė, kad Malaizijos gyventojai, kurie finansiškai turtingesni, yra mažiau patenkinti savo finansine padėtimi, tai parodo žemą subjektyvios finansinės gerovės lygį. Autorių teigimu, tie namų ūkiai, kurie demonstruoja teigiamą finansinį elgesį, pvz.: pinigų taupymą, laiku apmokamas sąskaitas, stebi savo mėnesinį biudžetą, yra labiau patenkinti savo finansine padėtimi ir turi didesnę subjektyvios finansinės gerovės lygį.

Autoriai Limbu ir Sato (2019) tyrė ryšį tarp kredito kortelių turėtojų ir finansinės gerovės bei finansinio raštingumo. Tyrimui reikiami duomenys buvo surinkti išplatintus internetinę apklausą. Autoriai susistemine duomenis aprašomąja statistiką bei įvertinę gautus koreliacinės matricos duomenis pastebėjo, kad kredito kortelės naudojimas tik norint pasiekti konkretų tikslą yra teigiamai susijęs su finansine gerove, bet neigiamai koreliuoja turimų kreditinių kortelių kiekis su finansine gerove, tačiau autorių teigimu ši koreliacija nėra statistiškai reikšminga.

Autorės Sorgente ir Lanz (2019) teigia, kad atsiranda vis didesnis poreikis tirti jaunuolių finansinę gerovę. Autorės savo darbe atliko keturis tyrimus, kuriais siekė išmatuoti subjektyvią jaunuolių finansinę gerovę. Rutherford ir Fox (2010) tyrė jaunuolių (18 – 30 metų) finansinę gerovę. Autoriai siekė sukurti jaunuolių finansinės padėties profilį, nustatyti finansines savybes ir išnagrinėti finansinių savybių įtaką bendrai finansinei gerovei. Atliktas tyrimas parodė, kad daugelis jaunų žmonių namų ūkių neturi pakankamai santaupų, kad atsitikus nenumatytiems atvejams, pvz.: netekus pajamų, sugebėtų sumokėti mokesčius. Taip pat tyrimas parodė, kad

jaunuolių turimos skolos turi didesnę poveikį finansinei gerovei, kitaip tariant, jaunuoliai turi sunkumų siekiant suvaldyti asmenines skolas.

Chavali, Raj ir Ahmed (2020) tyrė kokių mastu finansinis elgesys turi įtakos finansinei gerovei. Gauti rezultatai rodo, kad saugi ateitis, santaupos, investicijos, tinkamas kredito naudojimas, finansinis sąmoningumas daro didelę įtaką individualiai finansinei gerovei.

Apibendrinant galima teigti, kad finansinės gerovės vertinimas įvairiais aspektais yra svarbus ir daugelio autorių nagrinėjamas. Daugiausiai yra nagrinėjama finansinio raštingumo ir finansinės gerovės ryšys ir poveikis, kadangi autorių teigimu finansinis raštingumas daugiausia lemia finansinės gerovės lygį.

1.3. Finansinės gerovės vertinimo skalė

Finansai yra visuotinis žmonių rūpestis, tačiau žmonių skirtumai, įvairios susidariusios aplinkybės, turimi ištekliai, galimybės, norai ir kitos savybės verčia spręsti finansinius klausimus įvairiais būdais, bei gauti daug skirtingų rezultatų. Finansinė gerovė yra sudėtinga, daugialypė sąlyga, apimanti savo turimų išteklių naudojimą ir kompromisų ieškojimą laikui bėgant. Ji taip pat apima žmonių kontrolės poreikius ir jų finansinių situacijų saugumą, bei gebėjimą pasiekti ilgalaikius tikslus.

Vartotojų finansų apsaugos biuro (CFPB, 2017) atliktame tyrime apie finansinę gerovę, buvo nustatyta, kad finansinė gerovė apima šiuos elementus:

- asmeninių finansų kontrolė, atsižvelgiant į galimybę laiku apmokėti sąskaitas ir neturėti nevaldomų skolų;
- turėti finansinę „pagalvę“ nuo netikėtų išlaidų ir kritinių situacijų. Sutaupytos lėšos, geras kredito reitingas ir galimybė gauti finansinę pagalvę iš šeimos ar draugų, tai veiksniai, kurie didina gebėjimą įveikti finansinį sukrėtimą;
- turėti finansinių tikslų, pavyzdžiui per tam tikrą laikotarpį sumokėti turimas paskolas ar sutaupyti tam tikrą sumą tam, kad sulaukus pensijos galima būtų oriai gyventi. Žmonės, siekiantys šių tikslų jaučiasi geros finansinės būklės;
- turėti galimybę mėgautis gyvenimu, pvz.: galėti atostogų metu keliauti, kartais pasimėgauti maistu restoranuose, galėtų mokytis, siekti aukštesnio išsilavinimo lygio, daugiau laiko praleisti su šeima, šios galimybės tai finansinės gerovės sudedamosios dalys.

Autoriai Comerton – Forde ir kt.(2018) finansinę gerovę apibrėžia kaip žmonių:

- finansinius rezultatus, kuriais yra vykdomi finansiniai įsipareigojimai;
- finansinę laisvę priimti sprendimus, kurie leidžia džiaugtis gyvenimu;

- asmeninius finansinius sprendimus;
- finansinį saugumą dabar, ateityje ir esant nepalankioms aplinkybėms.

Bendrai galima teigti, kad finansinė gerovė yra jausmas turėti finansinio saugumo ir finansinio pasirinkimo laisvę dabar ir planuojant ateitį. Atlikus literatūros analizę, galima išskirti keturis elementus ir suskirstyti į dabartį ir ateitį, bei apsaugą ir laisvę rinktis (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Keturi finansinės gerovės elementai

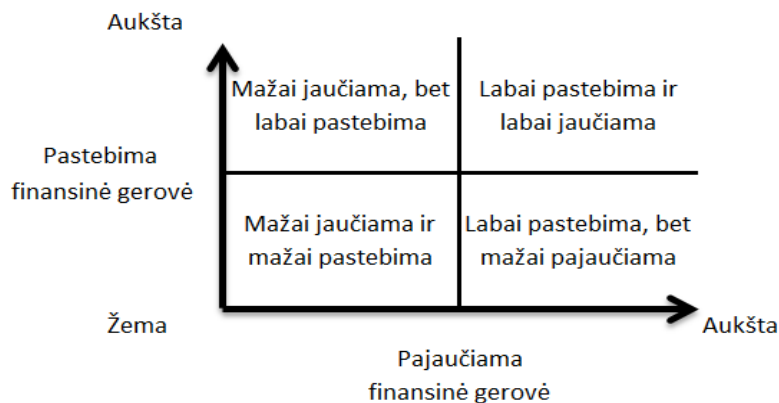
	Dabartis	Ateitis
Apsauga	Kontroliuoti savo kiekvienos dienos ir kiekvieno mėnesio finansus	Gebėjimas įveikti finansinius sukrėtimus
Laisvė rinktis	Finansinė laisvė padeda mėgautis gyvenimu	Siekti savo finansinių tikslų

Šaltinis: Vartotojų finansų apsaugos biuras (Consumer Financial Protection Bureau, 2017); Comerton – Forde ir kt., 2018.

Comerton – Forde ir kt. (2018) sukūrė 10 balų skalę, kaip vertinti finansinę gerovę ir įrodė jos pagrįstumą. Autoriai atliko koncepcinę analizę, kurioje atsižvelgiama į finansinę gerovę, iš ko ji susideda ir kaip ji yra nustatoma. Tai apima oficialaus finansinės gerovės apibrėžimo sukūrimą, apibūdinant šios gerovės sudedamąsias dalis, bei kuriant modelį, kur finansinė gerovė yra gautas rezultatas. Bendrą finansinę gerovę sudaro du aspektai, tai yra kaip ji yra suvokiama ir kaip ji yra pastebima. Autoriai pavaizdavo dviejų sudedamųjų dalių finansinės gerovės ašį (žr. 3 pav.).

3 paveikslas

Dviejų komponentų bendra finansinė gerovė

Šaltinis: Comerton – Forde ir kt. 2018.

Aukštai suvokiamos ir pastebimos finansinės gerovės kategorijos žmonės turi gerą finansinę gerovę. Žemai suvokiamos ir pastebimos finansinės gerovės žmonės turi prastą finansinę gerovę, jie dažnai neturi pakankamai finansinių žinių ir turi finansinių problemų. Žemai suvokiama, bet labai pastebimos finansinės gerovės kategorijos žmonės turi dviprasmišką finansinę gerovę, jie turi aukštą finansinę padėtį, tačiau neturi finansinės gerovės jausmo. Šie žmonės turi pakankamai santaupų, bet nejaučia gerovės. Aukštai suvokiamos, bet mažai pastebimos finansinės gerovės kategorijos žmonės taip pat turi dviprasmišką finansinę gerovę. Šios kategorijos žmonių dažnai neatitinka finansinės būklės su siekiamais tikslais, šie žmonės dažniausiai turi labai mažai santaupų (Comerton – Forde ir kt., 2018).

Finansinę gerovę analizavo autoriai Haisken – DeNew ir kt. (2018). Atliktas tyrimas rodo, kad žmonės patiria įvairių finansinės gerovės rezultatų įvairiuose pajamų lygiuose, tai yra ne visi didesnes pajamas turintys žmonės patiria aukštą finansinę gerovę ir ne visi turintys mažas pajamas žmonės patiria žemą finansinę gerovę. Finansinė gerovė yra individualus rezultatų matas, kur pirmenybė teikiama pajamoms, nes jos yra daugialypės ir apima keletą aspektų, tad vertinti finansinę gerovę yra sudaryti klausimynai daugiausia apie turimas pajamas ir jų naudojimą.

Vartotojų finansų apsaugos biuras (2017) sukūrė 10 klausimų, kurie geriausiai įvertina finansinę gerovę. Atsakymai į šiuos klausimus padėtų išsiaiškinti apie suvokimą ir patirtį, kaip vertinami asmeniniai finansiniai įsipareigojimai, ar turi finansinę laisvę, ar valdomi finansai ir ar yra finansiškai raštingi.

1 priede yra pateikti klausimai, jie apima visus vartotojų finansų apsaugos biuro (2017) nustatytus keturis elementus. Visi pateikti klausimai vertinami 5 balų Likerto skale (kuri yra nuo 0 iki 4). Autoriai Botha ir kt. (2020) nusprendė, kad galima finansinės gerovės skalę sutrumpinti ir ją sutrumpino iki 5 klausimų. Autoriai iš vertinimo išbraukė 1, 4,5, 6 ir 7 klausimus.

Visi klausimai vertinami remiantis Likerto skale, tai yra penkiabale skale, kurioje prašoma nurodyti savo sutikimo arba nesutikimo su kiekvienu užduotu klausimu laipsnį. Gauti atsakymai į klausimus vėliau yra naudojami vertinimui. Vartotojų finansų apsaugos biuras (2017), kuris aprašė finansinės gerovės vertinimo skalę, teigia, kad didesnis balas rodo aukštesnę finansinės gerovės lygį, tačiau nėra konkretaus balo, kuris nurodo aukšta ar žema yra finansinė gerovė.

Kaip ir 10 klausimų, taip ir 5 klausimų finansinės gerovės vertinimo skalė suteikia svarbią ir unikalią informaciją. Sutrumpinta finansinės gerovės vertinimo skalė pasak autorių Botha ir kt.(2020) sumažino klausimų skaičių, tačiau:

- Vis dar apima visus tris laikinas finansinės gerovės sritis panašiomis proporcijomis;
- Sumažina respondento pažintinę apkrovą;
- Sumažina užduodamus klausimus atvirkštinio kodavimo būdu;
- Daugiausia dėmesio skiriama suvokimu pagrįstomis priemonėmis.

2 lentelė

Sutrumpinta 5 klausimų finansinės gerovės vertinimo skalė

Klausimai	Galimi atsakymai
<p>Kaip šie teiginiai apibūdina jus ar jūsų situaciją?</p> <p>1. Galiu džiaugtis gyvenimo dėl savo finansų tvarkymo būdo</p> <p>2. Galėčiau susidoroti su didelėmis netikėtomis išlaidomis</p>	<p>0 – ne visai</p> <p>1 – truputį</p> <p>2 – šiek tiek</p> <p>3 – labai gerai</p> <p>4 – visiškai</p>
<p>Kalbant apie tai, kaip galvojate ar jaučiate savo finansus, prašau nurodykite, kiek sutinkate su toliau nurodytu teiginiu:</p> <p>3. Jaučiuosi priklausomas nuo savo kasdienių finansų</p> <p>4. Esu patenkintas savo dabartiniu išlaidų lygiu, palyginti su lėšomis kurias turiu</p> <p>5. Aš einu teisingu keliu, kad turėčiau pakankamai pinigų savo finansiniams poreikiams patenkinti</p>	<p>0 – visiškai nesutinku</p> <p>1 – nesutinku</p> <p>2 – nei sutinku nei nesutinku</p> <p>3 – sutinku</p> <p>4 – visiškai sutinku</p>

Šaltinis: Botha ir kt. (2020).

Bendrai sutrumpinta apklausa leidžia sukaupti daugiau teisingų duomenų, išvengiama nebaigto pildyti klausimyno rizikos. Autorių Botha ir kt. (2020) teigimu sutrumpinta finansinės gerovės skalė apima dabartinius ir būsimus finansinės gerovės aspektus. 1, 3 ir 4 klausimai yra susiję su kasdieniais finansiniais rezultatais, 2 klausimas yra susijęs su finansinės gerovės išsaugojimu netikėtų situacijų metu ir 5 klausimas yra susijęs su laikui bėgant išlaikoma finansine gerove ir ilgalaikių finansinių tikslų siekimas.

Apibendrinant galima teigti, kad finansinei gerovei įvertinti renkamas sutrumpinta apklausa, kur respondentai atsako tik į 5 klausimus apie savo finansus, klausimo atsakymai sudaryti remiantis 5 balų Likerto skale. Vėliau užpildyti klausimynai yra vertinami pasirinktu metodu, siekiant įvertinti finansinę gerovę.

2. NEPRIKLAUSOMŲ DARBUOTOJŲ FINANSINĖS GEROVĖS VERTINIMO METODOLOGIJA

Remiantis pirmojoje darbo dalyje atlikta mokslinės literatūros analize, šioje darbo dalyje sudaroma vertinimo metodologija, kuria remiantis bus vertinama nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė. Šioje darbo dalyje taip pat keliamos hipotezės, kurių pagrįstumas bus tikrinamas trečiojoje magistro baigiamojo darbo dalyje. Tikslui pasiekti atliekamas kiekybinis tyrimas. Tyrimo duomenims surinkti naudojamas apklausos metodas. Toks tyrimo metodas patogus tiek tyrėjui tiek tiriamajam ir yra tinkamas, kai analizuojami asmens poreikiai, požiūris, nuostatos, suvokimas.

Tyrimo tikslas – atlikti nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vertinimą.

2.1. Tyrimo hipotezės

Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, kad finansinė gerovė apima ne vieną sritį. Finansinė gerovė susideda iš turimų finansinių žinių, subjektyvios gerovės skirtingais gyvenimo momentais, turimi finansai, finansiniai įsipareigojimai ir daugelis kitų aspektų. Kadangi nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė nėra plačiai ištirta, tad remiantis atliktais tyrimais finansinės gerovės tema, kuri apima tiek darbuotojus pagal darbo sutartį, tiek jaunuolius universitete, tiek įvairių šalių ir socialinių grupių asmenis ir pan., darbe yra keliamos hipotezės, kuriomis bus vertinama nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.

Finansinės žinios yra labai svarbus veiksnys, turintis įtakos finansinei gerovei. Ieškant ryšio tarp finansinio raštingumo ir finansinės gerovės, nustatyta, kad finansinis švietimas gali būti naudingas gerinant finansinį raštingumą, o tai ilgainiui paveiktų žmogaus finansinę gerovę (Osman, 2018). Norint geriau valdyti finansus, reikalingos finansinės žinios (Mudzingiri ir kt. 2018; Perry, Morris, 2005). Žmonės, turintys geras finansines žinias, yra linkę daugiau taupyti ir investuoti ateičiai (Henager, Mauldin, 2015; Lusardi, Mitchell, 2007; Pangestu, Karnadi, 2020; Van Rooij ir kt. 2012), neturėti pernelyg didelių skolų, nes tai sukelia finansinius sunkumus (French, McKillop, 2016; Lusardi, Tufano, 2015), tad jie galėtų panaudoti savo finansines žinias, kad pagerintų savo finansinę gerovę. Žmonės, kurie turi geresnes finansines žinias, labiau linkę kaupti turtą (Behrman ir kt., 2012) ir geriau suvokti finansinę gerovę (Falahati, Sabri, 2015).

H1 Finansinis raštingumas teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

Ne tik finansinis raštingumas, bet ir šeimos struktūra gali turėti įtakos finansinei gerovei. Teigiama, kad bendrose šeimose žmonės patiria didelę finansinę gerovę, kurią įtakoja didesnis

uždirbančių asmenų skaičiaus šeimoje ir tuo pačiu didesnis išlaikytinių skaičius neigiamai veikia finansinę gerovę (Mahendru ir kt., 2020). Finansinė gerovė paprastai seka gyvenimo ciklą, tai yra didėjant amžiui didėja pajamų ir santaupų lygis, o tai reiškia, kad turėtų didėti ir finansinė gerovė (Collins, Urban, 2019). Finansinė gerovė yra susijusi ir su rizika, kiekviename gyvenimo cikle kinta ir rizikos toleravimo lygis (Gutter, Copur, 2011).

H2 Nepriklausomų darbuotojų, gyvenančių su partneriu/susituokus finansinė gerovė yra aukštesnė nei vienišų nepriklausomų darbuotojų.

H3 Daugėjant išlaikytinių skaičiui mažėja nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.

H4 Didėjant amžiui didėja nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.

Finansinis raštingumas apibrėžiamas, kaip gebėjimas suprasti finansinius produktus, galimybė apdoroti ekonominę ir finansinę informaciją, pagrįstų sprendimų priėmimas planuojant asmeninius finansus (Goyal, Kumar, 2020; Lusardi ir Mitchel, 2014). Teigiama, kad asmenys, kurie turi daugiau finansinių žinių yra labiau linkę planuoti ir taupyti pensijai (Rooij, ir kt., 2012), o tai yra glaudžiai susiję ir su finansinės gerovės lygiu (Lee, Lee, Kim, 2019).

H5 Tolimesnis finansinis planavimas teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

Subjektyvi finansinė gerovė atskleidžia bendrą pasitenkinimo lygį esama finansine padėtimi (Shim ir kt., 2009; Van Praag ir kt., 2003; Vosloo ir kt., 2014). Teigiama, kad subjektyvi finansinė gerovė apima gebėjimą kontroliuoti savo kasdienes ir mėnesinius finansus, gebėjimą susidoroti su finansiniu netikrumu, pasiekti finansinius tikslus bei turėti laisvę priimant sprendimus, kurie leistų mėgautis gyvenimu (Drever ir kt., 2015). Subjektyvi finansinė gerovė apima ne tik pasitenkinimą dabartinėmis finansinėmis sąlygomis, bet ir požiūrį į būsimą finansinę padėtį (Cox ir kt., 2009). Bendrai tai suvokimas, kad galime išlaikyti esamą ir numatomą pageidaujamą gyvenimo lygį bei finansinę laisvę (Bruggen ir kt., 2017).

H6 Subjektyvios finansinės žinios teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

H7 Aukštesnis finansinės gerovės lygis teigiamai veikia pasitenkinimą gyvenimu esamame gyvenimo etape.

Apibendrinant teorinį hipotezių pagrindimą, galima teigti, kad yra atlikta nemažai tyrimų finansinės gerovės tema, kur vertinami skirtingi veiksniai, kurie įtakoja asmenų finansinę gerovę, o atliktų tyrimų rezultatai galio būti skirtingi įvairiose socialinėse grupėse, įvairiose šalyse ir tikslinėje respondentų grupėje.

2.2. Duomenų rinkimas ir analizės metodai

Išanalizavus mokslinę literatūrą, daugelis autorių finansinei gerovei įvertinti naudojo apklausos metodą, tad siekiant įvertinti nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę duomenys renkami kiekybiniu tyrimu – atliekant internetinę apklausą. Toks duomenų rinkimo būdas išsiskiria tuo, kad ją sudaro iš anksto aiškiai ir nekintama tvarka pateikti klausimai (Dikčius, 2011). Šie klausimai yra vienodi visiems respondentams, tad galima aprašyti ir palyginti gautus duomenis tais pačiais požymiais (Gaižauskaitė, Mikienė, 2014). Internetinės apklausos metodas pasirinktas todėl, kad galima pakankamai greitai gauti reikiamą informaciją iš didelio respondentų skaičiaus, taip pat pasižymi mažiausiomis laiko ir finansų sąnaudomis. Respondentai suvokia anonimiškumą pildydami apklausą internetu ir nesusitinkdami su tyrėju ar apklausos vykdytoju akis į akį, todėl galima gauti jautrios informacijos (Malhotra ir kt., 2017).

Tyrimo instrumentą – anketą sudaro uždaro tipo klausimai. Internetinę apklausą sudaro atskiros apklausų grupės, kurių paskirtis aprašoma 3 lentelėje.

3 lentelė

Tyrimo klausimų grupės

Klausimų grupė	Klausimo numeris	Klausimo paskirtis
1.	1, 2, 3, 4, 5, 6,	Demografinės internetinės apklausos respondentų savybės
2.	7, 8, 9	Respondentų gebėjimas valdyti savo finansus
3.	10, 11, 12, 13	Respondentų nuomonė apie finansinę gerovę ir fizinę būseną
4.	14, 15, 16, 17	Respondentų finansinių žinių įvertinimas
5.	18, 19, 20, 21, 22	Finansinės gerovės vertinimo skalė

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Sudarant tyrimo instrumentą buvo remiamasi mokslinės literatūros analize. Tyrimo instrumentą – apklausą sudaro uždaro tipo klausimai. Apklausoje naudojamos nominalinės, ranginės ir Likerto skalės. Apklausoje pateiktų klausimų grupės buvo parinktos tikslingai.

Pirmoji klausimų grupė atskleidžia respondentų sociodemografinius rodiklius, tokius kaip amžius, lytis, šeimyninė padėtis bei gaunamos pajamos. Ši klausimų grupė leis duomenis analizuoti įvairiais aspektais.

Antroji klausimų grupė yra apie respondentų gebėjimą valdyti savo finansus. Analizuojant mokslinę literatūrą įvairių autorių nuomone (Goyal ir Kumar 2020; Henager, Mauldin, 2015; Lee M. J., Lee J., Kim, 2019; Lusardi ir Mitchel, 2014; Rooij ir kt., 2012) tie asmenys, kurie tikslingai valdo savo finansus, pasiekia aukštesnę finansinę gerovę.

Trečioji klausimų grupė atskleidžia respondentų fizinę būseną bei jų nuomonę apie jų finansinę gerovę, tai leis palyginti ar respondentų nuomonė sutampa su rezultatais, kuriuos parodys finansinės gerovės vertinimo skalė. Taip pat, remiantis literatūros analize autoriai teigia, kad subjektyvi gerovė atskleidžia bendrą pasitenkinimo lygį esama finansine padėtimi (Bruggen ir kt., 2017; Cox ir kt., 2009; Diener ir Scollon, 2014; Drever ir .kt., 2015; Osman ir kt., 2018; Limbu ir Sato, 2019; Shim ir kt, 2009; Van Praag ir kt, 2003; Vosloo ir kt., 2014).

Ketvirtoji klausimų grupė leidžia įvertinti finansines žinias. Kadangi finansinei gerovei didelę įtaką daro finansinės žinios, tad remiantis atlikta literatūros analize į apklausą įtraukti klausimai kurie plačiai pritaikyti finansiniam raštingumui vertinti (Lusardi ir Mitchell, 2014, Moolman, 2019).

Finansinis raštingumas vertinamas balais, kai atsakius teisingai į klausimą yra gaunamas 1 balas, o kai klaidingai – 0 balų.

4 lentelė

Finansiniam raštingumui įvertinti naudojami klausimai ir teisingi atsakymo variantai

Klausimas	Teisingas atsakymas	Vertė
Įsivaizduokite, kad padėjote 200 EUR indėlį, su 3% sudėtinių metinių palūkanų, per metus daugiau neįnešėte pinigų, kokią sumą turėsite po 1 metų?	Lygiai 206 EUR	1 taškas
Įsivaizduokite, kad padėjote 200 EUR indėlį, su 3% sudėtinių metinių palūkanų, kokią sumą turėsite po 5 metų (sąlyga, kad per visą laikotarpį nieko papildomai neįnešėjote)?	Daugiau nei 230 EUR	1 taškas
Įsivaizduokite, kad jūsų palūkanų norma taupomojoje sąskaitoje buvo 1 proc. metinių palūkanų, o infliacija siekė 2 proc. per metus. Po vienų metų galėtumėte pirkti:	Mažiau nei šiandien	1 taškas
Kaip galvojate, teiginys yra teisingas ar klaidingas: „Pirkti vienos įmonės akcijas paprastai yra saugiau nei pirkti akcijas investiciniame fonde“?	Klaidingas	1 taškas

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lusardi ir Mitchell, 2007.

Surinkus 3 ir daugiau teisingų atsakymų laikoma, kad finansinės žinios yra labai geros, atsakius teisingai į 2 klausimus laikoma, kad respondentas turi vidutines finansines žinias, o atsakius į 1 ar nei vieno klausimo teisingai – laikoma, kad finansinės žinios yra labai prastos.

Penktoji klausimų grupė skirta įvertinti finansinę gerovę. Ši grupė tai sutrumpinta finansinės gerovės vertinimo skalė. Ši skalė leidžia įvertinti kasdienes finansinius rezultatus, finansinės gerovės išsaugojimą netikėtų situacijų metu ir laikui bėgant išsaugomą finansinę gerovę bei ilgalaikį finansinių tikslų siekimą (Vartotojų finansų apsaugos biuras, 2017, Botha ir kt. 2020). Finansinės gerovės balas apskaičiuojamas sudėjus respondento atsakymus į visus 5 teiginius, kurių vertinimo skalė yra nuo 0 iki 4 ir šių balų reikšmė yra nuo visiškai nesutinku iki visiškai sutinku, gautas balas padauginamas iš 5, kad bendra balų suma būtų nuo 0 iki 100, kurioje didesnė reikšmė rodo aukštesnę finansinės gerovės lygį (Haisken – DeNew ir kt. 2018).

Norint atlikti kiekybinį tyrimą pirmiausia reikia pasirinkti tinkamus tiriamuosius bei nustatyti imties dydį. Imties dydis tokiuose tyrimuose svarbus tuo, kad tai užtikrina respondentų reprezentatyvumą ir statistiškai reikšmingų išvadų pateikimą (Tamaševičius, 2015).

Atliekant anketinę apklausą svarbu apskaičiuoti reikiama respondentų kiekį, kad būtų gauti patikimus rezultatus atlikti tyrimui. Tiriamųjų grupė – savarankiškai dirbantys asmenys, kur remiantis Lietuvos statistikos duomenimis 2023 m. antrą ketvirtį tokių buvo 154600. Šis skaičius yra gautas atliekant „Gyventojų užimtumo statistinį tyrimą“, šis tyrimas yra atliekamas imčių metodu, taikant paprastąją atsitiktinę imtį. Atliekant „Gyventojų užimtumo statistinį tyrimą“ respondentas pats atsako, koks yra jo užimtumo statusas, taip pat šį skaičių sudaro savarankiškai dirbantys asmenys, tačiau taip pat šie asmenys gali dirbti ir samdomą darbą, t. y. šie asmenys savarankišką darbą gali vykdyti kaip papildomą veiklą prie pagrindinės darbovietės samdomame darbe ir atvirkščiai. Kadangi nėra skelbiama, kiek asmenų dirba tik savarankiškai, todėl tyrime yra nuspręsta taikyti 10 proc. paklaidą ir 90 proc. pasiklovimo lygmenį, kuris yra priimtinas ekonomikos ir socialiniuose rinkos tyrimuose, bei leidžia užtikrinti toleruotiną patikimumą ir optimalų imties tūrį (Martišius, 2014). Reikiamas tyrimo imties dydis paskaičiuojamas remiantis Schwarze formule (Rudzkienė, 2005):

$$n = \frac{N * z^2 * p * q}{\varepsilon^2 * (N - 1) + z^2 * p * q} \quad (1)$$

čia:

n – reikiamas respondentų kaičius;

z – standartizuoto skirstinio reikšmė, kuri atitinka norimą pasiklovimo lygmenį (1,64);

ε – galimos paklaidos dydis (0,1=10 proc.);

p – tiriamojo požymio pasirodymo tikimybė (0,5=50 proc.);

q – tiriamojo požymio nepasirodymo tikimybė (0,5=50 proc.);

N – tiriamos visumos narių skaičius (154600 savarankiškai dirbančių asmenų).

Apskaičiavus imties dydį pagal 1 formulę gauta, kad minimalus reikiamas apklausti respondentų skaičius yra apie 67 (skaičiavimą žr. priede). Internetinė apklausa vykdyta 2023 m. spalio mėnesį, šiuo laikotarpiu surinkta 89 respondentų atsakymai, toks surinktas respondentų atsakymų kiekis užtikrina 90 proc. rezultatų patikimumą.

Siekiant vertinti nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, pirmiausi įvertinamas finansinės gerovės skalės patikimumas. Skalės patikimumas vertinamas remiantis Cronbach alpha koeficientu. Jei Cronbach alpha koeficientas yra ne žemesnis nei 0,60, tuomet klausimynas tinkamas atlikti vertinimą, tačiau daugeliu atveju norima, kad koeficientas būtų 0,70 ar daugiau. Toks koeficiento dydis norimas tam, kad skalę ar klausimų grupę būtų galima laikyti suderinta (Pakalniškienė, 2012). Darbe naudojamos finansinės gerovės vertinimo skalės Cronbach alpha koeficientas 0,724, o tai reiškia, kad skalė yra tinkama tolimesnei analizei.

Tyrimas buvo atliekamas naudojantis internetinių apklausų kūrimo įrankiu – <https://www.questionpro.com>. Apklausa atlikta remiantis netikimybinės atrankos būdu, kur naudota tikslinė ir patogumo atranka. Dalyvauti apklausoje buvo kviečiami respondentai, kurie dirba savarankiškai, o apklausa platinama įvairiuose socialinio tinklo „Facebook“ grupėse, kadangi daugelis laisvai samdomų darbuotojų buriasi į grupes, kuriose ieško užsakymų bei siūlo savo paslaugas. Taip pat nedidelė dalis apklaustųjų buvo pažįstami, kurie dirba savarankiškai. Atliekant tyrimą socialinių tinklų pagalba galima susidurti su sunkumais, tokiais, kaip jaunų žmonių vengimas pildyti apklausas, tai rodo, kad 519 respondentų atidarė apklausą, tačiau nusprendė nepildyti arba 34 respondentai užpildę pusę apklausos toliau nusprendė nebetęsti.

Atlikti statistinę analizę naudotas IBM SPSS 23 programinis paketas. Kintamųjų atitikimas normaliesiems patikrintas naudojant Šapiro – Vilko ir Kolmogorovo – Smirnovo kriterijus, taip pat atsižvelgiant į asimetrijos ir eksceso koeficientus, įvertinant išskirtis. Siekiant palyginti vidurkių skirtumus tarp dviejų nepriklausomų grupių taikytas Studento t testas dviems nepriklausomoms imtims, kai tenkinama kintamojo atitikimo normaliajam prielaida. Ryšiai tarp kiekybinių kintamųjų įvertinti naudojant Pearson koreliacijos koeficientą, kai tenkinamos kintamųjų atitikimo normaliesiems sąlygos, taip pat Spearman koreliacijos koeficientą, kai bent vienas iš kintamųjų

netenkina parametriniams kriterijams taikomų sąlygų. Sudaryta vienmatės ir daugiamatės tiesinės regresijos modeliai siekiant įvertinti nepriklausomų kintamųjų įtaką priklausomam kintamajam. Taip pat sudarytas dvejetainės logistinės regresijos modelis, kai priklausomas kintamasis buvo dvireikšmis. Pasirinktas statistinio reikšmingumo lygmuo $\alpha=0,05$.

Tikrinant hipotezes ir vertinant nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę naudoti šie sociodemografiniai veiksniai: amžius, šeiminė padėtis, vaikų skaičius. Atliekant skaičiavimus vaikų skaičius buvo skirstytas į dvi grupes, tai yra: pirma grupė buvo, kad neturi vaikų ir antra grupė – turi vaikų (1 ir daugiau). Klausimas ar dažnai tenka skolintis į nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vertinimą nebuvo įtrauktas, nes beveik visi respondentai pasirinko tą patį atsakymą. Klausimas susijęs su pensijų kaupimu buvo suskirstytas į dvi grupes, kur vienoje buvo „kaupiu II-oje pensijų pakopoje“ ir „kaupiu III-oje pensijų pakopoje“ ir kita grupė buvo kurie pasirinko atsakymus „nekaupiu“ ir „tikiuosi busiu sukaupęs pinigų ateičiai grynais ar banko sąskaitoje“, o atsakymo variantas „kita“ buvo nevertinamas. Toliau tikrinant hipotezes buvo naudoti klausimai, kuriais siekiama sužinoti nuomonę ar respondentai mano, kad turi pakankamai finansinių žinių ir ar šiuo metu yra patenkinti gyvenimu. Tikrini hipotezes buvo apskaičiuotas kiekvieno respondento finansinio raštingumo balas, kuris buvo gautas iš 4-tosios klausimų grupės (žr. 4 lentelę) ir galiausiai pagrindinė klausimų grupė buvo 5-oji, kuria remiantis buvo vertinama nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.

3. NEPRIKLAUSOMŲ DARBUOTOJŲ FINANSINĖS GEROVĖS VERTINIMAS

3.1. Tyrimo rezultatų analizė

Atliktu tyrimu siekiama įvertinti nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę. Šiam tikslui pasiekti buvo atlikta internetinė apklausa. Bendrai per visą laikotarpį apklausą atidarė 519 respondentų, tačiau pildė tik 123 respondentai, iš jų 89 respondentai apklausą užpildė pilnai, o 34 respondentai apklausos nebaigė pildyti, bendrai 72,36 proc. visų respondentų užpildė apklausą pilnai.

5 lentelė

Respondentų demografinės charakteristikos

N=89		Dažnis (n)	Procentai (%)
Lytis	Moteris	70	78,65
	Vyras	19	21,35
Amžius	iki 20 m	1	1,12
	20 m - 30 m	24	26,97
	31 m - 40 m	39	43,82
	41 m - 50 m	19	21,35
	51 m ir daugiau	6	6,74
Išsilavinimas	Vidurinis	7	7,87
	Profesinis (profesinė mokykla)	7	7,87
	Aukštasis (bakalauras)	63	70,78
	Aukštasis (magistrantūra, doktorantūra)	12	13,48
Šeimyninė padėtis	Vieniša/s	17	19,1
	Gyvenimas su partneriu/susituokęs/usi	72	80,9
Vaikų skaičius	0	40	44,95
	1	21	23,6
	2	23	25,84
	3	4	4,49
	4 ir daugiau	1	1,12
Mėnesinės pajamos atskaičius mokesčius	iki 1000 EUR	13	14,61
	1001 - 1500 EUR	26	29,21
	1501 - 2000 EUR	21	23,6
	2001 - 2500 EUR	14	15,73
	2501 EUR ir daugiau	15	16,85

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis internetinės apklausos rezultatais.

Atliktos apklausos rezultatai rodo, kad daugiausia apklausos respondentų atsakymų gauta iš moterų. Apklausa užpildė 70 moterų, kas sudaro 78,65 proc. visos apklausos respondentų ir 19 vyrų, kas sudaro 21,35 proc. Analizuojant respondentų amžių, daugiausia respondentų apklausą pildė 31 – 40 m. amžiaus grupėje, jų buvo iš viso buvo 39, kas sudarė 43,82 proc., kita pagal dažnumą amžiaus grupė 20 – 30 m., tokių respondentų buvo 24, kas sudaro 26,97 proc. visų apklaustųjų, toliau seka 41 – 50 m. amžiaus grupės respondentų, kurių buvo 19, kas sudaro 21,35 proc. Maža dalis respondentų buvo 51 m. ir daugiau, jų iš viso buvo 6, kas sudaro 6,74 proc. ir vienas respondentas, kuris buvo iki 20 m., kas sudaro 1,12 proc. visų apklaustųjų. Remiantis užpildžiusių respondentų amžiaus grupėmis, galima teigti, kad savarankišką veiklą vykdyti daugiausia renkasi 31 – 40 m. amžiaus grupėje, o bendrai 20-50 m. amžiaus grupėje žmonės labiau linkę rizikuoti ir rinktis savarankišką darbą. Pagal išsilavinimą daugiausiai respondentų buvo turintys bakalauro išsilavinimą, tokių respondentų buvo 63, kas sudaro 70,78 proc., magistrantūros, doktorantūros išsilavinimo lygį turėjo 12 respondentų, kas sudaro 13,48 proc., apklausoje taip pat dalyvavo po 7 respondentus turinčius tik vidurinį išsilavinimo ir profesinį išsilavinimo lygį, kas sudaro po 7,87 proc. visų apklaustųjų.

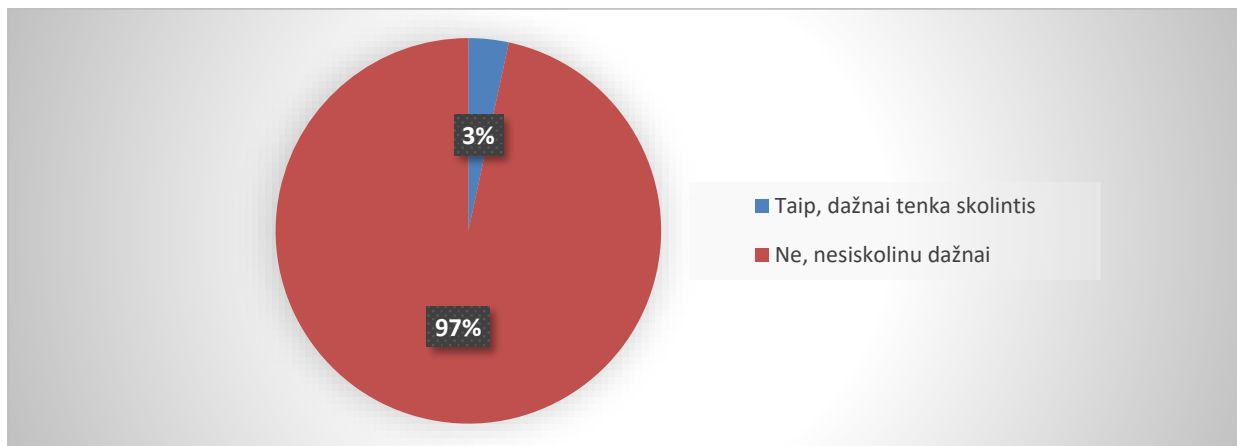
Pagal šeimyninę padėtį didesnę dalis respondentų gyvena su partneriu ar yra susituokę, tokių respondentų – 72, kas sudaro 80,9 proc., o vienišų respondentų – 17, kas sudaro 19,1 proc. Iš visų apklaustųjų daugiausia respondentų neturėjo nei vieno vaiko, t. y. 40 respondentų, kas sudaro 44,95 proc. visų apklaustųjų, panašiai respondentų turėjo po 1 arba 2 vaikus, tai atitinkamai 21 ir 23 respondentai, kas sudaro 23,6 ir 25,84 proc., 4 respondentai turi 3 vaikus, kas sudaro 4,49 proc. ir 1 respondentas turi 4 ir daugiau vaikų, kas sudaro 1,12 proc. visų respondentų.

Dauguma respondentų, dalyvavusių apklausoje, jau atskaičius mokesčius uždirba 1001 – 1500 EUR, jų iš viso 26, kas sudaro 29,21 proc., kita pagal dažnumą atlygio grupė 1501 – 2000 EUR, tiek uždirba 21 respondentas, kas sudaro 23,6 proc., toliau seka 2501 EUR ir daugiau uždirbantys, iš viso 15 respondentų, kas sudaro 16,85 proc., kita grupė 2001 – 2500 EUR, tiek uždirba 14 respondentų, kas sudaro 15,73 proc. ir mažiausiai atsakiusių respondentų uždirba iki 1000 EUR, tai yra 13, kas sudaro 14,61 proc.

Norint įvertinti respondentų gebėjimą valdyti savo finansų buvo klausiama ar dažnai tenka skolintis ir tie respondentai, kurie atsakė, kad tenka dažnai skolintis tikėtina, kad sunkiai valdo savo finansus. Daugelis respondentų atsakė, kad netenka dažnai skolintis, tokių 86 iš 89 respondentų, o tie kurie nurodė, kad tenka dažnai skolintis, turėjo nurodyti, koku tikslu skolinasi.

4 paveikslas

Respondentų pasiskirstymas, pagal skolinimąsi

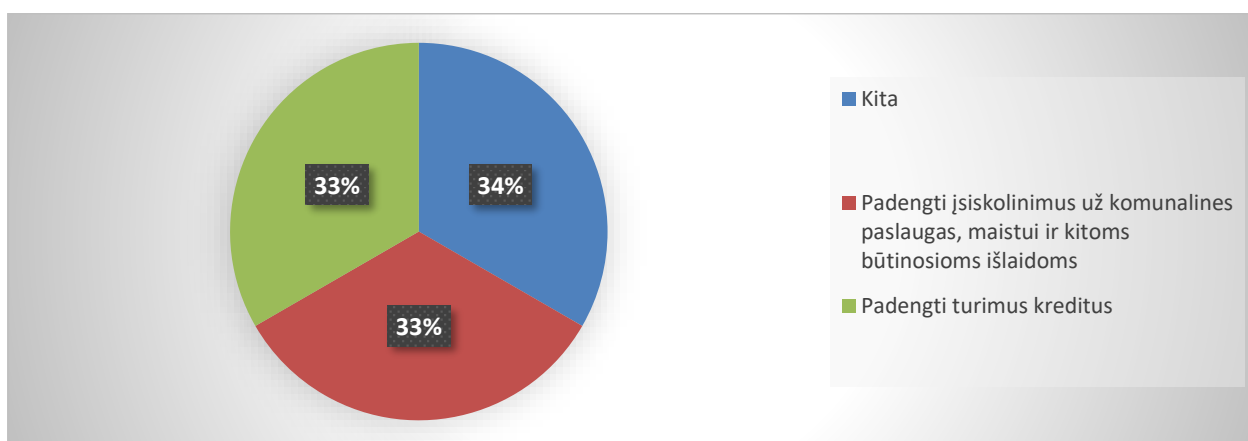

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Gautos apklausos rezultatai rodo, kad visi 3 respondentai, kuriems tenka dažnai skolintis, jie skolinasi skirtingais tikslais. Daugiausiai skolinasi dėl to, kad nepakanka turimų finansų padengti įsipareigojimus. Remiantis apklausos duomenimis visi 3 respondentai, kurie nurodė, kad tenka dažnai skolintis yra moterys. Įdomu yra tai, kad visos dažnai besiskolinančios moterys turi aukštąjį išsilavinimą (magistrantūra, doktorantūra) ir gyvena su partneriu/susituokus, o tai rodo, kad valdyti savo finansus sunku yra visam namų ūkiui.

5 paveikslas

Respondentų pasiskirstymas pagal skolinimosi tikslus

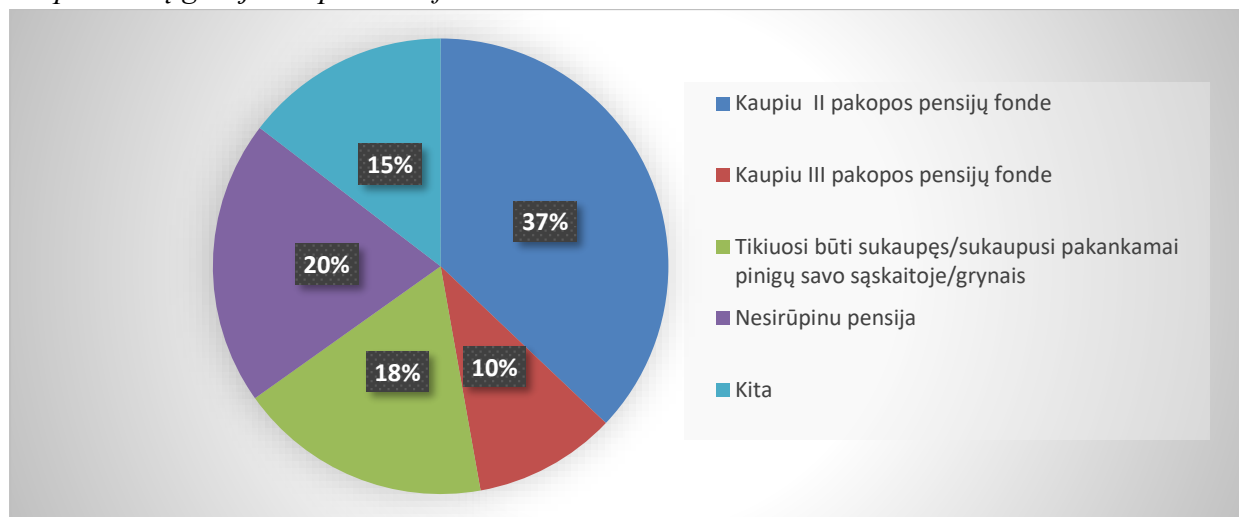

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Kitas klausimas, kuriuo buvo siekiama įvertinti respondentų gebėjimą valdyti ir planuoti finansus, buvo apie rūpinimąsi senatvės pensija. Daugiausia respondentų savo senatvės pensijai kaupia II pakopos pensijų fonde, tai yra 33 iš visų apklaustųjų asmenų, tai sudaro 37,08 proc. Respondentai kaupiantys antroje pensijų pakopoje kaupia savanoriškai, nes jau turėjo kelias galimybes šio kaupimo atsisakyti, tačiau to nepadarė, nes rūpinasi savo senatvės pensija. Taip pat, dalis respondentų senatvės pensijai kaupia ir III pakopos pensijų fonde, iš viso 9 respondentai, o tai sudaro 10,11 proc. visų atsakiusiųjų. Tačiau nemažai apklaustųjų respondentų iš viso nesirūpina savo tolimesnėmis ateitimi, t. y. 18 respondentų iš viso pažymėjo, kad nesirūpina senatvės pensija ir 16 respondentų pažymėjo, kad tikisi, kad bus pakankamai sukaukę savo banko sąskaitoje ar grynais, o tai yra atitinkamai 20,22 proc. ir 17,98 proc. visų respondentų. Likę 13 respondentų, kurie pasirinko atsakymą „kita“, panašiai kaip ir kaupiantys pensijų fonduose, rūpinasi savo senatvės pensija, tokie respondentai sudaro 14,61 proc. visų apklaustųjų.

6 paveikslas

Respondentų gebėjimas planuoti finansus

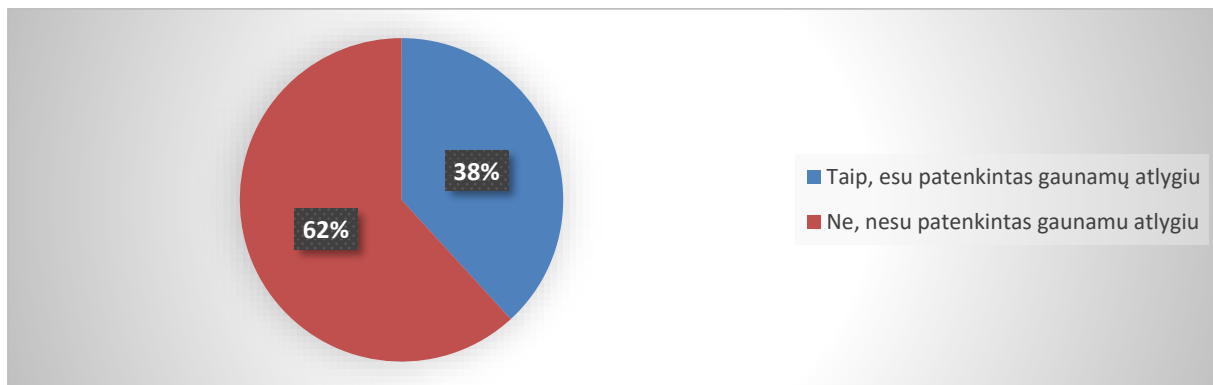

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Kitu klausimu siekiama gauti respondentų nuomonę apie gaunamą atlygį. Daugelis respondentų teigė, kad yra nepatenkinti savo atlygiu. Tokių respondentų yra 55, kas sudaro 61,80 proc. visų respondentų, likusi dalis yra patenkinti gaunamu atlygiu. Analizuojant nepatenkintų respondentų atlygio dydį, nemažai respondentų yra nepatenkinti savo atlygio dydžiu gaudami nuo 2000 EUR ir daugiau. Kai tuo tarpu yra respondentų kurie patenkinti gaunamu atlygiu iki 1000 EUR.

7 paveikslas

Respondentų pasitenkinimas gaunamu atlygiu

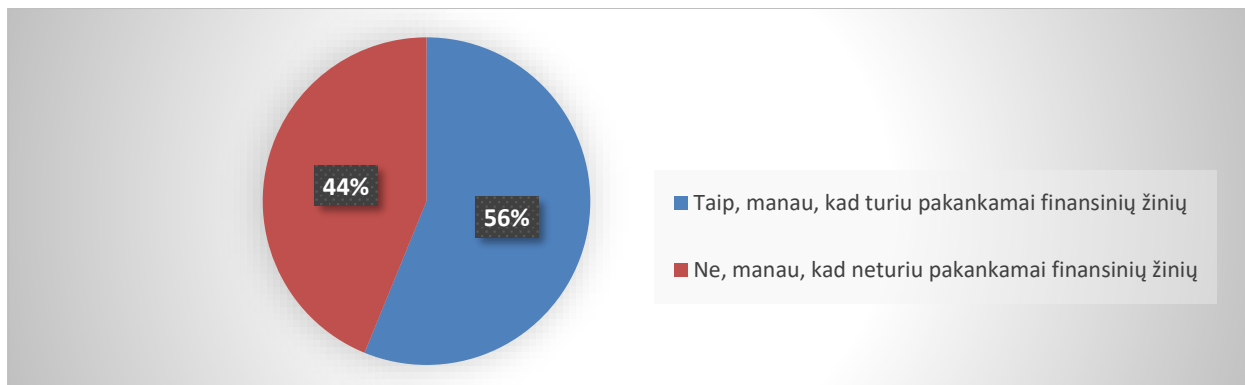

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Sekantis klausimas susijęs su respondentų nuomone yra apie turimas finansines žinias. Daugelis respondentų atsakė, kad jie mano, kad turi pakankamai finansinių žinių, tokių respondentų buvo 50, kas sudaro 56,18 proc. visų apklaustųjų, o 39 respondentai mano, kad jie neturi pakankamai finansinių žinių ir tai sudaro 43,82 proc. visų apklaustųjų. Tai reiškia, kad nemaža respondentų dalis manydami, kad neturi pakankamai finansinių žinių vis tiek nesidomi apie finansinį raštingumą. Iš viso 12 respondentų, kurie teigia, kad turi pakankamai finansinių žinių visiškai nesirūpina savo senatvės pensija, dėl tos priežasties galima teigti, kad respondentai visai neplanuoja savo tolimos ateities dėl turimų finansų, 9 respondentai, kurie mano, kad turi finansinių žinių tikisi, kad senatvės pensijai bus pakankamai sukaupę savo sąskaitoje ar grynaisiais pinigais, kas yra visiškai nenaudinga pirmiausia dėl infliacijos ir kitų galimų neigiamų veiksnių.

8 paveikslas

Respondentų nuomonė apie jų turimas finansines žinias

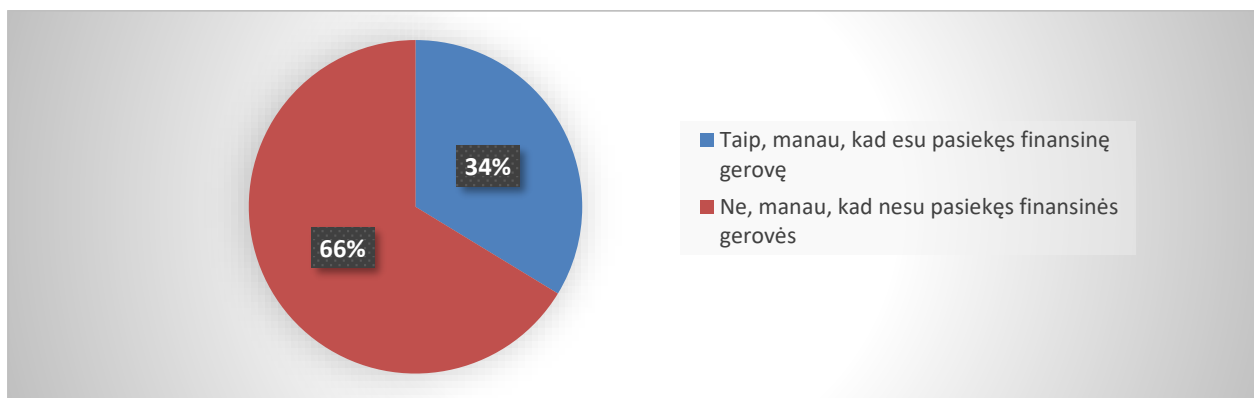

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Toliau respondentams buvo pateiktas klausimas ar jų nuomone jie jau yra pasiekę finansinę gerovę. Tik 30 respondentų atsakė teigiamai, kas sudaro 33,71 proc., o didžioji dalis respondentų mano, kad jie dar nėra pasiekę finansinės gerovės. 3 respondentai, kurių gaunamas atlygis yra nuo 2501 EUR ir daugiau, esantys patenkinti atlygio dydžiu, teigia kad dar nėra pasiekę finansinės gerovės, 1 respondentas, gaunantis iki 1000 EUR ir yra patenkintas gaunamu atlygiu, tuo pačiu mano, kad yra pasiekęs finansinę gerovę. Toks respondentų pasiskirstymas gali reikšti, kad kiekvienas skirtingai suvokia finansinę gerovę, kaip minėta literatūros analizės dalyje, kad kiekviename gyvenimo etape finansinė gerovė gali būti suvokiama skirtingai.

9 paveikslas

Respondentų nuomonė apie jų finansinę gerovę

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Apskaičiavus finansinės gerovės balus, gauti rezultatai rodo, kad tų respondentų, kurie mano, kad yra pasiekę finansinę gerovę finansinės gerovės balas yra aukštesnis, nei tų respondentų, kurie mano, kad dar nėra pasiekę finansinės gerovės.

6 lentelė

Vidutiniai finansinės gerovės balai

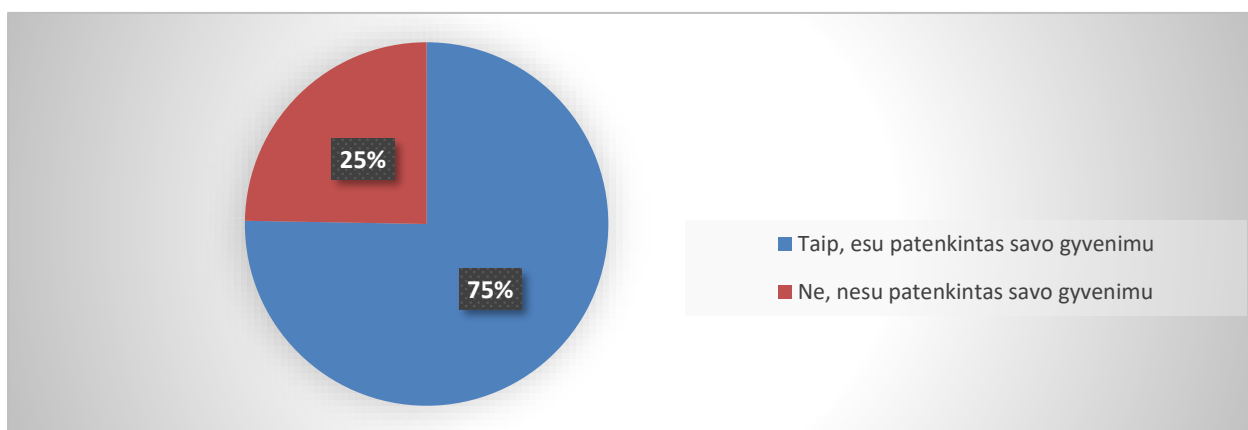
Ar mano, kad esate pasiekę finansinę gerovę?	Vidutinis finansinės gerovės balas
Taip	66
Ne	51

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis tyrimo rezultatais.

Kitas klausimas respondentams buvo ar jie yra patenkinti savo gyvenimu, kadangi kaip teigiama pirmoje darbo dalyje, subjektyvi gerovė įtakoja finansinę gerovę. Internetinė apklausa rodo, kad didžioji dalis respondentų yra patenkinti savo gyvenimu, tokių respondentų 67, kas sudaro 75,28 proc. visų apklaustųjų. Nepatenkintų savo gyvenimu buvo 22 respondentai, jie sudaro 24,72 proc. visų apklaustųjų. Net 41 respondentas, kuris atsakė, kad nėra dar pasiekę finansinės gerovės yra patenkinti savo gyvenimu ir 4 respondentai, kurie pasiekę finansinę gerovę yra nepatenkinti savo gyvenimu. 5 respondentai, kurie yra patenkinti gaunamu atlygiu, teigia, kad dar nėra pasiekę finansinės gerovės ir tuo pačiu nėra patenkinti savo gyvenimu.

10 paveikslas

Respondentų nuomonė apie jų pasitenkinimą gyvenimu

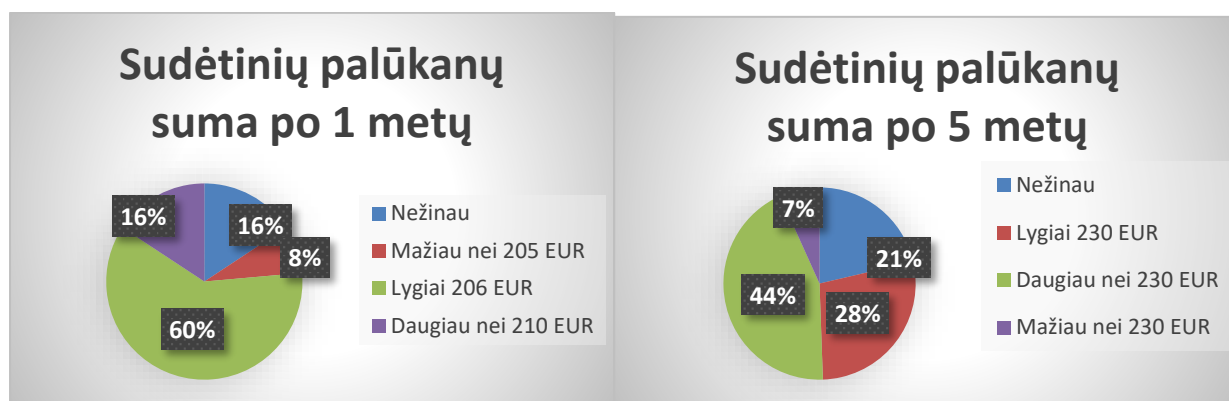
Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Toliau apklausoje esančiais klausimais buvo siekiama įvertinti respondentų finansinį raštingumą. Daugiau kaip pusė respondentų atsakė teisingai į klausimą kiek po metų turėtų įnešus 200 EUR indėlį su 3 proc. sudėtinių metinių palūkanų, teisingai atsakiusių respondentų buvo 54, kas sudarė 60,67 proc. visų atsakiusiųjų, 21 respondentas bandė spėti kokia suma galėtų būti, o tai sudarė 23,60 proc. atsakiusiųjų ir likę 14 respondentų nespėjo ir pažymėjo atsakymo variantą „Nežinau“, tai rodo, kad šie respondentai suvokia, kad trūksta finansinių žinių ir tikėtina po apklausos nuspręš pasidomėti finansinio raštingumo tema. Kitas klausimas buvo apie tas pačias sudėtines palūkanas, tik buvo klausama kokia suma bus po 5 metų su sąlyga, kad nieko papildomai nebuvo per visą laikotarpį įnešta. Iš visų atsakiusiųjų didesnė dalis respondentų šį kart pasirinko neteisingus atsakymus arba net nebandė spėti. Viso bandžiusiųjų spėti buvo 31 respondentas, kas sudaro 34,83 proc. visų atsakiusiųjų, 19 respondentų rinkosi atsakymą „Nežinau“ ir net nebandė spėlioti, iš šių respondentų 5 apklaustieji, kurie pirmame klausime bandė spėti atsakymo sumą ir pasirinko neteisingus atsakymo variantus antrame klausime jau pripažino,

kad nežino. Analizuojant šių respondentų atsakymą į pirmąjį klausimą, jie buvo neteisingi, tai reiškia, kad jie nesupranta, kas yra sudėtinės palūkanos, tačiau tikėjosi atspėti. Iš visų respondentų, kurie atsakė į abu klausimus teisingai, yra 30, kas sudaro 33,7 proc. visų apklaustųjų, tad šie respondentai tikrai supranta, kas yra sudėtinės palūkanos ir nespėjo atsakymo variantų.

11 paveikslas

Respondentų pasiskirstymas atsakant į klausimus apie sudėtines palūkanas

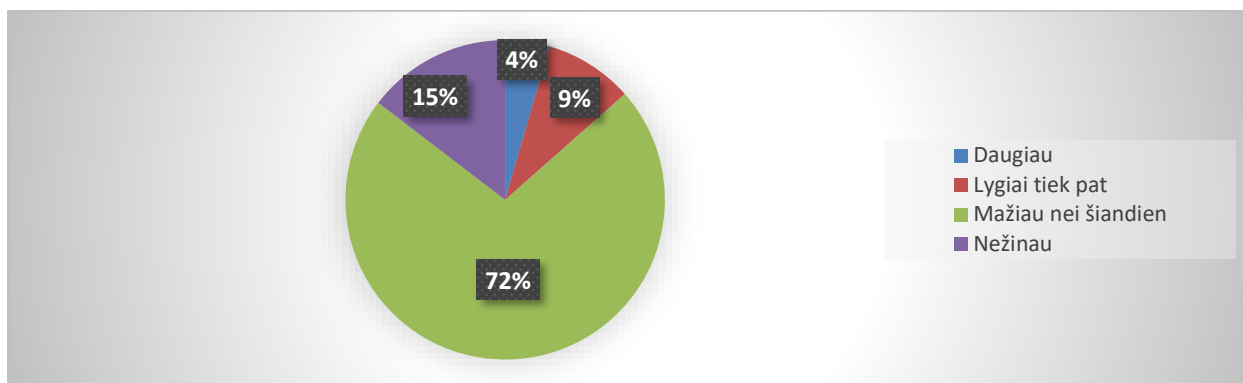

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Apklausoje respondentų buvo klausiama apie infliaciją, siekiant išsiaiškinti ar apklaustieji supranta kas tai yra. Respondentų buvo klausiama kiek galėtų pirkti po vienerių metų, jei metinių palūkanų norma taupomojoje sąskaitoje yra 1 proc., o infliacija siekia 2 proc. per metus. Didelė dalis respondentų supranta, kas yra infliacija ir atsakė teisingai į šį klausimą. Tokių respondentų buvo 64, kas sudaro 71,91 proc. visų apklaustųjų, likę respondentai nelabai supranta, kas yra infliacija ir pasirinko neteisingus atsakymo variantus, iš likusiųjų respondentų 13 atsakė, kad nežino, o kiti likę – spėjo. Iš vis nežinančių kas yra infliacija buvo 25 respondentai, kas sudaro 28,09 proc. visų apklaustųjų. Šis skaičius parodo, kad visgi nemaža dalis savarankiškai dirbančiųjų nesupranta, kas yra infliacija, o šiuo metu tai yra labai aktuali tema. Apklaustieji nesupranta, kokios gali būti pasekmės dėl kylančios infliacijos ir kad turimi pinigai, esantys banko sąskaitose ar laikomi grynaisiais, laikui bėgant praranda perkamąją galią.

12 paveikslas

Respondentų pasiskirstymas atsakant į klausimą apie infliaciją

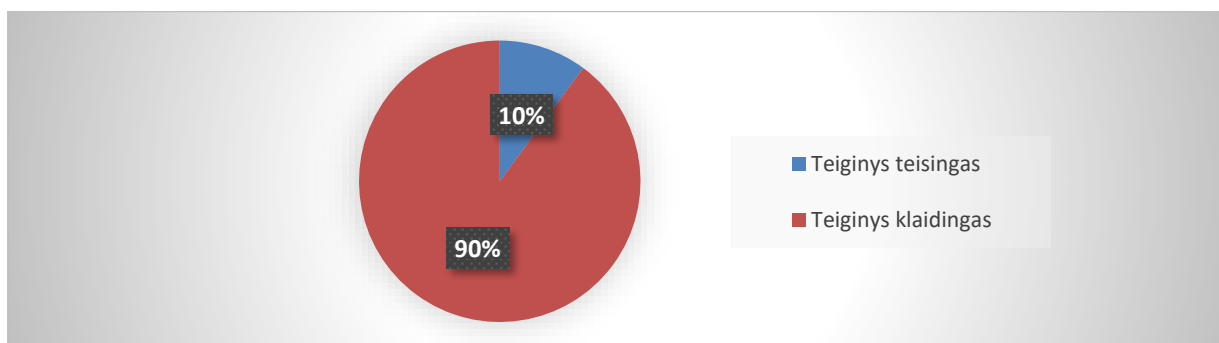

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Paskutinis klausimas finansinio raštingumo tema buvo apie tai, kaip respondentai galvoja, ką geriau pirkti ar vienos įmonės akcijas ar akcijas investiciniame fonde. Į šį klausimą beveik visi respondentai pasirinko teisingą atsakymą. Tik 10 proc. respondentų pasirinko, kad pirkti vienos įmonės akcijas yra saugiau, nei pirkti akcijas investiciniame fonde.

13 paveikslas

Respondentų atsakymų pasiskirstymas patvirtinant ar paneigiant teiginį apie akcijas

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Įvertinus visus 4 klausimus, kurie susiję su finansiniu raštingumu iš visų apklaustųjų 22 respondentai atsakė į visus keturis klausimus teisingai, šiuos respondentes galima laikyti finansiškai raštingais. O žvelgiant bendrai į klausimus finansų tema 12 respondentų yra finansiškai raštingi ir planuoja savo finansus tolimoje ateityje. Iš viso į nei vieną klausimą teisingai neatsakė du respondentai ir 13 respondentų atsakė tik į vieną klausimą teisingai, iš viso 15 respondentų

galima laikyti itin žemo finansinio raštingumo, 20 respondentų yra vidutinio finansinio raštingumo ir 54 respondentai turi nemažai finansinių žinių, o tai sudaro daugiau nei pusę visų apklaustųjų.

7 lentelė

Finansinio raštingumo pasiskirstymas

Teisingų atsakymų skaičius	Respondentų skaičius	Procentinė išraiška
0	2	2%
1	13	15%
2	20	22%
3	32	36%
4	22	25%
N=89		100%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis tyrimo rezultatais.

Likę klausimai respondentams buvo pateikti iš sutrumpintos finansinės gerovės skalės. Pirmąją klausimų grupę buvo prašoma parinkti respondentų kaip jie sutinka su dviem teiginiais. Pirmasis teiginys buvo apie tai ar respondentai gali džiaugtis gyvenimu dėl savo finansų tvarkymo būdo. Šiam teiginiui pritarė tik 9 respondentai, kas sudaro tik 10,11 proc. visų apklaustųjų. Daugelis respondentų rinkosi variantą „Nei sutinku, nei nesutinku“, tokių buvo 49 respondentai, kas sudaro 55,06 proc., 1 respondentas visiškai nesutiko su šiuo teiginiu. Kitas teiginys buvo apie tai, ar respondentai galėtų susitvarkyti su didelėmis netikėtomis išlaidomis. Iš visų atsakiusių 3 respondentai pažymėjo, kad visiškai negalėtų susitvarkyti su didelėmis netikėtomis išlaidomis, tai gali reikšti arba tai, kad visai neturi sukaupę laisvų piniginių lėšų arba skirtingai supranta dideles netikėtas išlaidas. 14 respondentų teigia, kad negalėtų susitvarkyti su netikėtomis didelėmis išlaidomis. Daugiausia respondentų rinkosi atsakymą „Nei sutinku nei nesutinku“, tokių respondentų buvo 33, kas sudaro 37,08 proc., taip pat panašiai respondentų galėtų nelabai sunkiai susidoroti su didelėmis netikėtomis išlaidomis, tokių respondentų buvo 29, kas sudaro 32,58 proc. ir net 10 respondentų laisvai galėtų susidoroti su tokiomis išlaidomis, tai reiškia, kad turi pakankamai atsidėję piniginių lėšų ir dėl to galima teigti, kad šie respondentai planuoja savo finansus.

Respondentų taip pat buvo prašoma nurodyti kiek sutinka su esančiais teiginiais. Pirmasis teiginys buvo apie tai ar respondentai jaučiasi priklausomi nuo savo kasdienių finansų. Daugiausia respondentai rinkosi, kad sutinka su šiuo teiginiu, panašiai respondentai rinkosi ir „Nei sutinku nei nesutinku“ su šiuo teiginiu, tai yra atitinkamai 33 ir 31 respondentai ir tai sudaro 71,91 proc.

visų atsakiusiųjų. 4 respondentai yra visiškai priklausomi nuo savo kasdienių finansų, o 6 respondentai yra visiškai nepriklausomi nuo savo kasdienių finansų, dar 15 respondentų nėra priklausomi nuo savo kasdienių finansų. Kitas to paties klausimo teiginys buvo apie tai ar respondentai yra patenkinti savo dabartiniu išlaidų lygiu, palyginti su lėšomis, kurias turi. 32 respondentai nei sutinka nei nesutinka su šiuo teiginiu, kas sudaro 35,96 proc. visų apklaustųjų, 30 respondentų sutinka su šiuo teiginiu, o tai yra 33,71 proc. visų apklaustųjų. 6 respondentai visiškai sutinka su šiuo teiginiu, tai sudaro 6,74 proc. visų apklaustųjų. 2 respondentai visiškai nesutinka su šiuo teiginiu. Paskutinis teiginys buvo apie tai ar respondentai eina teisingu keliu, kad turėtų pakankamai pinigų savo finansiniams poreikiams patenkinti. Kaip ir kituose teiginiuose daugiausia respondentų pasirinkimų buvo „Nei sutinku nei nesutinku“ ir „Sutinku“, tokių respondentų buvo atitinkamai 35 ir 34, kas sudaro 39,33 proc. ir 38,2 proc. visų apklaustųjų. 1 respondentas visiškai nepritarė šiam teiginiui ir 7 respondentai nesutiko su šiuo teiginiu.

14 paveikslas

Respondentų finansinės gerovės vertinimas remiantis finansinės gerovės vertinimo skale

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Galiu džiaugtis gyvenimu dėl savo finansų tvarkymo būdo	1 1,12%	11 12,36%	49 55,06%	19 21,35%	9 10,11%
Galėčiau susitvarkyti su didelėmis netikėtomis išlaidomis	3 3,37%	14 15,73%	33 37,08%	29 32,58%	10 11,24%
Jaučiuosi priklausomas nuo savo kasdienių finansų	6 6,75%	15 16,85%	31 34,83%	33 37,08%	4 4,49%
Esu patenkintas savo dabartiniu išlaidų lygiu, palyginti su lėšomis kurias turiu	2 2,24%	19 21,35%	32 35,96%	30 33,71%	6 6,74%
Aš einu teisingu keliu, kad turėčiau pakankamai pinigų savo finansiniams poreikiams patenkinti	1 1,12%	7 7,87%	35 39,33%	34 38,20%	12 13,48%

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Atlikus respondentų analizę galima teigti, kad finansinė gerovė respondentų yra suvokiama skirtingai, todėl gaunantys gerokai didesnę atlygį mano, kad nėra dar pasiekę finansinės gerovės ir atvirksčiai, gaunantys nedidelį atlygį teigia, kad yra pasiekę finansinę gerovę. Taip pat, analizuojant respondentų atsakymus galima teigti, kad vis dar yra per mažai domimasi finansiniu raštingumu, bei nemaža dalis respondentų neplanuoja savo ateities.

3.2. Nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vertinimas

Darbe siekta įvertinti nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, šiam tikslui pasiekt, buvo iškeltos hipotezės, kurios padės išsiaiškinti ar finansinis raštingumas, šeimyninė padėtis, turimų išlaikytinių skaičius, amžius, tolimesnis finansinis planavimas ir subjektyvios finansinės žinios teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, taip pat siekta išsiaiškinti ar aukštesnė finansinė gerovė teigiamai veikia asmeninę gerovę esamame gyvenimo etape.

Apskaičiavus respondentų finansinės gerovės skalės balus, galima tikrinti išsikeltas hipotezes ir nustatyti, kokie veiksniai turi įtakos nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei. Pirmoji iškelta hipotezė yra ši:

H1 Finansinis raštingumas teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

Tikrinti hipotezę pirmiausia atlikta Pearson koreliacinė analizė, kuri parodė, kad nėra statistiškai reikšmingos sąsajos tarp finansinio raštingumo ir nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės ($r=0,136$; $p=0,205$).

Siekiant nustatyti nepriklausomų darbuotojų finansinio raštingumo poveikį finansinei gerovei, atlikta tiesinė regresinė analizė, kuri parodė, kad finansinio raštingumo poveikis nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei nėra statistiškai reikšmingas ($F=1,633$; $p=0,205$). Tad H1 hipotezė, kad finansinis raštingumas teigiamai veikia finansinę gerovę, nepasitvirtino.

Toliau tikrinamos antroji, trečioji ir ketvirtoji hipotezės, kurios apima asmens demografines savybes, tokias kaip šeimyninė padėtis, išlaikytinių skaičius bei amžius.

H2 Nepriklausomų darbuotojų, gyvenančių su partneriu/susituokus finansinė gerovė yra aukštesnė nei vienišų nepriklausomų darbuotojų.

Patikrinti šią hipotezę buvo atliekamas Stjudento t testas nepriklausomoms grupėms. Nustatyta, kad nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vidurkiai nesiskiria statistiškai reikšmingai tarp gyvenančių su partneriu/susituokus ir vienišų ($p=0,259$).

8 lentelė

Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp vienišų ($n=17$) ir gyvenančių su partneriu ar susituokus ($n=72$) nepriklausomų darbuotojų

Kintamieji	Vieniša(-as)		Gyvena su partneriu ar susituokęs (-usi)		$t(87)$	p
	Vidurkis	SN	Vidurkis	SN		
Finansinė gerovė	52,06	16,59	56,94	15,80	-1,136	0,259

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo duomenimis

H3 Daugėjant išlaikytinių skaičiui mažėja nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.

Šiai hipotezei patikrinti taip pat buvo atliekamas Stjudento t testas nepriklausomoms grupėms. Nustatyta, kad nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vidurkiai statistiškai nesiskiria tarp turinčių vieną ar daugiau vaikų ir neturinčių nei vieno vaiko ($t(87)=1,334$; $p=0,186$).

9 lentelė

Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp neturinčių vaikų ($n=40$) ir turinčių bent vieną vaiką ($n=49$) nepriklausomų darbuotojų

Kintamieji	Neturi vaikų		Turi vieną ar daugiau vaikų		$t(87)$	p
	Vidurkis	SN	Vidurkis	SN		
Finansinė gerovė	58,50	15,49	53,98	16,23	1,334	0,186

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo duomenimis

H4 Didėjant amžiui didėja nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.

Patikrinti sąsają tarp amžiaus ir nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei taikyta Spearman koreliacija. Nustatyta, kad tarp nepriklausomų darbuotojų amžiaus ir finansinės gerovės sąsaja nėra statistiškai reikšminga ($r=0,025$; $p=0,815$).

Palyginus finansinės gerovės skirtumus skirtingose sociodemografinėse grupėse nebuvo nustatyti skirtumai priklausomai nuo šeimyninės padėties, vaikų skaičiaus, taip pat sąsaja tarp finansinės gerovės ir amžiaus nebuvo nustatyta, tad H2, H3 ir H4 hipotezės nepasitvirtino.

Kaip buvo teigiama pirmoje darbo dalyje, kad tolimesnis finansinis planavimas teigiamai veikia finansinę gerovę, tad tikrinama penktoji hipotezė:

H5 Tolimesnis finansinis planavimas teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

Hipotezei patikrinti pirmiausia atliekamas Stjudento t testas. Lyginant finansinę gerovę tarp nepriklausomų darbuotojų, kurie nesirūpina savo senatvės pensija arba tikisi, kad bus sukaupę pakankamai grynųjų ar savo sąskaitoje ir nepriklausomų darbuotojų, kurie kaupia II-oje ar III-ioje pensijų pakopoje, nustatyta, kad finansinę gerovę statistiškai reikšmingai palankiau vertino tie nepriklausomi darbuotojai, kurie nesirūpina senatvės pensija, nei tie, kurie kaupia pensijų fonduose ($t(59, 30)=2,512$; $p=0,015$).

10 lentelė

Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp tirtų nepriklausomų darbuotojų, kurie šiuo metu nesirūpina pensija (n=34) ir tu, kurie kaupia II-oje ar III-čioje pakopoje (n=42)

Kintamieji	Nesirūpina pensija		Kaupia II-oje ar III-ioje pakopoje		t(59, 3)	p
	Vidurkis	SN	Vidurkis	SN		
Finansinė gerovė	61,03	18,33	51,55	13,55	2,512	0,015

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis tyrimo duomenimis

Taip pat tiesinės regresijos pagalba įvertinama nepriklausomo kintamojo, tai yra finansinio planavimo, įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei. Sudarytas modelis, kuriame priklausomas kintamasis – finansinė gerovė, o nepriklausomas kintamasis – finansinis planavimas, kuris buvo paremtas dvireikšmiu pseudokintamuoju („nesirūpinu senatvės pensija arba tikiuosi, kad būsiu sukaupęs grynujų/banko sąskaitoje“ = 0; „kaupiu II-oje arba III-ioje pensijų pakopoje = 1). Gautas modelis yra statistiškai reikšmingas $F(1,74)=6,716$; $p=0,012$. Determinacijos koeficientas $R^2=0,083$, koreguotasis determinacijos koeficientas $R^2=0,071$. Tai rodo, kad nepriklausomas kintamasis – finansinis planavimas, paaiškina tik 8,3 proc. finansinės gerovės dispersijos.

Atlikus tiesinę regresiją nustatyta, kad finansinio planavimo regresijos koeficientas skiriasi statistiškai reikšmingai nuo nulio ($b=-9,842$; $p=0,012$), tai rodo, kad kai finansinio planavimo (kaupimo pensijai) kintamasis padidėja vienetu, tai mažina finansinę gerovę 9,482 balo lyginant su atramine kategorija (respondentai, kurie nesirūpina senatvės pensija). Tai reiškia, kad finansinis planavimas (kaupimas pensijai) neigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

11 lentelė

Finansinio planavimo (kaupimo pensijai) įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei tiesinės regresijos rezultatai

Kintamieji	B	Stand. paklaida	Stand. β	t	p
Konstanta	61,029	2,72		22,438	<0,001
Finansinis planavimas	-9,482	3,66	-0,288	-2,591	0,012

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Įvertinus kokią įtaką nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei daro tolimesnis finansinis planavimas (kaupimas pensijai) pateikiama tiesinės regresijos lygtis:

$$Y(\text{finansinė gerovė}) = 61,029 - 9,482 * \text{finansinis planavimas (kaupimas pensijai)} \quad (2)$$

Standartizuotų liekanų histograma rodo, kad stebėjimai yra normalieji, tad regresijos modelio liekamųjų paklaidų normalumo prielaida yra tenkinama (žr. priede grafiką). Durbin Watson reikšmė lygi 1,826, o tai reiškia, kad gretimų stebėjimų liekamosios paklaidos yra nepriklausomos.

Atlikta regresinė analizė parodė, kad tolimesnis finansinis planavimas turi įtakos nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei, tačiau iškelta H5 hipotezė nepasitvirtino, nes tolimesnis finansinis planavimas neigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, kad ne vienas autorius tyrė subjektyvių finansinių žinių įtaką finansinei gerovei, tad darbe buvo iškelta ši hipotezė:

H6 Subjektyvios finansinės žinios teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

Atlikus Stjudento t kriterijaus dviem nepriklausomoms grupėms analizę nustatyta, kad finansinė gerovė buvo statistiškai reikšmingai aukštesnė tų tiriamųjų, kurie nurodė, kad turi pakankamai finansinių žinių, lyginant su tiriamaisiais, kurie nurodė, kad neturi pakankamai finansinių žinių ($p=0,001$).

12 lentelė

Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp tirtų nepriklausomų darbuotojų, kurie mano, kad turi pakankamai finansinių žinių (n=50) lyginant su tirtais nepriklausomais darbuotojais, kurie nurodė, kad neturi pakankamai finansinių žinių (n=39)

Kintamieji	Turiu pakankamai finansinių žinių		Neturiu pakankamai finansinių žinių		t(87)	p
	Vidurkis	SN	Vidurkis	SN		
Finansinė gerovė	60,70	15,42	50,00	14,78	3,307	0,001

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Tiesinės regresijos pagalba įvertinama nepriklausomo kintamojo, tai yra subjektyvių finansinių žinių, įtaka finansinei gerovei. Sudarytas tiesinės regresijos modelis, kuriame

įvertinama subjektyvių finansinių žinių reikšmė prognozuojant finansinę gerovę. Sudarytame modelyje priklausomas kintamasis – finansinė gerovė, o nepriklausomas kintamasis – subjektyvios finansinės žinios, kuris paremtas dvireikšmiu pseudokintamuoju („Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių?“ Taip=1; Ne=0). Gautas modelis yra statistiškai reikšmingas $F(1,87)=10,939$; $p=0,001$. Determinacijos koeficientas $R^2=0,101$. Tai rodo, kad nepriklausomas kintamasis – subjektyvios finansinės žinios, paaiškina 11,2 proc. finansinės gerovės dispersijos.

Atlikus tiesinę regresiją nustatyta, kad nepriklausomų darbuotojų subjektyvių finansinių žinių regresijos koeficientas skiriasi statistiškai reikšmingai nuo nulio ($b=10,70$; $p=0,001$). Palankiau vertinamos subjektyvios finansinės žinios teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę. Tai rodo, kad kai finansinių žinių pseudokintamasis padidėja vienetu (įgyja kategoriją „manau, kad turiu pakankamai finansinių žinių“), finansinė gerovė padidėja 10,70 balo, lyginant su atramine kategorija („manau, kad neturiu pakankamai finansinių žinių“).

13 lentelė

Subjektyvių finansinių žinių įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei regresijos rezultatai

<i>Kintamieji</i>	B	Stand. paklaida	Stand. β	t	p
Konstanta	50	2,43		20,62	<0,001
Subjektyvios finansinės žinios	10,7	3,24	0,334	3,307	0,001

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Įvertinus kokią įtaką nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei daro subjektyvios finansinės žinios pateikiama tiesinės regresijos lygtis:

$$Y(\text{finansinė gerovė}) = 50 + 10,7 * \text{subjektyvios finansinės žinios} \quad (3)$$

Standartizuotų liekanų histograma rodo, kad stebėjimai yra normalieji, tad regresijos modelio liekanų paklaidų normalumo prielaida yra tenkinama. Durbin Watson reikšmė lygi 1,712, tad gretimų stebėjimo liekamosios paklaidos yra nepriklausomos.

Atlikta regresinė analizė rodo, kad subjektyvios finansinės žinios teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, tad iš kelta H6 hipotezė patvirtinta.

Buvo atliktų tyrimų, kaip kinta finansinė gerovė skirtinguose gyvenimo etapuose ir įvykus pokyčiams gyvenime gali pasikeisti finansinės gerovės lygis ir jos suvokimas. Tad buvo iškelta hipotezė, kaip finansinė gerovė veikia pasitenkinimą gyvenimu esamame gyvenimo etape:

H7 Aukštesnis finansinės gerovės lygis teigiamai veikia pasitenkinimą gyvenimu esamame gyvenimo etape.

Atlikus Stjudento t testą nustatyta, kad finansinės gerovės lygis nesiskiria statistiškai reikšmingai tarp nepriklausomų darbuotojų, kurie šiuo metu yra patenkinti savo gyvenimu ir tų, kurie šiuo metu nėra patenkinti savo gyvenimu ($p=0,099$).

14 lentelė

Finansinės gerovės vidurkių palyginimas tarp nepriklausomų darbuotojų, kurie šiuo metu yra patenkinti savo gyvenimu ($n=67$) ir tų, kurie šiuo metu nėra patenkinti savo gyvenimu ($n=22$)

Kintamieji	Patenkintas (-a) savo gyvenimu		Nepatenkintas (-a) savo gyvenimu		t(87)	p
	Vidurkis	SN	Vidurkis	SN		
Finansinė gerovė	57,61	14,75	51,14	18,77	1,666	0,099

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Siekiant įvertinti finansinės gerovės reikšmę prognozuojant pasitenkinimą gyvenimu esamam gyvenimo momentui, sudarytas dvejetainės regresijos modelis, kuriame dvireikšmis priklausomas kintamasis – pasitenkinimas gyvenimu esamame gyvenimo momente („Ar šiuo metu esate patenkinti savo gyvenimu?“ Taip=1, Ne=0), o nepriklausomas kintamasis – finansinė gerovė. Sudarytas modelis nėra statistiškai reikšmingas, $\chi^2(1)=2,872$ suderinamumo kriterijus $p=0,09$. Finansinės gerovės įtaka prognozuojant pasitenkinimą gyvenimu nėra statistiškai reikšminga ($B=0,028$; $p=0,103$).

Dvejetainė logistinė regresinė analizė parodė, kad finansinės gerovės lygis nepriklausomų darbuotojų asmeninei gerovei esamu momentu neturi įtakos, tad H7 hipotezė nepatvirtint.

Įvertinus tai, kad dvi hipotezės turi statistiškai reikšmingą įtaką finansinei gerovei, buvo sudarytas modelis iš dviejų nepriklausomų kintamųjų, tai yra tolimesnio planavimo (kaupimo pensijai) ir subjektyvių finansinių žinių bei priklausomo kintamojo – finansinės gerovės. Gautas modelis yra statistiškai reikšmingas $F(2,73)=7,074$; $p=0,002$. Determinacijos koeficientas $R^2=0,162$, koreguotasis determinacijos koeficientas $R^2=0,139$ Tai rodo, kad nepriklausomi kintamieji – tolimesnis finansinis planavimas (kaupimas pensijai) ir subjektyvios finansinės žinios paaiškina 16,2 proc. finansinės gerovės dispersijos.

Atlikus daugiamačę tiesinę regresinę analizę nustatyta, kad nepriklausomų darbuotojų tolimesnio finansinio planavimo ($b=-8,164$; $p=0,025$) ir subjektyvių finansinių žinių ($b=9,318$; $p=9,318$) regresijos koeficientas skiriasi statistiškai reikšmingai nuo nulio. Didesnę įtaką finansinei gerovei turi subjektyvios finansinės žinios (stand. $\beta=0,284$) lyginant su finansiniu planavimu (stand. $\beta=-0,248$).

15 lentelė

Finansinio planavimo (kaupimo pensijai) ir subjektyvių finansinių žinių įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei regresijos koeficientų lentelė

<i>Kintamieji</i>	B	Stand. paklaida	Stand. β	t	p
Konstanta	55,274	3,41		16,191	<0,001
Finansinis planavimas	-8,164	3,56	-0,248	-2,295	0,025
Subjektyvios finansinės žinios	9,318	3,55	0,284	2,626	0,011

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Įvertinus kokią įtaką nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei daro tolimesnis finansinis planavimas ir subjektyvios finansinės žinios pateikiama tiesinės regresijos lygtis:

$$\text{Finansinė gerovė} = 55,274 - 8,164 * \text{tolimesnis fin. planavimas} + 9,318 * \text{subjektyvios fin. žinios} \quad (4)$$

Standartizuotų liekanų histograma rodo, kad stebėjimai yra normalieji, tad regresijos modelio liekamųjų paklaidų normalumo prielaida yra tenkinama (žr. priede grafiką). Durbin Watson reikšmė lygi 1,688, o tai reiškia, kad gretimų stebėjimų liekamosios paklaidos yra nepriklausomos.

Atlikus nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vertinimą ir patikrinus iškeltas hipotezes, tyrimo rezultatai parodė, kad patvirtinta tik viena iškelta hipotezė. Atlikta analizė parodė, kad finansinis raštingumas, gyvenimas su partneriu/susituokus, daugėjant išlaikytinių skaičiui ir didėjant amžiui neturi įtakos nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei ir dėl to šios hipotezės buvo atmestos. Hipotezė, kad tolimesnis finansinis planavimas teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę taip pat buvo atmesta, tačiau nustatyta, kad tolimesnis

finansinis planavimas statistiškai reikšmingai neigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, tad gautas rezultatas yra priešingas.

16 lentelė

Hipotezių tikrinimo rezultatai

Hipotezės	Patvirtinta (+) ar atmesta (-)
H1: Finansinis raštingumas teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.	-
H2: Nepriklausomų darbuotojų, gyvenančių su partneriu/susituokus finansinė gerovė yra aukštesnė nei vienišų nepriklausomų darbuotojų.	-
H3: Daugėjant išlaikytinių skaičiui mažėja nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.	-
H4: Didėjant amžiui didėja nepriklausomų darbuotojų finansinė gerovė.	-
H5: Tolimesnis finansinis planavimas teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.	-
H6: Subjektyvios finansinės žinios teigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.	+
H7: Aukštesnis finansinės gerovės lygis teigiamai veikia pasitenkinimą gyvenimu esamame gyvenimo etape.	-

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais.

Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės ryšys su finansiniu raštingumu nėra statistiškai reikšmingas, gauti rezultatai sutampa su Osman ir kt. (2018) atliktu tyrimu, kur taip pat buvo nustatyta, kad ryšys tarp finansinės gerovės ir finansinio raštingumo nėra reikšmingas. Tačiau autorių Mende ir Doorn (2015) teigimu finansinis raštingumas daro teigiamą poveikį finansinei gerovei, autoriai Glidden ir Brow, (2017), Muir ir kt., (2017) bei Xue ir kt., (2019) teigia, kad finansinis raštingumas yra vienas pagrindinių veiksnių siekiant finansinės gerovės, o autoriai Lee M. J., Lee J., ir Kim (2019) atlikę tyrimą finansinės gerovės tema nustatė, kad finansinėms žinioms padidėjus vienam vienetui, finansinės gerovės lygis padidėtų 1,14 vieneto. Skirtingi atliktų tyrimų rezultatai gali būti gaunami dėl skirtingų tikslinių tiriamųjų grupių.

Kalbant apie šeimyninės padėties įtaką finansinei gerovei, atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei šeimyninė padėtis nėra statistiškai reikšminga. Šie

gauti rezultatai yra priešingi autorių Irmania, Lutfi (2020) atlikto tyrimo rezultatams, kuriame nustatyta, kad šeimyninė padėtis tiesiogiai veikia finansinę gerovę. Vertinant turimų išlaikytinių skaičių, teigiama, kad kuo daugiau jų yra, tuo finansinė gerovė yra mažesnė, atliktas tyrimas parodė, kad nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei išlaikytinių skaičius iš viso neturi statistiškai reikšmingos įtakos, tačiau autoriai Mahendru ir kt., (2020) tyrinėję apie tai, kaip finansinę gerovę veikia išlaikytinių skaičius, nustatė, kad didesnis išlaikytinių skaičius neigiamai veikia finansinę gerovę. Autorių Malone ir kt. (2010) atliktas tyrimas parodė, kad vaikų skaičius neturi įtakos finansinei gerovei, šie rezultatai sutampa su atliktame nepriklausomų darbuotojų tyrime gautais rezultatais. Autoriai Mahdzhan ir kt. (2019), Brugen ir kt. (2017) tyrė demografinių savybių įtaką finansinei gerovei, gauti rezultatai parodė, kad amžius, šeimyninė padėtis ir šeimos sudėtis turi įtakos finansinei gerovei. Autorių Carton ir kt. (2022) atliktas tyrimas parodė, kad amžius neturi jokios įtakos finansinei gerovei.

Vertinti tolimesnį finansinį planavimą respondentams buvo užduoti du klausimai, tačiau į vieną klausimą beveik visi respondentai pasirinko tą patį atsakymą, tad tas klausimas nebuvo įtrauktas į tolimesnio finansinio planavimo ir finansinės gerovės vertinimą. Darbe naudotas tolimesnio finansinio planavimo, tai kaupimo pensijai veiksnys. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad tie, kurie rūpinasi savo pensija pasiekia žemesnę finansinę gerovę, nei tie, kurie nesirūpina savo ateitimi, tiksliau pensijos planavimas neigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę. Gauti rezultatai yra priešingi atliktam autorių Rutherford, Fox, (2010) tyrimui, kur autoriai atlikę tyrimą nustatė, kad tolimesnis finansinis planavimas skatina finansinę gerovę.

Subjektyvių finansinių žinių ir finansinės gerovės ryšį tyrė Lee M. J., Lee J., ir Kim (2019), Riitsalu ir Murakas (2019) bei Xiao ir Porto, (2017) atlikti tyrimai parodė, kad subjektyvios finansinės žinios turi teigiamą sąsają su finansine gerove. Atliktame nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės tyrime gauti rezultatai sutampa su ankstesniais atliktais įvairių autorių tyrimais.

Finansinės gerovės įtaką asmeninei gerovei tyrė Iannello ir kt. (2021), Hubler ir kt. (2015), Downing (2016). Autoriai Patel ir Wolfe (2019) atlikę tyrimą asmeninės gerovės tema nustatė, kad asmeninė gerovė tikrai teigiamai susijusi su nepriklausomų darbuotojų finansine gerove. Atlikti tyrimai rodo, kad finansinė gerovė turi reikšmingos įtakos asmeninei gerovei, tačiau atlikus nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vertinimą, tyrimo rezultatai neparodė, kad finansinė gerovė turi įtakos nepriklausomų darbuotojų asmeninei gerovei.

Apibendrinant galima teigti, kad nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę įtakoja tolimesnis finansinis planavimas ir subjektyvios finansinės žinios, šie gauti rezultatai sutampa su ankstesniais įvairių užsienio autorių atliktais tyrimais, tai yra, kad turi reikšmingos įtakos finansinei gerovei. Atlikus palyginimą su anksčiau atliktais tyrimais, galima pastebėti, kad įvairūs užsienio autoriai, tyrinėdami skirtingas respondentų grupes gauna skirtingus rezultatus, o tai, kaip minėta

pirmojoje darbo dalyje, gali reikšti, kad finansinė gerovė yra suvokiama skirtingai įvairiuose gyvenimo etapuose, bei esant skirtingam subjektyvios gerovės lygiui.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Finansinė gerovė yra pakankamai nauja tyrimų sritis, kurią vis daugiau autorių renkasi nagrinėti. Daugelis jų teigia, kad finansinė gerovė yra labiau susijusi su asmenine savijauta, o ne su tam tikrais finansiniais rodikliais. Bendrai finansinė gerovė neturi konkrečios sąvokos ir yra suvokiama skirtingai. Finansinę gerovę galima apibrėžti kaip gebėjimą išlaikyti suvokiamą esamą ir numatomą norimą lygį bei finansinę laisvę. Nemažai autorių analizavo finansinės gerovės ir finansinio raštingumo sąsajas, manydami, kad finansinis raštingumas yra pamatas finansinei gerovei, šį teiginį grindžia tuo, kad asmenys neturėdami pakankamai finansinių žinių gali priimti netinkamus finansinius sprendimus, kurie gali turėti neigiamos įtakos ateityje.

Išanalizavus mokslinę literatūrą dažniausiai renkamasi tirti finansinės gerovės ryšį su finansiniu raštingumu, finansinio raštingumo poveikį finansinei gerovei, taip pat buvo įvairūs užsienio autoriai rinkosi tirti santykį tarp finansinės gerovės ir savarankiško darbo, taip pat siekė iširti kokia yra asmeninio taupymo ir materializmo įtaka finansinei gerovei bei daugelį kitų veiksnių, o tai rodo, kad finansinę gerovę gali paveikti bet koks veiksnys.

Vis daugiau dėmesio sulaukia nepriklausomi darbuotojai, kadangi šių darbuotojų skaičius auga. Teigiama, kad jų daugėja dėl tokių priežasčių kaip lankstumas ir laisvė. Tačiau nepriklausomi darbuotojai susiduria ir rizikomis, pavyzdžiui nestabilios pajamos, rizika su gaunamu valstybės kompensuojamu gydymu (jei pamirštų susimokėti privalomąjį sveikatos draudimą), rizika susijusi su gautina senatvės pensija, rizika su nestabiliu darbu ir pan. Šie darbuotojai, kaip tyrimo objektas, labai aktualūs tapo COVID–19 pandemijos metu ir išliko iki šiol, kadangi tokius darbuotojus pandemija turėjo pakankamai smarkiai paliesti. Atlikti tyrimai rodo, kad pandemijos metu tokie darbuotojai buvo labiau pažeidžiami, o ypač tie, kurie prieš pandemiją neturėjo pakankamai pasirūpinę savo finansiniu saugumu.

Tyrimo tikslas buvo įvertinti nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, o tikslui pasiekti buvo sudaryta anketa ir išplatinta socialiniame tinkle, respondentai buvo tik savarankiškai dirbantys asmenys. Tyrimo dalyje buvo iškeltos septynios hipotezės iš kurių tik viena pasitvirtino, o viena iš jų buvo atmesta, tačiau buvo nustatytas priešingas ryšys iškeltai hipotezei. Hipotezės buvo keltos remiantis bendrai finansinės gerovės tema atliktais tyrimais.

Atliktas tyrimas parodė, kad teigiamą įtaką nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei daro subjektyvios finansinės žinios. Apklausos rezultatai rodo, kad asmenys, kurie mano, kad turi pakankamai finansinių žinių, yra pasiekę aukštesnę finansinės gerovės balą, nei tie kurie mano, kad neturi pakankamai finansinių žinių. Atlikta regresinė analizė parodė, kad jei subjektyvių finansinių žinių balas padidėtų vienu vienetu, tai finansinės gerovės balas padidėtų 10,7 balo.

Kitas nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei įtakos turintis veiksnys – tolimesnis finansinis planavimas (kaupimas pensijai). Atlikta koreliacinė analizė parodė neigiamą ryšį tarp nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės ir tolimesnio finansinio planavimo. Atlikta regresinė analizė parodė, kad jei nepriklausomų darbuotojų finansinio planavimo (kaupimo pensijai) kintamasis padidėja vienu vienetu, tai finansinė gerovė sumažėja 9,482 balo. Kiti analizuoti veiksniai, tokie kaip šeimyninė padėtis, išlaikytinių skaičius, amžius, finansinis raštingumas neturėjo statistiškai reikšmingos sąsajos su nepriklausomų darbuotojų finansine gerove. Taip pat, tyrimo rezultatai neparodė reikšmingos įtakos, kad aukštesnė finansinė gerovė teigiamai veikia pasitenkinimą gyvenimu esamame gyvenimo momente.

Pasiūlymai

Atsižvelgiant į tai, kad nėra Lietuvoje atliktų tyrimų finansinės gerovės tema, rekomenduojama sudaryti klausimyną, pritaikytą šalies gyventojams ir atlikti tiek dirbančių pagal darbo sutartį, tiek nepriklausomų darbuotojų tyrimą finansinės gerovės tema, o gauti rezultatai galėtų padėti įvertinti šalies gyventojų finansinę gerovę, o taip pat atskleisti silpnąsias vietas, kur reikėtų papildomo švietimo gerinant finansinę gerovę.

Atliktas tyrimas parodė, kad tolimesnis finansinis planavimas neigiamai veikia nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę, tad rekomenduojama skirti daugiau dėmesio šviesti įvairaus amžiaus grupės asmenis finansinio planavimo tema, taip pat nors ir atliktame tyrime nėra statistiškai reikšmingos įtakos tarp finansinio raštingumo ir finansinės gerovės, tačiau reikalingas švietimas šia tema, kadangi neturint pakankamai žinių finansų temą, galima priimti netinkamus sprendimus, kurie gali turėti įtakos ilguoju laikotarpiu, o tai gali mažinti finansinės gerovės lygį.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- Abdullah, N., Fazli, S.M., Muhammad Arif, A.M. (2019). *The relationship between attitude towards money, financial literacy and debt management with young worker's financial well-being*. *Pertanika J. Soc. Sci. Humanit.* 27(1). ISSN 0128-7702; ESSN: 2231-8534
- Ahamed, A.J., Limbu, Y.B. (2018). *Dimensions of materialism and credit card usage: an application and extension of the theory of planned behavior in Bangladesh*. *J. Financ. Serv. Mark.* 23(3–4), 200–209. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41264-018-0058-5>
- Aydin, A.E., Akben Selcuk, E. (2019). *An investigation of financial literacy, money ethics and time preferences among college students: a structural equation model*. *Int. J. Bank Mark.* 37(3), 880–900. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJBM-05-2018-0120>
- Ali, A., Rahman, M.S.A., Bakar, A.(2015). Financial satisfaction and the influence of financial literacy in Malaysia. *Soc. Indic. Res.* 120(1), 137–156. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0583-0>
- Alton, L. (2017). *How millennials are reshaping what's important in corporate culture*. *Forbes*. Žiūrėta 2020-08-14. Prieiga internetu: <https://www.forbes.com/sites/larryalton/2017/06/20/how-millennials-are-reshaping-whats-important-in-corporate-culture/#1698b12a2dfb>
- Backman, C. L. (2004). *Occupational balance: exploring the relationships among daily occupations and their influence on well-being*. *Volume 71, Issue 4*, 202–209. DOI: <https://doi.org/10.1177/00084174040710040>
- Baitenizov, D.T., Dubina, I.N., Campbell, D.F., Carayannis, E.G. and Azatbek, T.A. (2019). *Freelance as a creative mode of self-employment in a new economy (a literature review)*. *Journal of the Knowledge Economy*, 10(1), 1-17. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13132-018-0574-5>
- Bakker, A. B. and Oerlemans, W. G. M. (2011). Subjective well-being in organizations. In K. Cameron & G. Spreitzer (Eds.), *The Oxford handbook of positive organizational scholarship*. 178–189. New York, NY: Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.13140/2.1.1145.4723>
- Barber, B.M., Odean, T.(2001): *Boys will be boys: gender, overconfidence, and common stock investment*. *Q. J. Econ.* 116(1), 261–292. DOI: <https://doi.org/10.1162/003355301556400>

- Behrman, J. R., Mitchell, O. S., Soo, C. K., & Bravo, D. (2012). *How financial literacy affects household wealth accumulation*. *American Economic Review*, 102(3), 300-304. DOI: <https://doi.org/10.1257/aer.102.3.300>
- Berg J. (2016). *Non-Standard Employment: Challenges and Solutions*. IUSLabor 3/2016, 1-9. Žiūrēta 2020-08-14. Prieiga internetu: <https://core.ac.uk/download/pdf/83003871.pdf>
- Bi Q., Dean, L. and Meng, X. (2020). *The Impact of Financial Software Use on Financial Literacy Education - Evidence from China*. [Journal of Personal Finance](#); Middletown [Vol. 19, Iss. 1](#), 81–99. Žiūrēta 2020-08-14. Prieiga internetu: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=1b6ef7e1-20c7-42df-a4c5-aeabb786505%40redis>
- Boeri, T., Giupponi, G., Krueger, A.B. and Machin, S. (2020). *Solo Self-Employment and Alternative Work Arrangements: A Cross-Country Perspective on the Changing Composition of Jobs*. *Journal of Economic Perspectives* 34(1), 170-195. DOI: <https://doi.org/10.1257/jep.34.1.170>
- Botha, F., de New, J., and Nicastro, A. (2020). *Developing a short form version of the Commonwealth Bank-Melbourne Institute Reported Financial Wellbeing Scale*. Žiūrēta 2021-09-30. Prieiga internetu: https://fbe.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/3403722/CBA-MI-Technical-Report-No.-5.pdf
- Bowling N. A., Eschleman K. J., Wang Q. (2011). *A meta-analytic examination of the relationship between job satisfaction and subjective well-being*. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, Vol. 83 No. 1, 915-934 DOI: <https://doi.org/10.1348/096317909X478557>
- Brüggen C. E., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S. and Löfgren, M. (2017). *Financial well-being: A conceptualization and research agenda*. *Journal of Business Research* 79, 228–237. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.03.013>
- Carton, F.L., Xiong, H. and McCarthy, J.B. (2022). *Drivers of financial well-being in socio-economic deprived populations*, *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, Vol. 34, 100628. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2022.100628>
- Chatterjee, D., Kumar, M., Dayma, K.K. (2019). *Income security, social comparisons and materialism: determinants of subjective FWB among Indian adults*. *Int. J. Bank Mark.* 37(4), 1041–1061. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJBM-04-2018-0096>
- Chavali, K., Raj, M., P. and Ahmed, R. (2020). *Does Financial Behavior Influence Financial Well-being?* *Journal of Asian Finance, Economics and Business* Vol 8 No 2, 273–280. DOI: <https://doi.org/10.13106/jafeb.2021.vol8.no2.0273>

- Chu, Z., Wang Z., Xiao J.J. and Zhang, W. (2017). *Financial literacy, portfolio choice and financial well-being*, *Social Indicators Research*. 132, 799–820. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s11205-016-1309-2>
- Collins, J., M. and Urban, C. (2019). *Measuring financial well-being over the lifecycle*. *European Journal of Finance* 26(9), 1-19. DOI: <https://doi.org/10.1080/1351847X.2019.1682631>
- Comerton-Forde, C., Ip, E., Ribar, D. C., Ross, J., Salamanca, N. and Tsiaplias, S. (2018). *Using Survey and Banking Data to Measure Financial Wellbeing*. Commonwealth Bank of Australia and Melbourne Institute Financial Wellbeing Scales Technical Report No. 1. Žiūrēta 2021-09-30. Prieiga internetu: https://fbe.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0005/2839433/CBA_MI_Tech_Report_No_1_Chapters_1_to_6.pdf
- Consumer Financial Protection Bureau (2017). *CFPB Financial Well-Being Scale: Scale Development Technical Report*. Washington DC: CFPB. Žiūrēta 2021-10-01. Prieiga internetu: <https://www.consumerfinance.gov/data-research/research-reports/financial-well-being-scale/>
- Cox, A., Hooker, H., Markwick, C., & Reilly, P. (2009). *Financial well-being in the workplace*. Report by Institute for Employment Studies. Žiūrēta: 2023-10-10 Prieiga internetu: <https://www.employment-studies.co.uk/system/files/resources/files/464.pdf>
- Ćumurović A., Hyll W. (2019). *Financial literacy and self-employment*. *Journal of Consumer Affairs*, 53(2), 455–487. DOI: <https://doi.org/10.1111/joca.12198>
- Cupak, A., Fessler, P., Schneebaum, A., Silgoner, M. (2018). *Decomposing gender gaps in financial literacy: new international evidence*. *Econ. Lett.* 168, 102–106. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2018.04.004>
- D'Agostino A., Rosciano, M. and Starita M. G. (2020). *Measuring financial well-being in Europe using a fuzzy set approach*. *International Journal of Bank Marketing* ISSN: 0265-2323, 48–68. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJBM-03-2020-0114>
- Deloitte (2017). *The 2017 Deloitte millennial survey: Apprehensive millennials: Seeking stability and opportunities in an uncertain world*. Deloitte Touche Tohmatsu Limited.
- Diener E., Biswas-Diener R. (2002). *Will money increase subjective well-being?* *Social Indicators Research*, 57(2), 119–169 DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1014411319119>
- Diener E., Sandvik E., Seidlitz L., Diener M. (1993). *The relationship between income and subjective well-being: relative or absolute?* *Social Indicators Research* 28, 195–223, DOI: <https://doi.org/10.1007/BF01079018>

- Diener E., Scollon C. N. (2014). *The What, Why, When, and How of Teaching the Science of Subjective Well-Being*. Published in *Teaching of Psychology*, 2014 Apr. Volume: 41, Issue: 2, 175-183. DOI: <http://dx.doi.org/10.1177/0098628314530346>
- Dikčius, V. (2011). *Anketos sudarymo principai*. Vilnius: Vilniaus Universitetas. Žiūrėta 2023-10-07. Prieiga internetu: https://www.evaf.vu.lt/dokumentai/katedros/Rinkodaros_katedra/Medziaga_studentams/Anketos_sudarymo_principai.pdf
- Dittman H, Bond R. and Hurst M. (2014). *The relationship between materialism and personal well-being: A meta-analysis*. *Journal of Personality and Social Psychology* 107, 879–924. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/a0037409>
- Downing, J. (2016). *The health effects of the foreclosure crisis and unaffordable housing: A systematic review and explanation of evidence*. *Social Science & Medicine* (1982), 162, 88–96. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.06.014>
- Drever, A.I., Odders-White, E., Kalish, C.W., Else-Quest, N.M., Hoagland, E.M., Nelms, E.N. (2015). *Foundations of financial well-being: insights into the role of executive function, financial socialization, and experience-based learning in childhood and youth*. *J. Consum. Aff.* 49(1), 13–38. DOI: <https://doi.org/10.1111/joca.12068b>
- Driva, A., Luhrmann, M., Winter, J.(2016). *Gender differences and stereotypes in financial literacy: off to an early start*. *Econ. Lett.* 146, 143–146. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2016.07.029>
- Fan, L., Babiarz, P. (2019). *The determinants of subjective financial satisfaction and the moderating roles of gender and marital status*. *Fam. Consum. Sci. Res. J.* 47(3), 237–259. DOI: <https://doi.org/10.1111/fcsr.12297>
- Falahati, L., Paim, L. (2011). *The emergence of gender differences in consumer socialization among college students*. *Life Sci. J.* 8(3), 187–191. Žiūrėta: 2023-12-01. Prieiga internetu: https://www.lifesciencesite.com/lj/life0803/035_6274life0803_187_191.pdf
- Falahati, L., Paim, LHj. (2012). *Experiencing financial problems among university students: an empirical study on the moderating effect of gender*. *Gend. Manag.* 27(5), 315–330. DOI: <https://doi.org/10.1108/17542411211252633>
- Falahati, L. & Sabri, M. F. (2015). *An exploratory study of personal financial wellbeing determinants, Examining the moderating effect of gender*. *Asian Social Science*, 11(4), 33. DOI: <http://dx.doi.org/10.5539/ass.v11n4p33>
- Fellner, G., Maciejovsky, B. (2007): *Risk attitude and market behavior: evidence from experimental asset markets*. *J. Econ. Psychol.* 28(3), 338–350. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.joep.2007.01006>

- Fernandes, D., Lynch, J.G., Jr., Netemeyer, R.G. (2014). *Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors*. *Manag. Sci.* 60(8), 1861–1883. DOI: <https://doi.org/10.1287/mnsc.2013.1849>
- French, D. and McKillop, D. (2016). *Financial literacy and over-indebtedness in low-income households*. *International Review of Financial Analysis*, 48, 1-11. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2016.08.004>
- Gaižauskaitė, I. ir Mikienė, S. (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Mykolo Romerio universitetas. ISBN 978-9955-19-641-9. Žiūrėta 2023-10-08. Prieiga internetu: <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/fd33de72-6951-49ef-a787-4e8190f17a0f/content>
- Glidden, M. D. and Brown, T. C. (2017). *Separated by bars or dollar signs? A comparative examination of the financial literacy of those incarcerated and the general population*. *American Journal of Criminal Justice*, 42(3), 533–553. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12103-016-9377-z>
- Goyal, K. and Kumar, S. (2020). *Financial literacy: A systematic review and bibliometric analysis*. *International Journal of Consumer Studies*, 45(5), 616–632. DOI: <https://doi.org/10.1111/ijcs.12605>
- Grable, J.E., Joo, S.(2006). *Student racial differences in credit card debt and financial behaviors and stress*. *Coll. Stud. J.* 40, 400–408.
- Grable, J.E., Cupples, S., Fernatt, F., Anderson, N.R. (2013). *Evaluating the link between perceived income adequacy and financial satisfaction: a resource deficit hypothesis approach*. *Soc. Indic. Res.* 114(3), 1109–1124. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-012-0192-8>
- Gutter, M., & Copur, Z. (2011). *Financial behaviors and financial wellbeing of college students: Evidence from a national survey*. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(4), 699–714. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10834-011-9255-2>
- Haisken-DeNew, J., Ribar, D. C., Salamanca, N. and Nicastró, A. (2018). *Using Survey and Banking Data to Understand Australians' Financial Wellbeing*. Commonwealth Bank of Australia and Melbourne Institute Financial Wellbeing Scales Technical Report No. 2. Žiūrėta 2021-09-30. Prieiga internetu: https://fbe.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0010/2836324/CBA_MI_Tech_Report_No_2.pdf
- Hayhoe, C.R., Cho, S.H., DeVaney, S.A., Worthy, S.L., Kim, J., Gorham, E. (2012). *How do distrust and anxiety affect saving behavior?* *Fam. Consum. Sci. Res. J.* 41(1), 69–85. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1552-3934.2012.02129.x>

- Halvorsen, C. and Morrow-Howell, N. (2017). *A conceptual framework on self-employment in later life: toward a research agenda*. *Work Aging Retire.* 3, 313–324. DOI: <https://doi.org/10.1093/workar/waw031>
- Hansen, T., Slagsvold, B., Moum, T. (2008). *Financial satisfaction in old age: A satisfaction paradox or a result of accumulated wealth?* *Soc. Indic. Res.* 89(2), 323–347. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9234-z>
- Henager, R. and Mauldin, T. (2015). *Financial Literacy: The Relationship to Saving Behavior in Low- to Moderate-income Households*. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 44(1), 73–87. DOI: <https://doi.org/10.1111/fcsr.12120>
- Henager, R., Wilmarth, M.J. (2018). *The relationship between student loan debt and financial wellness*. *Fam. Consum. Sci. Res. J.* 46(4), 381–395. DOI: <https://doi.org/10.1111/fcsr.12263>
- Hessels J., Arampatzi E., van der Zwan P., Burger M. (2018). *Life satisfaction and selfemployment in different types of occupations*. *Applied Economics Letters*, [25\(11\)](#), 734–740. DOI: <https://doi.org/10.1080/13504851.2017.1361003>
- Hira, T.K., Mugenda, O.M. (1998). *Predictors of financial satisfaction: differences between retirees and non-retirees*. *J. Financ. Couns. Plan.* 9(2), 75–84.
- Hira, T.K., Mugenda, O. (2000). *Gender differences in financial perceptions, behaviors and satisfaction*. *J. Financ. Plan. Denver* 13(2), 86–93.
- Hsieh, C.M. (2003). *Income, age and financial satisfaction*. *Int. J. Aging Hum. Dev.* 56(2), 89–112. DOI: <https://doi.org/10.2190/KFYF-PMEH-KLQF-EL6K>
- Hubler D. S., Burr B. K., Gardner B. C., Larzelere R. E., Busby D. M. (2015). *The intergenerational transmission of financial stress and relationship outcomes*. [Marriage and Family Review](#) Volume 52, 2016. [Issue 4](#), 373-391. DOI: <https://doi.org/10.1080/01494929.2015.1100695>
- Iannello, P., Sorgente, A., Lanz, M. and Antonietti, A. (2021). *Financial Well-Being and Its Relationship with Subjective and Psychological Well-Being Among Emerging Adults: Testing the Moderating Effect of Individual Differences*. *Journal of Happiness Studies* (2021) 22, 1385–1411. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10902-020-00277-x>
- Irmania, Rr. and Lufti, L. (2021). *An integrated model of financial well-being: The role of financial behavior*. *Accounting*, 2021, 691-700. DOI: <https://doi.org/10.5267/j.ac.2020.12.007>
- Iyer, R. and Muncy J. A. (2016). *Attitude toward consumption and subjective wellbeing*. *Journal of Consumer Affairs* 50, 48–67. DOI: <https://doi.org/10.1111/joca.12079>

- Jabagi N., Croteau A. M., Audebrand L. K., Marsan J. (2019). *Gig workers' motivation: Thinking beyond carrots and sticks*. [Journal of Managerial Psychology](#) ISSN: 0268-3946, Vol. 34 No. 4, 192-213. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMP-06-2018-0255>
- Joo, S.H., Grable, J.E. (2004). *An exploratory framework of the determinants of financial satisfaction*. *J. Fam. Econ. Issues* 25(1), 25–50. <https://doi.org/10.1023/B:JEEI.0000016722.37994.9f>
- Kalenkoski, C. M., Pabilonia, S. W. (2022). *Impacts of COVID-19 on the Self-employed*. *Small Business Economics* 58, 741–768. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11187-021-00522-4>
- Klapper, L., Panos, G.A. (2011). *Financial literacy and retirement planning: the Russian case*. *J. Pension Econ. Financ.* 10(4), 599–618. <https://doi.org/10.1017/S1474747211000503>
- Kaur, G., Singh, M., & Singh, S. (2021). *Mapping the literature on financial well-being: a systematic literature review and bibliometric analysis*. *International Social Science Journal*, 71(241–242), 217–241. <https://doi.org/10.1111/issj.12278>
- Kirbiš Škrebliin, I., Vehovec, M., and Galić, Z. (2017). *Relationship between financial satisfaction and financial literacy: exploring gender differences*. *Drustvena Istrazivanja*, 26(2), 165-185. <https://doi.org/10.5559/di.26.2.02>
- Lacombe, D.J., Khatun N. (2022). *What are the determinants of financial well-being? A Bayesian LASSO approach*. *Am. J. Econ. Sociol.*, 82 (1) (2023), pp. 43-59. DOI: <https://doi.org/10.1111/ajes.12489>
- Liao, L., Xiao, J. J., Zhang, W. and Zhou, C. (2017). *Financial literacy and risky asset holdings: Evidence from China*. *Accounting and Finance*, 57, 1383–1415. DOI: <https://doi.org/10.1111/acfi.12329>
- Lee, M., J., Lee, J. and Kim, T., K. (2019). *Consumer Financial Well-Being: Knowledge is Not Enough*. *Journal of Family and Economic Issues* (2020) 41, 218–228. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10834-019-09649-9>
- Lee, J.M., Lee, J., Kim, K.T. (2020). *Consumer financial well-being: knowledge is not enough*. *J. Fam. Econ. Issues* 41(2), 218–228.
- [Li Y., Xu S., Yu Y., Meadows R.](#) (2022). *The well-being of gig workers in the sharing economy during COVID-19*. *International Journal of Contemporary Hospitality Management* Vol. 35 No. 4, 1470-1489. DOI <https://doi.org/10.1108/IJCHM-01-2022-0064>
- Limbu, Y. B. and Sato, S. (2019). *Credit card literacy and financial well-being of college students: A moderated mediation model of self-efficacy and credit card number*. *International Journal of Bank Marketing*, 37(4), 991–1003. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJBM-04-2018-0082>

- Louw, J, Fouché, J. and Oberholzer, M. (2013). *Financial literacy needs of South African third-year university students*. International Business & Economics Research Journal, Vol. 12, No. 4, April, 439-450. DOI: <https://doi.org/10.19030/iber.v12i4.7742>
- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2007). *Financial literacy and retirement preparedness, Evidence and implications for financial education*. Business economics, 42(1), 35-44. Žiūrėta 2023-10-15. Prieiga internetu: <https://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/docId/1613>
- Lusardi, A., Mitchell, O.S., Curto, V. (2010). *Financial literacy among the young*. J. Consum. Aff. 44(2), 358–380(2010). DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x>
- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2014). *The economic importance of financial literacy: Theory and evidence*. Journal of Economic Literature, 52(1), 5–44. DOI: <http://dx.doi.org/10.1257/jel.52.1.5>
- Lusardi, A. & Tufano, P. (2015). *Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness*. Journal of Pension Economics & Finance, 14(4), 332-368. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1474747215000232>
- Mahdzan, N. S., Zainudin, R., Sukor, M. E. A., Zainir, F. and Wan Ahmad, W. M. (2019). *Determinants of Subjective Financial Well-Being Across Three Different Household Income Groups in Malaysia*. Social Indicators Research, 146(3), 699-726. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-019-02138-4>
- Mahendru, M. (2020). *Financial well-being for a sustainable society: A road less travelled*. Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal. <https://doi.org/10.1108/QROM-03-2020-1910>
- Malhotra, N. K., Nunan, D., & Birks, D. F. (2017). *Marketing research: An applied approach*. Pearson Education Limited.
- Malone, K., Susan, D. S., Jan, W., & Peter, F. K. (2010). *Perceptions of Financial Well-Being among American Women in Diverse Families*. *Family Economics Issue*, 31, 63-81. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s10834-009-9176-5>
- Mandell, L., Klein, L.S. (2009). *The impact of financial literacy education on subsequent financial behavior*. J. Financ. Couns. Plan. 20(1), (2009)
- Martišius, A. (2014). *Statistikos metodai socialiniuose ekonominiuose tyrimuose*. Vilnius: Vilniaus universitetas
- Matthews R. A., Wayne J. H., Ford M. T. (2014). *A work–family conflict/subjective well-being process model: a test of competing theories of longitudinal effects*. Journal of Applied Psychology, 99(6), 1173–1187. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/a0036674>

- Matsaganis, M., Özdemir E., Ward T., Zvakouet A. (2016). *Non-standard employment and access to social security benefits*. Žiūrėta 2020-08-20 Prieiga internetu: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=15687&langId=en>
- Mende, M. and van Doorn, J. (2015). *Coproduction of transformative services as a pathway to improved consumer well-being: Findings from a longitudinal study on financial counseling*. *Journal of Service Research*, 18(3), 351–368. DOI: <https://doi.org/10.1177/1094670514559001>
- Mick D.G., Pettigrew S., Pechmann C., Ozanne J. L. (2012). *Transformative Consumer Research for Personal and Collective Well-Being*. *J Consum Policy* 34, 475–480. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s10603-011-9171-8>
- Miller, M, Reichelstein, J, Salas, C and Zia, B. (2014). *Can you help someone become financially capable? A meta-analysis of the literature*. *The World Bank Research Observer*, Volume 30, Issue 2, August 2015, 220–246. DOI: <https://doi.org/10.1093/wbro/lkv009>
- Mudzingiri, C., Mwamba, J. W. M., and Keyser, J. N. (2018). *Financial behavior, confidence, risk preferences and financial literacy of university students*. *Cogent Economics & Finance*, 6(1), 1512366. DOI: <https://doi.org/10.1080/23322039.2018.1512366>
- Moolman J. (2019). *A framework for the financial literacy skills required by professional athletes in pursuit of sustainable financial well-being*. Žiūrėta 2020-08-14. Prieiga internetu: <http://hdl.handle.net/10500/26470>
- Muir, K., Hamilton, M., Noone, J.H., Marjolin, A., Salignac, F. and Saunders, P. (2017). *Exploring financial wellbeing in the Australian context*. Žiūrėta 2020-08-15. Prieiga internetu: <https://www.unsw.edu.au/content/dam/pdfs/unsw-adobe-websites/arts-design-architecture/ada-faculty/sprc/2021-06-exploring-financial-wellbeing-australian-context.pdf>
- Newman, C., Delaney, L., Nolan, B. (2008). *A dynamic model of the relationship between income and financial satisfaction: evidence from Ireland*. *Econ. Soc. Rev.* 39(2), 105–130.
- Nicolini, G., Cude, B. J. and Chatterjee, S. (2013). *Financial literacy: A comparative study across four countries*. *International Journal of Consumer Studies*, 3(1), 689-705 DOI: <https://doi.org/10.1111/ijcs.12050>
- Nikolaev B. (2014). *Economic Freedom & Subjective Well-Being—Revisiting the Relationship (Working Paper)*. Žiūrėta 2020-08-06. Prieiga internetu: http://borisnikolaev.com/wp-content/uploads/2014/05/FREE-SWB_final.pdf

- Norvilitis, J.M., Merwin, M.M., Osberg, T.M., Roehling, P.V., Young, P., Kamas, M.M. (2006). Personality factors, money attitudes, financial knowledge, and credit-card debt in college students. *J. Appl. Soc. Psychol.* 36(6), 1395–1413. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00065.x>
- O'Connor, Genevieve E. (2019). *The Interplay of Cognitive Style and Demographics in Consumers' Financial Knowledge*. *Journal of Consumer Affairs*, 53 (2), 382–423. DOI: <https://doi.org/10.1111/joca.12195>
- Osman, Z., Madzlan, E. M., and Ing, P. (2018). *In pursuit of financial well-being: The effects of financial literacy, financial behaviour and financial stress on employees in Labuan*. *International Journal of Service Management and Sustainability*, 3(1), 56-94. DOI: <https://doi.org/10.24191/ijms.v3i1.8041>
- O'Neill, B., Sorhaindo, B., Xiao, J. J., and Garman, E. T. (2005). *Financially distressed consumers: their financial practices, financial well-being, and health*. *Journal of Financial Counseling and Planning*. 16, 1–15.
- Pakalniškienė, V. (2012). *Tyrimo ir įvertinimo priemonių patikimumo ir validumo nustatymas : metodinė priemonė*. Vilnius: Vilniaus universitetas, Vilniaus universiteto leidykla, 2012. 144 p. ISBN 978-609-459-096-2
- Pangestu, S. and Karnadi, E. B. (2020). *The effects of financial literacy and materialism on the savings decision of generation Z Indonesians*. *Cogent Business & Management*, 7(1), 1743618. DOI: <https://doi.org/10.1080/23311975.2020.1743618>
- Parasuraman, S. and Simmers, C. A. (2001). Type of employment, work{family conict and well-being: a comparative study. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 22(5):551-568. DOI: <https://doi.org/10.1002/job.102>
- Patel, P. C. and Wolfe, M. T. (2019). *Money might not make you happy, but can happiness make you money? The value of leveraging subjective well-being to enhance financial wellbeing in self-employment*. *Journal of Business Venturing Insights*, 12, e00134. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2019.e00134>
- Perry, V. G. & Morris, M. D. (2005). *Who is in control? The role of self-perception, knowledge, and income in explaining consumer financial behavior*. *Journal of consumer affairs*, 39(2), 299-313. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2005.00016.x>
- Philippasa N., D. and Avdoulas, C. (2019). *Financial literacy and financial well-being among generation-Z university students: Evidence from Greece*. *Journal of Finance*, 26:4-5, 360-381. DOI: <https://doi.org/10.1080/1351847X.2019.1701512>

- Plagnol, A.C.(2011). *Financial satisfaction over the life course: the influence of assets and liabilities*. J. Econ. Psychol. 32(1), 45–64. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.joep.2010.10.006>
- Poon, T. S. C. (2018). *Independent workers: Growth trends, categories, and employee relation implications in the emerging gig economy*. Employee Response Rights Journal, Volume 31, 63–69. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10672-018-9318-8>
- Ponchio, M. C., Cordeiro, A. R. ir Goncalves, N. V (2019). *Personal factors as antecedents of preceived financial well – being: evidence from Brazil*. International Journal of Bank Marketing, Vol. 37 No. 4, 1004-1024. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJBM-03-2018-0077>
- Potrich, A. C. G, Vieira, K. M., Mendes-Da-Silva, W. (2016). *Development of a financial literacy model for university students*. Management Research Review, 39(3), 356–376. DOI: <https://doi.org/10.1108/MRR-06-2014-0143>
- Richards, K., Williams, J. M, Smith, T. E and Thyer, B. A. (2015). *Financial video games: A financial literacy tool for social workers*. International Journal of Social Work, 2(1), 22-35. DOI: <http://dx.doi.org/10.5296/ijsw.v2i1.7130>
- Riitsalu, L. and Murakas, R. (2019). *Subjective financial knowledge, prudent behaviour and income: the predictors of financial well-being in Estonia*. International Journal of Bank Marketing, Vol. 37 No. 4, 934-950. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJBM-03-2018-0071>
- Rostamkalaei A., Nitani M., Riding A. (2022). *Self-employment, financial knowledge, and retirement planning*. Journal of Small Business Management Volume 60, 2022 - [Issue 1](#), 63–92. DOI: <https://doi.org/10.1080/00472778.2019.1695497>
- Rudzkiene, V. (2005). *Socialinė statistika*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, p. 257. ISBN 9955-19-002-7
- Rutherford, L. G. and Fox, W. S. (2010). *Financial wellness of young adults age 18-30*. Family and Consumer Sciences Research Journal, 38(4), 468–484. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1552-3934.2010.00039.x>
- Sacks, D. W., Stevenson B., and Wolfers, J. (2013). *The new stylized facts about income and subjective well-being*. Emotion 12, 1181–1187. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0029873>
- Saurabh, K., Nandan, T. (2018). *Role of financial risk attitude and financial behavior as mediators in financial satisfaction: empirical evidence from India*. South Asian J Bus Stud 7(2), 207–224. DOI: <https://doi.org/10.1108/SAJBS-07-2017-0088>
- Shahnaz A, Qamar U, Khalid A (2019) *Using blockchain for electronic health records*. IEEE Access 7:147782–147795. DOI: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2019.2946373>
- Shim, S., Xiao, J. J., Barber, B. L., & Lyons, A. C. (2009). *Pathways to life success: A conceptual model of financial well-being for young adults*. Journal of Applied Developmental Psychology, 30(6), 708–723. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2009.02.003>

- Sorgente, A. and Lanz, M. (2019). *The multidimensional subjective financial well-being scale for emerging adults: Development and validation studies*. International Journal of Behavioral Development, 43, 466–478. DOI: <https://doi.org/10.1177/0165025419851859>
- Strömbäck, C., Skagerlund, K., Västfjäll, D., and Tinghög, G. (2020). *Subjective self-control but not objective measures of executive functions predicts financial behavior and well-being*. Journal of Behavioral and Experimental Finance, 27. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100339>
- Taylor, M. P., Jenkins S. P. and Sacker A. (2011). *Financial capability and psychological health*. Journal of Economic Psychology 32, 710–723. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.joep.2011.05.006>
- Tamaševičius, V. (2015). *Tyrimų metodai: mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus universitetas. 134 p. ISBN 9786094594946.
- Tang, N., Baker, A., and Peter, P. C. (2015). *Investigating the disconnect between financial knowledge and behavior: The role of parental influence and psychological characteristics in responsible financial behaviors among young adults*. Journal of Consumer Affairs, 49(2), 376-406. DOI: <https://doi.org/10.1111/joca.12069>
- Taris T. W., Schreurs P. J. G. (2009). *Well-being and organizational performance: an organizational-level test of the happy-productive worker hypothesis*. Work and stress. An international Journal of Work, Health and Organisations. Volume 23. Issue 2. Pages 120–136. DOI: <https://doi.org/10.1080/02678370903072555>
- Tuzovic, S. and Kabadayi, S. (2020). *The influence of social distancing on employee wellbeing: a conceptual framework and research agenda*. Journal of Service Management, forthcoming. Vol. 32 No. 2, 145-160. DOI: <https://doi.org/10.1108/JOSM-05-2020-0140>
- van der Zwan, P., Hessels, J. and Burger, M. (2020). *Happy free willies? Investigating the relationship between freelancing and subjective well-being*. Small Bus. Econ. 8, 475–491. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00246-6>
- Van Praag, B. M. S., and Frijters, P. (2003). *The anatomy of subjective well-being*. Journal of Economic Behavior and Organization, 51(1), 29–49. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0167-2681\(02\)00140-3](https://doi.org/10.1016/S0167-2681(02)00140-3)
- van Rooij, M., Lusardi, A. and Alessie, R. (2012). *Financial literacy and stock market participation*. Journal of Financial Economics, 101, 449–472. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2011.03.006>

- Veghte, B. W., Schreur, E., and Bradley, A. L. (2017). *Report to the new leadership and the American people on social insurance and inequality*. Washington, DC: National Academy of Social Insurance. Žiūrēta 2020-08-15. Prieiga internetu: https://www.nasi.org/sites/default/files/research/Report_to_New_Leadership_and_American_People_web.pdf
- Vosloo, W., Fouché, J. and Barnard, J. (2014). *The relationship between financial efficacy, satisfaction with remuneration and personal financial well-being*. The International Business & Economics Research Journal (Online), 13(6), 1455–1470. DOI: <https://doi.org/10.19030/iber.v13i6.8934>
- Wagner, J., Walstad, W.B. (2019). *The Effects of financial education on short-term and long-term financial behaviors*. J. Consum. Aff. 53(1), 234–259.
- Wright T.A., Cropanzano R. (2000). *Psychological well-being and job satisfaction as predictors of job performance*. Journal of Occupational Health Psychology, 5(1), 84–94. DOI: <https://doi.org/10.1037/1076-8998.5.1.84>
- Xiao, J.J., Tang, C., Shim, S. (2009). *Acting for happiness: financial behavior and life satisfaction of college students*. Soc. Indic. Res. 92(1), 53–68. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-008-9288-6>
- Xiao, J. J., Chen, C., and Chen, F. (2013). *Consumer financial capability and financial satisfaction*. Social Indicators Research, 118, 415–432. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-013-0414-8>
- Xiao, J.J., Porto, N. (2017). *Financial education and financial satisfaction: financial literacy, behavior, and capability as mediators*. Int. J. Bank Mark. 35(5), 805–817. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJBM-01-2016-0009>
- Xue, R., Gepp, A., O’Neill, T. J., Stern, S. and Vanstone, B. J. (2019). *Financial well-being amongst elderly Australians: the role of consumption patterns and financial literacy*. Accounting and Finance, 60(4), 4361–4386. DOI: <https://doi.org/10.1111/acfi.12545>
- Zhang, X. A., and Cao, Q. (2010). *For whom can money buy subjective well-being? Role Face Conscious*. 29, 322–346. DOI: <https://10.1521/JSCP.2010.29.3.322>
- Zottel S., Perotti V., and Bolaji-Adio A. (2013). *Financial capability surveys around the world. Why Financial Capability is important and how surveys can help*. The World Bank. Žiūrēta 2020-08-29. Prieiga internetu: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/693871468340173654/pdf/807670WP0P14400Box0379820B00PUBLIC0.pdf>
- Zurlo, K.A. (2009). *Personal attributes and the financial well-being of older adults: the effects of control beliefs*. PARC Working Paper Series, WPS 09-03.

EVALUATION OF THE FINANCIAL WELL-BEING OF INDEPENDENT EMPLOYEES

GRETA EIMANTĖ ŠALONYTĖ

Master thesis

Finance and banking

Vilnius University, Faculty of Economics and Business Administration

Supervisor – prof. Dr. Alfreda Šapkauskienė

Vilnius, 2024

SUMMARY

71 pages, 16 tables, 14 pictures, 143 references

The aim of this master's thesis is to evaluate the financial well-being of independent employees.

The research consists of three main parts: literature analysis, research methodology and research results and conclusions.

The following methods were used in the master's thesis: comparative analysis and synthesis of scientific literature, questionnaire, statistical processing of quantitative data using SPSS software package, Microsoft Office Excel program was used for graphical representation of data.

The subject matter of the literature analysis is financial well-being, financial literacy, topic research and financial well-being evaluation methods. Additionally, the conception of independent employees is presented in the literature analysis as well as the study of the topic.

Based on the research methodology, the study was performed to evaluate the financial well-being of independent employees. An anonymous online survey method was chosen and answered by 89 respondents for the research. The collected data was tested and compared to the raised hypotheses based on analysis.

The results of evaluation revealed that only one raised hypothesis in the methodological part of the study was affirmed, the rest of hypotheses were denied. One of the denied hypotheses was opposite to the raised one. What is more, results implied that subjective financial knowledge has a positive influence on the financial well-being of independent employees, while further financial planning has a negative influence on the financial well-being of employees. Moreover, the obtained results show that if the subjective financial knowledge of independent employees increased by one unit, the financial well-being of independent employees would increase by 10,7 points. On the other hand, if the further financial planning of independent employees increased by

one point, the financial well-being of independent employees would decrease by 9,482 points. Other sociodemographic factors, such as marital status, number of dependents and age did not influence the financial well-being of the questioned respondents. The conducted study shows that the financial well-being of independent employees has no statistically significant relationship with the financial resourcefulness, and the level of financial well-being does not have a statistically significant relationship with the satisfaction of independent employees at the current moment in life.

PRIEDAI

1 priedas. 10 klausimų finansinės gerovės vertinimo skalė

Klausimai	Galimi atsakymai
1. Per paskutinius 12 mėnesių buvo sunku susimokėti už būtinąsias pragyvenimo išlaidas: tokias kaip būstas, elektra, vanduo, sveikatos priežiūra, maistas ir pan?	0 – labai sudėtinga 1 – sudėtinga 2 – nei sunku nei lengva 3 – lengva 4 – labai lengva
Kaip šie teiginiai apibūdina jus ar jūsų situaciją? 2. Galiu džiaugtis gyvenimu dėl savo finansų tvarkymo būdo 3. Galėčiau susidoroti su didelėmis netikėtomis išlaidomis 4. Aš užtikrinu savo finansinę ateitį	0 – ne visai 1 – truputį 2 – šiek tiek 3 – labai gerai 4 – visiškai
Kaip dažnai tinka šie teiginiai? 5. Mano finansai kontroliuoja mano gyvenimą 6. Mėnesio pabaigoje turiu pinigų 7. Padovanojus dovaną vestuvėms, gimtadieniui ar kitai progai man sunku išsiversti tą mėnesį	0 – niekada 1 – retai 2 – kartais 3 – dažnai 4 – visada
Kalbant apie tai, kaip galvojate ar jaučiate savo finansus, prašau nurodykite, kiek sutinkate su toliau nurodytu teiginiu: 8. Jaučiuosi priklausomas nuo savo kasdinių finansų 9. Esu patenkintas savo dabartiniu išlaidų lygiu, palyginti su lėšomis kurias turiu 10. Aš einu teisingu keliu, kad turėčiau pakankamai pinigų savo finansiniams poreikiams patenkinti	0 – visiškai nesutinku 1 – nesutinku 2 – nei sutinku nei nesutinku 3 – sutinku 4 – visiškai sutinku

Šaltinis: Vartotojų finansų apsaugos biuras (2017).

2 priedas. Respondentų imties apskaičiavimas

$$n = \frac{N \cdot z^2 \cdot p \cdot q}{\varepsilon^2 \cdot (N-1) + z^2 \cdot p \cdot q} = \frac{154600 \cdot 1,64 \cdot 0,5 \cdot 0,5}{0,01^2 \cdot (154600-1) + 1,64 \cdot 0,5 \cdot 0,5} = \frac{103953,04}{1456,6624} = 67,21120265$$

Gautas imties tūris $n=67$

Sveiki,

Esu Vilniaus universiteto Finansų ir bankininkystės magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą, kurio tikslas – įvertinti nepriklausomų darbuotojų finansinę gerovę.

Tyrimui atlikti reikalingi tik tų respondentų atsakymai, kurie dirba savarankiškai. Apklausa yra anoniminė, apibendrinti duomenys bus naudojami tik moksliniais tikslais.

1. Amžius:

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- 51 ir daugiau

2. Lytis:

- Vyras
- Moteris

3. Išsilavinimas:

- Vidurinis
- Profesinis (profesinė mokykla)
- Aukštasis (bakalauras)
- Aukštasis (magistrantūra, doktorantūra)

4. Šeimyninė padėtis:

- Vieniša/s
- Gyvenimas su partneriu/susituokęs/usi

5. Vaikų skaičius:

- 1
- 2
- 3
- 4 ir daugiau

6. Mėnesinės pajamos

- Iki 1000 EUR
- 1001-1500 EUR
- 1501-2000 EUR
- 2000-2500 EUR
- 2501 ir daugiau

7. Ar dažnai tenka skolintis (vartojimo paskola, giminės ir kt.)?

- Taip
- Ne

8. Kokių tikslų skolinatės? (neprivalomas, jei 7 klausime pasirinktas atsakymas „Ne“).

- Pramogoms
- Padengti išsiskolinimams už komunalines paslaugas, maistui ir kitoms būtinosioms išlaidoms
- Kita

9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?

- Kaupiu II pakopos pensijų fonde
- Kaupiu III pakopos pensijų fonde
- Tikiuosi būti sukaupęs/sukaupusi pakankamai pinigų savo sąskaitoje/grynais
- Nesirūpinu pensija
- Kita

10. Ar gaunamas atlygis tenkina?

- Taip
- Ne

11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių?

- Taip
- Ne

12. Ar manote, kad esate pasiekę finansinę gerovę (turite pakankamai pinigų visoms išlaidoms ir neturite smarkia riboti savęs)?

- Taip
- Ne

13. Ar šiuo metu esate patenkinti savo gyvenimu?

- Taip
- Ne

14. Įsivaizduokite, kad padėjote 200 EUR indėlį, su 3% sudėtinių metinių palūkanų, per metus daugiau neįnešėte pinigų, kokią sumą turėsite po 1 metų?

- Nežinau
- Mažiau nei 205 EUR
- Lygiai 206 EUR
- Daugiau nei 210 EUR

15. Įsivaizduokite, kad padėjote 200 EUR indėlį, su 3% sudėtinių metinių palūkanų, per metus daugiau neįnešėte pinigų, kokią sumą turėsite po 5 metų (sąlyga, kad per visą laikotarpį nieko papildomai neįnešinėjote)?

- Nežinau
- Lygiai 230 EUR
- Daugiau nei 230 EUR
- Mažiau nei 230 EUR

16. Įsivaizduokite, kad jūsų palūkanų norma taupomojoje sąskaitoje buvo 1 proc. metinių palūkanų, o infliacija siekė 2 proc. per metus. Po vieno metų galėtumėte pirkti:

- Daugiau
- Lygiai tiek pat
- Mažiau, nei šiandien
- Nežinau

17. Kaip galvojate, ar teiginys teisingas ar ne: „Pirkti vienos įmonės akcijas paprastai yra saugiau nei akcijas investiciniame fonde“?

- Teisingas
- Klaidingas

Klausimai	Galimi atsakymai
<p>18. Kaip šie teiginiai apibūdina jus ar jūsų situaciją?</p> <p>Galiu džiaugtis gyvenimo dėl savo finansų tvarkymo būdo</p> <p>Galėčiau susidoroti su didelėmis netikėtomis išlaidomis</p>	<p>0 – ne visai</p> <p>1 – truputį</p> <p>2 – šiek tiek</p> <p>3 – labai gerai</p> <p>4 – visiškai</p>
<p>19. Prašau nurodykite, kiek sutinkate su toliau nurodytu teiginiu:</p> <p>Jaučiuosi priklausomas nuo savo kasdienių finansų</p> <p>Esu patenkintas savo dabartiniu išlaidų lygiu, palyginti su lėšomis kurias turiu</p> <p>Aš einu teisingu keliu, kad turėčiau pakankamai pinigų savo finansiniams poreikiams patenkinti</p>	<p>0 – visiškai nesutinku</p> <p>1 – nesutinku</p> <p>2 – nei sutinku nei nesutinku</p> <p>3 – sutinku</p> <p>4 – visiškai sutinku</p>

Ačiū, kad užpildėte apklausą!

4 priedas. Finansinio raštingumo ir finansinės gerovės tiesinės regresijos rezultatai

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	413,822	1	413,822	1,633	0,205 ^b
	Residual	22045,167	87	253,393		
	Total	22458,989	88			

a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

b. Predictors: (Constant), Finansinis raštingumas

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients		t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta				Tolerance
1	(Constant)	50,645	4,526		11,190	p<0,001		
	Finansinis raštingumas	2,015	1,577	,136	1,278	0,205	1,000	1,000

a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

5 priedas. Gyvenančių su partneriu/susituokusių ir vienišų finansinė gerovės vidurkių palyginimas

Group Statistics

	Šeimyninė padėtis	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Finansinė gerovė	Vieniša/s	17	52,0588	16,58867	4,02334
	Gyvenimas su partneriu/susituokęs/usi	72	56,9444	15,80149	1,86222

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
								Equal variances assumed	,306
Equal variances not assumed			-1,102	23,348	,282	-4,88562	4,43341	-14,04927	4,27803

6 priedas. Nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės vidurkių palyginimas turint vaikų ir ne.

Group Statistics

	Vaikų skaičius 2gr	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Finansinė gerovė	Neturi vaikų	40	58,5000	15,49193	2,44949
	Turi 1 ar daugiau vaikų	49	53,9796	16,23331	2,31904

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Finansinė gerovė									
Equal variances assumed	,025	,875	1,334	87	0,186	4,52041	3,38928	-2,21615	11,25697
Equal variances not assumed			1,340	84,856	,184	4,52041	3,37312	-2,18643	11,22725

7 priedas. Amžiaus ir nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės koreliacijos rezultatai

Correlations

			Jūsų amžius	Finansinė gerovė
Spearman's rho	Jūsų amžius	Correlation Coefficient	1,000	-0,025
		Sig. (2-tailed)	.	0,815
		N	89	89

8 priedas. Finansinio planavimo ir nepriklausomų darbuotojų finansinės gerovės regresinės analizės rezultatai

Group Statistics

		9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Finansinė gerovė	Nesirūpinu arba tikiuosi, kad būsiu sukaupęs		34	61,0294	18,33111	3,14376
	Kaupiu II-oje ar III-ioje pakopoje		42	51,5476	13,54703	2,09035

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Finansinė gerovė	Equal variances assumed	4,433	,039	2,591	74	,012	9,48179	3,65881	2,19146	16,77212
	Equal variances not assumed			2,512	59,301	0,015	9,48179	3,77529	1,92826	17,03532

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,288 ^a	0,083	0,071	15,85976	1,826

a. Predictors: (Constant), 9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?

b. Dependent Variable: Finansinė gerovė

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1689,256	1	1689,256	6,716	0,012 ^b
	Residual	18613,375	74	251,532		
	Total	20302,632	75			

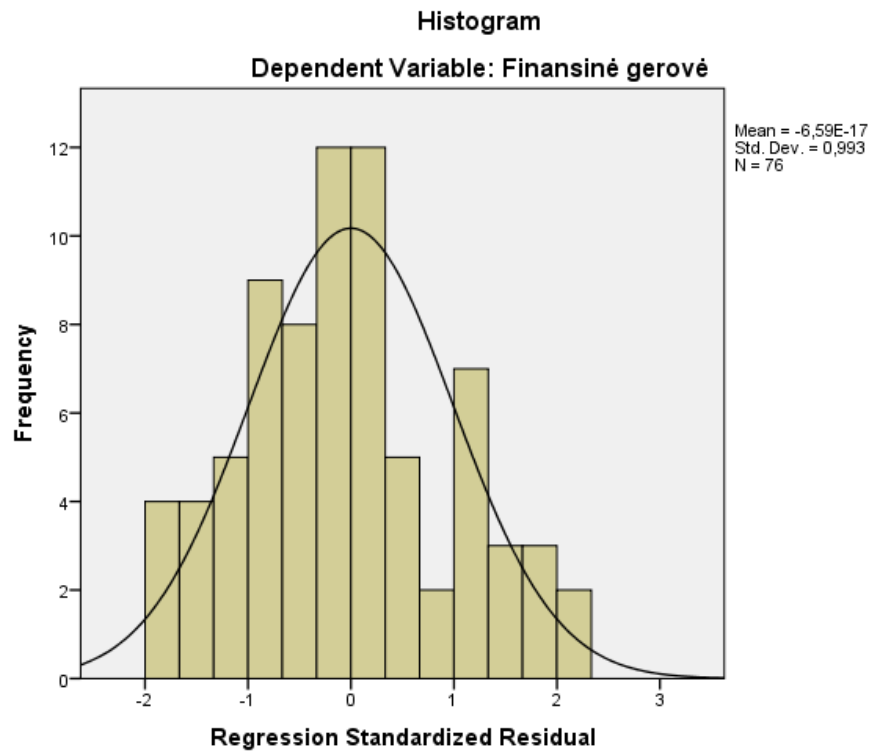
a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

b. Predictors: (Constant), 9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	61,029	2,720		22,438	,000
	9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?	-9,482	3,659	-0,288	-2,591	0,012

a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

9 priedas. Subjektyvių finansinių žinių įtaka nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei regresinės analizės rezultatai

Group Statistics

		11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Finansinė gerovė	Taip		50	60,7000	15,41964	2,18067
	Ne		39	50,0000	14,77907	2,36655

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Finansinė gerovė	Equal variances assumed	,488	,487	3,307	87	0,001	10,70000	3,23515	4,26978	17,13022
	Equal variances not assumed			3,325	83,334	,001	10,70000	3,21805	4,29981	17,10019

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,334 ^a	0,112	0,101	15,14319	1,712

a. Predictors: (Constant), 11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių?

b. Dependent Variable: Finansinė gerovė

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2508,489	1	2508,489	10,939	0,001 ^b
	Residual	19950,500	87	229,316		
	Total	22458,989	88			

a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

b. Predictors: (Constant), 11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių?

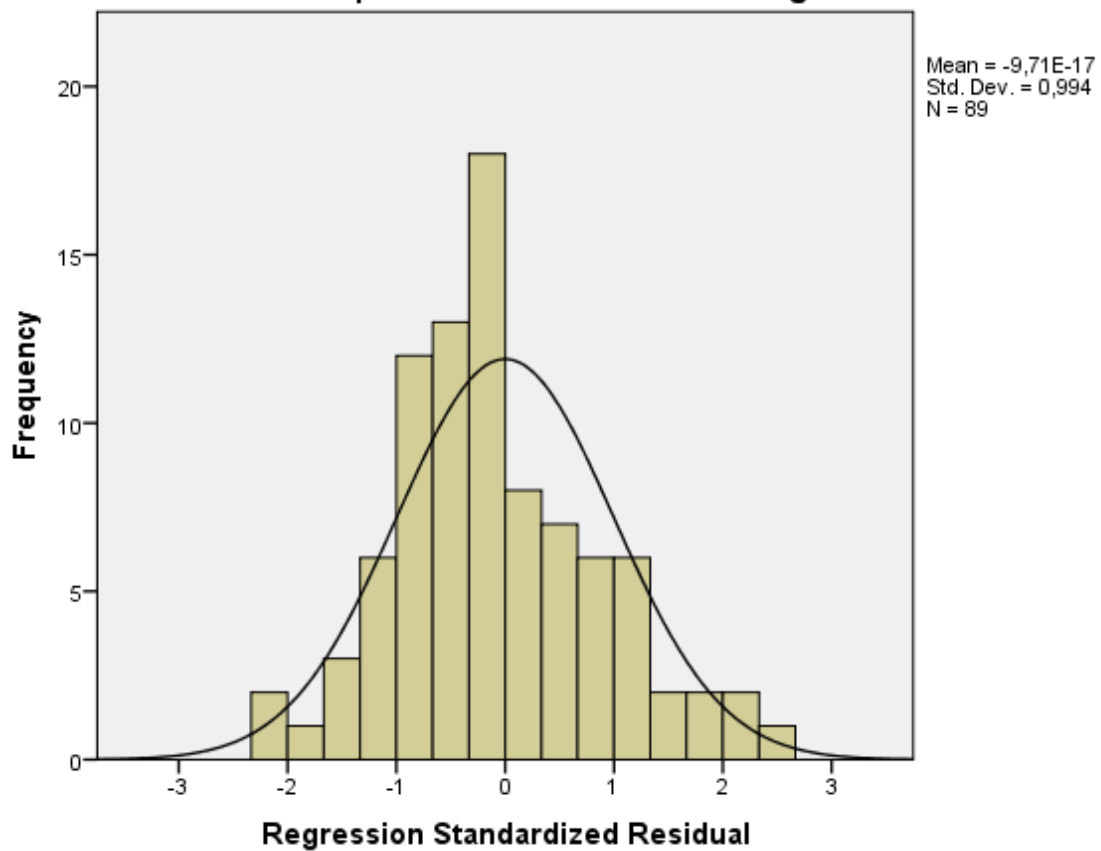
Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	50,000	2,425		20,620	,000
	11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių?	10,700	3,235	,334	3,307	0,001

a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

Histogram

Dependent Variable: Finansinė gerovė

10 priedas. Aukštesnės finansinės gerovės įtaka nepriklausomo darbuotojo asmeninei gerovei esamu gyvenimo momentu

Group Statistics

13. Ar šiuo metu esate patenkinti savo gyvenimu?		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Finansinė gerovė	Taip	67	57,6119	14,75451	1,80255
	Ne	22	51,1364	18,76749	4,00124

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Finansinė gerovė	Equal variances assumed	,832	,364	1,666	87	0,099	6,47558	3,88652	-1,24930	14,20046
	Equal variances not assumed			1,476	29,996	,150	6,47558	4,38852	-2,48704	15,43819

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	2,872	1	,090
	Block	2,872	1	,090
	Model	2,872	1	0,090

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	finansine_gerove	0,028	,017	2,665	1	0,103	1,028
	Constant	-0,384	,924	,173	1	0,677	0,681

a. Variable(s) entered on step 1: finansine_gerove.

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	96,670 ^a	,032	,047

a. Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	10,018	7	,188

11 priedas. Sudaryto modelio nepriklausomų darbuotojų finansinei gerovei turinčių veiksmų regresinės analizės rezultatai

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,403 ^a	0,162	0,139	15,26332	1,688

a. Predictors: (Constant), 11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių? 9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?

b. Dependent Variable: Finansinė gerovė

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3295,910	2	1647,955	7,074	0,002 ^b
	Residual	17006,722	73	232,969		
	Total	20302,632	75			

a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

b. Predictors: (Constant), 11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių? 9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	55,274	3,414		16,191	,000		
	9. Kaip rūpinatės savo senatvės pensija?	-8,164	3,557	-0,248	-2,295	0,025	,980	1,020
	11. Ar manote, kad turite pakankamai finansinių žinių?	9,318	3,548	0,284	2,626	0,011	,980	1,020

a. Dependent Variable: Finansinė gerovė

Histogram

Dependent Variable: Finansiné gerové

